

Ainevaldkond: KEEL JA KIRJANDUS

1. Valdkonnapädevus

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete õpetamise eesmärk põhikoolis on kujundada õpilastes eakohane keele- ja kirjanduspädevus, mis tähendab suutlikkust tajuda keelt ja kirjandust kui rahvusliku, riikliku ja iseenda identiteedi alust, mõista erinevaid kirjandustekste ning nende tähtsust Eesti ja maailma kultuuriloos. Keele- ja kirjanduspädevus hõlmab teadmisi ja oskusi, kujundamaks keele- ja kultuuriteadlikku inimest, kes käitub nii suulises kui ka kirjalikus suhtluses verbaalsele ja sotsiaalsele kontekstile vastavalt.

Keele- ja kirjandusõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks omandab õpilane järgmised valdkonnapädevused:

- 1) austab keelt kui kultuuri kandjat ja vahendajat, hindab seda kui avaliku suhtluse vahendit, väärtustab eesti rahvuskirjandust ja rahvapärimust ning keelelist ja kultuurilist mitmekesisust;
- 2) saavutab keeleteadlikkuse, arvestab kultuuris välja kujunenud keelekasutus- ja suhtlustavasid, teadvustab keeleoskust õpioskuste alusena ning identiteedi osana;
- 3) loeb, esitab ning kirjutab eri tüüpi ja liiki tekste, analüüsib tekstide keelekasutust, ülesehitust ja vormistust, väljendab end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- 4) leiab, hindab kriitiliselt ning kasutab eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, austab intellektuaalomandit;
- 5) mõistab ilukirjandusteose kunstilisi väärtusi, analüüsib ja tõlgendab eri tüüpi ning eri žanris tekstide ülesehitust, väljendust ja sisu;
- 6) omandab lugemisharjumuse, väärtustab lugemist, kujundab loetu põhjal oma esteetilisi hoiakuid ja eetilisi tõekspidamisi, rikastab mõtte- ja tundemaailma, täiendab enda keele- ja kultuuriteadmisi.

2. Ainevaldkonna õppeained

Eesti keel ja kirjandus

I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste
Eesti keel: 1.klassis 7 tundi nädalas; 2.klassis 6+1 tundi nädalas; 3.klassis 6 tundi nädalas.	Eesti keel: 4.klassis 5+1 tundi nädalas; 5.klassis 3+1 tundi nädalas; 6.klassis 3 tundi nädalas. Kirjandus: 5. klassis 2 tundi nädalas; 6. klassis 2 tundi nädalas.	Eesti keel: 7.klassis 2 tundi nädalas; 8.klassis 2 tundi nädalas; 9.klassis 2 tundi nädalas. Kirjandus: 7. klassis 2 tundi nädalas; 8. klassis 2 tundi nädalas; 9.klassis 2 tundi nädalas.

3. Ainevaldkonna kirjeldus

Keele ja kirjanduse valdkonnapädevuste väljatöötamisel on lähtutud keele- ja kirjandusõpetuse aluspõhimõtetest:

1. Õpilase isiksuse kujundamine, tema huvide, võimete ja vajadustega arvestamine. Keele- ja kirjandusõpetus kujundab õpilase lugemisharjumusi, -oskusi ja -vilumust, seeläbi ka tema identiteeti ja maailmapilti.
2. Tegelemine väärtuskasvatusega. Keele- ja kirjandusõpetus kujundab õpilase esteetilisi hoiakuid ja eetilisi tõekspidamisi, arendab tema mõtte- ja tundemaailma.
3. Suhtlemis- ja väljendusoskuse arendamine. Keele- ja kirjandusõpetus arendab õpilase sotsiaalseid ja kommunikatiivseid oskusi, suulist ja kirjalikku väljendusoskust.
4. (Kirjandus)tekstide sisu, väljenduse ja vormivõtete analüüsimine, tõlgendamine ja mõistmine. Keele- ja kirjandusõpetus aitab õpilasel mitmekülgsemalt ja sügavamalt tundma õppida (kirjandus)tekstide ehitust ja tähendust, mõista kujundlikku keelekasutust ja väärtustada sõna- ja tekstiloomet.
5. Loominguline eneseväljendamine. Keele- ja kirjandusõpetus arendab õpilase loovvõimeid ja loomingulist eneseväljendust nii suulises kui ka kirjalikus vormis eri laadis ja žanris tekstide kaudu.
6. Kultuuripärandi väärtustamine, keele- ja kirjandusteadmiste omandamine. Keele- ja kirjandusõpetus võimaldab tundma õppida rahvuskultuuri, aga ka teiste kultuuride pärandit ning omandada elulistes praktikates vajalikke keele- ja kirjandusteadmisi.

Keele- ja kirjandusõpetuse valdkondlikud üldpõhimõtted on järgmised:

- tegeletakse eluliste suhtlussituatsioonidega probleemipõhiselt ja kogemuslikult nii suulises kui ka kirjalikus vormis;
- loetakse ja käsitletakse eri tüüpi ja liiki tekste ea- ja jõukohasuse ning valikulisuse ja huvidele vastavuse põhimõttel;
- kujundatakse õpilase keeleteadlikkust, keeleressursside ja -allikate teadlikku kasutamise oskust;
- arendatakse ilukirjandustekstide vaba ja loovat analüüsi-, tõlgendamis- ja mõistmisoskust;
- arendatakse loovvõimeid verbaalse tekstiloomet, sealhulgas omaloomingulise kirjutamise kaudu;
- tegeletakse tekstiloomet ja -esitlusega digivahendite abil ja veebikeskkondades;
- kasutatakse keele- ja kirjandusõppe e-allikaid, näiteks tekstikorpust, veebisõnaraamatuid, e-õpistsenaariume jm;
- rakendatakse mitmekesiseid ja kombineeritud õppemeetodeid, rakendatakse aktiivsust ja reflektiooni soodustavaid õpitegevusi;
- kujundatakse üldnimlikke, ühiskondlikke ja kultuurilisi väärtusi ning üld- ja valdkonnapädevusi õppesisu ning õpitulemuste kaudu;
- käsitletakse õppekava läbivaid teemasid ja lõimitakse keele- ja kirjandusõpetust nii teiste õppeainete kui ka eluliste valdkondadega.

Põhikooli keele- ja kirjandusõpetust ühendab eesmärk tundma õppida, osata ja vallata loomulikku keelt, mis on mõtete ja tunnete vahendaja, kultuurilise, riikliku ja iseenda identiteedi kandja ning rahvuskultuuri vundament. Keeleoskus kõnes ja kirjas on inimese mõtlemis- ja tundevõime kujunemise, intellektuaalse arengu ja sotsialiseerumise alus. Eesti

keele valdamine Eestis on hariduslik vajadus, mis on eduka ja jätkusuutliku õppimise eeldus kõikides õppeainetes.

Ainevaldkonna õppeainetes omandab õpilane keele- ja kirjandusteadmisi, arendab lugemis-, kirjutamis- ja suhtlusoskusi, et kasvada põhikooli lõpuks teadlikuks, aktiivseks ja vastutustundlikuks lugejaks, kirjutajaks ja suhtlejaks. Ainevaldkonna õppeained toetavad õpilase keele- ja kirjanduspädevuse kujunemist, identiteediloomet ning sotsiaalset ja kultuurilist arengut. Õpilane on võimeline eetilisi norme, olusid ja partnerit arvestades suhtlema, motiveeritult ja teadlikult õppima ja tegutsema.

1.–4. klassis arendatakse eesti keele õppes kõiki keeleõpetuse osaoskusi, esmajoones suhtlus-, lugemis- ja tekstiloomeoskust ning õigekeelsust eri tekstiliikide, sealhulgas ilukirjandustekstide lugemise, jutustamise ja kirjutamise kaudu.

Alates 5. klassist on eesti keel ja kirjandus eri õppeained, mida seob tekstikeskne ja žanriteadlik käsitlusviis ning kõikide keeleõpetusoskuste mitmekülgne ja tasakaalustatud arendamine.

Muu koduse keelega õpilaste õpetamisel on eesmärgiks toimetulek eestikeelses ühiskonnas, sh suutlikkus jätkata õpinguid ja siseneda tööturule.

4. Lõimingu korraldamine ainevaldkonnas

Üldpädevuste kujundamine	Lõiming ainevaldkondadega	Läbivad teemad
1-väärtuspädevus 2-sotsiaalne pädevus 3-enesemääratluspädevus 4-õpipädevus 5-suhtluspädevus 6-matemaatikapädevus 7-ettevõtlikkuspädevus 8- digipädevus	1-keel ja kirjandus 2-võõrkeeled 3-matemaatika 4-loodusained 5-sotsiaalsained 6-kunstiained 7-tehnoloogia 8-kehaline kasvatus	1-elukestev õpe ja karjääri planeerimine 2-keskkond ja jätkusuutlik areng 3-kodanikualgatus ja ettevõtlikkus 4-kultuuriline identiteet 5-teabekeskond 6-tehnoloogia ja innovatsioon 7-tervis ja ohutus 8-väärtused ja kõlblus

Lõimingu korraldus

Ainevaldkonnasisese lõimingu põhialus on tekstikeskne keele- ja kirjandusõpetus, kus tekstikäsitlus hõlmab erinevaid tekste ja tekstitoiminguid. Tekstide kaudu õppides täieneb õpilase tekstikogemus ning kujuneb žanri- ja kontekstitunnetus. Keeleõppe tekstivalikus on eeldatavalt esindatud erinevad autentset ühiskonnas toimimiseks vajalikud tekstitüübid ja -liigid, nii suulised kui ka kirjalikud tekstid, mis peegeldavad suhtlustavasid ja -olukordi.

Oskust tekste mõista ja luua arendatakse lõimitud aine- ja tekstiõpetuse kaudu, mis seotakse ortoloogia, grammatika ja leksika õpetamisega.

Kirjandusõppes soodustatakse õpilase kirjandushuvi, arendatakse tema lugejavõimeid, mõtte-ja tundemaailma, kujundatakse eetilisi tõekspidamisi ja esteetilisi hoiakuid, vaadeldakse sõnakunsti poetikat ja kujundikeele olemust ning edendatakse

väljendusoskust nii kõnes kui ka kirjas. Kirjandustekstide lugemise ja uurimise eesmärk on avardada õpilase kultuurikogemust, rikastada tema keeletunnetust, pakkuda inspiratsiooni ning toetada isiksuslikku arengut. Keele- ja kirjandusõpetusse lõimitakse audiovisuaalseid väljendusviise (pilt, film, video jm).

Võimalusi valdkonnaüleseks lõiminguks, üldpädevuste arengu toetamiseks ja õppekava läbivate teemade käsitlemiseks

Keele ja kirjanduse valdkonna ained lõimuvad valdkonnaüleselt kõikide õppeainetega ja toetavad pädevuste saavutamist teistes ainevaldkondades. Keeleoskus loob eeldused kõigi õppeainete edukaks omandamiseks ja toimetulekuks nii isiklikus kui ka avalikus elus. Kõikide valdkondade õppeained arendavad omakorda keelekasutuse põhipädevusi: sõnavara tundmist ja rakendamist, tekstimõistmist ja -loomet, pädevust suuliselt ja kirjalikult suhelda. Valdkonnaüleline lõiming tähendab, et kõikides õppeainetes tuleb ainekirjaoskuse saavutamiseks tegeleda tekstitoimingutega, st eri liiki tekstidega, ning tähelepanu juhtida ortograafia- ja grammatikareeglite normipärasele rakendamisele. Õpilaste funktsionaalne ja kriitiline kirjaoskus kujuneb välja mitte üksnes eesti keele, vaid kõigi õppeainete õppimise tulemusel, mis eeldab pidevat koostööd aineõpetajate vahel. Keele- ja kirjandusõpetuse eriosa on tõsta õpilaste keeleteadlikkust, st anda teadmisi keele kohta, mis tagab tõhusa suhtluspädevuse, arusaamise keele varieerumisest žanriti ning grammatikast kui tähendusloome vahendist.

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete kaudu kujundatakse ja arendatakse õpilastes kõiki riiklikus õppekavas kirjeldatud üldpädevusi ja läbivaid teemasid. Seejuures on väga oluline aineõpetajate süsteemne ja järjepidev koostöö kogu õpilase õppeaja vältel, kuid oluline roll on ka teistel tugivõrgustikel, sh kodusel toetusel ja lapsevanema vastutusel. Üldpädevusteni jõutakse eri allikatest teavet hankides ja seda kriitiliselt hinnates, eri liiki tekste lugedes, nende üle arutledes ja väideldes, erilaadseid tekste funktsionaalselt koostades ja kirjutades.

Üldpädevuste kujundamisel kasutatakse erinevaid koostöövorme, õppemeetodeid ja -keskkondi, sh digivahendeid ja -võtteid, veebi- ja e-õppekeskkondi, analüüsitakse ja lahendatakse elulisi probleemolukordi ja väärtuskonflikte, arvestatakse õpilaste isikupära ja andelaadi. Üldpädevuste saavutamist toetab valdkonnaüleselt õppeainete eesmärgipärane lõimimine teistesse valdkondadesse kuuluvate õppeainetega ning läbivate teemade õpilase jaoks tähenduslik käsitlemine.

Läbivad teemad toetavad õpilase suutlikkust oma teadmisi ja oskusi erinevates olukordades rakendada, väärtusnorme, -hoiakuid ja -hinnanguid kujundada ning võimaldavad luua ettekujutuse ühiskonna kui terviku arengust. Läbivad teemad kui ühiskonnas tähtsustatud aineteülesed valdkonnad on üld- ja valdkonnapädevuste, õppeainete ja ainevaldkondade vahelise lõimingu vahendiks, neid on oluline arvestada emakeele ja kirjanduse õppesisu ja õpitulemuste kavandamisel, kooli õppekava koostamisel ja koolikeskkonna kujundamisel. Läbivate teemade käsitlemist toetavad projekt- ja probleemõpe, uurimis- ja loovtegevused, lugemis-, kirjutamis- ja suhtlusülesanded ning mitmekülgne info- ja digikirjaoskus.

Ainevaldkondlikud hindamise erisused:

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete hindamise eesmärk on saada ülevaade õpitulemuste saavutatusest ja õpilase individuaalsest arengust ning kasutada seda teavet

Õppe tulemuslikumaks kavandamiseks ja ennastjuhtiva õppija kujundamiseks. Hinnatakse õpitulemuste saavutatust, mis on kooskõlas õppesisu ja -tegevustega ning vastavuses ainealasete teadmiste, oskuste ja hoiakutega. Hoiakute hindamisel (nt mõistab, kujundab, tähtsustab, väärtustab) antakse õpilasele suunavaid ja toetavaid sõnalisi hinnanguid.

Hinnatakse nii õppeprotsessi vältel kui ka õppeteema lõpus. Selleks rakendatakse nii diagnostilist, kujundavat kui ka kokkuvõtvat hindamist, mida väljendatakse nii sõnaliste hinnangute kui ka numbriliste hinnetena. Diagnostilise hindamise käigus selgitatakse välja õpilaste eelteadmiste ja oskuste tase, ainealased väärtusaamad ja spetsiifilised õpiraskused, et kavandada järgnevat õppimist ja õpetamist.

Õppeprotsessi käigus rakendatakse kujundavat hindamist, kus õpilane saab suulist ja kirjalikku tagasisidet oma õpitulemuste saavutamise taseme ning tugevate külgede ja arenguvõimaluste kohta. Kokkuvõttev hindamine toimub üldjuhul õppeperioodi või mahuka õppeteema lõpul, et kontrollida nii õppetöös püstitatud eesmärkide saavutamist kui ka riikliku õppekavaga sätestatud õpitulemuste saavutatust. Kokkuvõttev hinne võib kujuneda õppeperioodi jooksul toimunud hindamise tulemusena, seejuures arvestatakse, et hinnatel võib sõltuvalt töö mahust olla erinev kaal.

Alates esimesest kooliastmest kaasatakse õpilane hindamisprotsessi nii oma töö hindamisel kui ka kaasõpilaste tagasisidestamisel. Õpilasele on õppeprotsessi alguses teada, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ning millised on hindamise kriteeriumid.

Õpilast suunatakse õppeprotsessi käigus oma õppimist ja püstitatud eesmärkide saavutamist analüüsima ja reflekteerima.

Eesti keele õppimisel I kooliastmes hinnatakse õpilase

- 1) suulist keekekasutust, s.o kõnelemist ja kuulamist,
- 2) lugemist, s.o lugemistehnikat, kirjandus- ja muude tekstide tutvustamist, analüüsi ja mõistmist,
- 3) kirjutamist, s.o kirjatehnikat, õigekirja ja tekstiloomet.

Eesti keele õppimisel II ja III kooliastmes hinnatakse õpilase

- 1) suulist ja kirjalikku suhtlust,
- 2) tekstide vastuvõttu, s.o analüüsi ja mõistmist,
- 3) tekstiloomet, s.o eri tüüpi ja liiki tekstide kirjutamist,
- 4) keeleteadmisi, s.o õigekeelsuse ja keelehoolde põhimõtete rakendamist ning keelevelikute teadvustamist.

Keeleõpetuses on suurem osakaal erinevate kirjalike tekstide hindamisel, sest kirjalik keel on peamine keeleoskuse näitaja. Õigekeelsust ja keeleteadlikke valikuid hinnatakse üldjuhul tekstiloomet osana tekstiliigi eripära ja kirjutamise eesmärgi kontekstis.

Eesti keeles hinnatakse peamiselt eri tüüpi ja liiki kirjalikke tekste.

I kooliastmes hinnatakse jutustavaid tekste, näiteks suulisi ja kirjalikke ümberjutustusi, kirjalikku jutustust pildi, pildiseeria või muu alusteksti põhjal, jutustusi enda elust.

II kooliastmes hinnatakse jutustavaid, kirjeldavaid ja põhjendavaid tekste, sealhulgas kirjalikku jutustust alusteksti põhjal, jutustavat kirjandit, arvustust. Teabetekstidest hinnatakse kirjeldust, iseloomustust, kokkuvõtteid, kultuuriainelisi lühiuurimusi, nende põhjal loodud esitlusi ja ettekandeid ning e-kirja kirjutamist. III kooliastmes hinnatakse ka arutlevat kirjandit, selle ülesehitust, vastavust teemale, asjakohaseid näiteid, võrdlemise, seoste loomise ja järelduste tegemise oskust ning isikliku suhtumise väljendamist põhjendatud argumentide toel.

III kooliastmes hinnatakse teabetekstidest kindlal eesmärgil kirjutatud ülevaateid ja kultuuriainelisi lühiuurimusi, nende põhjal loodud esitlusi ja ettekandeid ning avaliku suhtluse žanre, nagu näiteks avaldus. Peale selle hinnatakse oskust kirjutada levinumaid meediažanre. Tekstide hindamisel seatakse hindamiskriteeriumid, mis arvestavad tekstiliigile omaseid tunnuseid ja õpilase keelelist arengut. Hindamiskriteeriumid puudutavad tekstide sisu ja ülesehitust, konteksti sobivat lausestust ja sõnastust, õigekirja ja vormistust.

Eesti keele ja kirjanduse õpitulemuste kontrolli ja hindamise vormid on mitmekesised. Need hõlmavad suulisi ja kirjalikke tegevusi, ühe- ja mitmeotstarbelisi sooritusi, nagu individuaalsed, paaris- ja rühmatööd, rakenduslikud testid ja harjutused, ainealased kontrolltööd, analüüsi- ja tõlgendusülesanded, lugemispäeviku pidamine ja õpimapi koostamine. Hinnatakse ka mitmesugused oskusi edendavad sooritusülesanded, nagu luule-, proosa- ja draamateksti esitamine, arutleva kirjandi kirjutamine, uurimis- või praktilise töö tegemine, projekti koostamine ja elluviimine, ettekande loomine ja esitlemine, avalik esinemine. Lugemiskontrollid ei piirdu sisu meenutavate faktiküsimustega, vaid koosnevad arutlusele suunavatest analüüsi- ja tõlgendusküsimustest ja mõttevahetusest teksti väärtuste ja sõnumi üle.

Õppekorralduse erisused:

Valdkondlikku õppetegevust kavandades ja korraldades:

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üld- ja valdkonnapädevustest, kooliastme lõpuks taotletavatest teadmistest, oskustest ja hoiakutest ning õpitulemustest ja kooli õppekavas sätestatud õppesisust, kooliastmete õppe ja kasvatuselise rõhuasetustest ning lõimingu teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 2) arvestatakse didaktika nüüdisaegsete käsituste ja ainevaldkonnas toimunud arenguga, võetakse arvesse kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas;
- 3) toetatakse lõimingu valdkonna sees, õppeainete vahel ja õppekava läbivate teemadega, arendatakse õpilaste teadmisi, oskusi ja hoiakuid;
- 4) rakendatakse mitmekesiseid ja kombineeritud õppemeetodeid ning aktiivsust, loovust, koostööd ja tagasisidet soodustavaid õppetegevusi, kujundatakse õpiharjumusi ja -oskusi;
- 5) arvestatakse õpilaste eelteadmisi, huvisid, individuaalseid eripärasid ja -võimeid, kasutatakse diferentseeritud sisu ja sobivat pingutust nõudvaid ülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud ja õpilasele tähenduslikku käsitlust, reageeritakse õpiraskustele ning pakutakse õpiabi;
- 6) taotletakse mõõdukat ja ühtlaselt jaotuvat õpikoormust, mis soodustab motivatsiooni ning jätab aega puhkuseks ja huvitegevuseks;

7) tegeldakse probleemikeskselt ja kogemuspõhiselt eluliste nähtuste ja olukordadega, seostatakse oskusi igapäevaelu ja jätkuõpingutega.

Õppekeskkonna erisused:

Kool koostöös aineõpetajatega korraldab keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete õpet:

- 1) viisil, kus luuakse üksteist austav, vastastikku hooliv ja toetav, turvaline, kiusamis- ja vägivallavaba õppekeskkond, mis rajaneb usalduslikel suhtel, sõbralikkusel ja heatahtlikkusel ning kus märgatakse ja tunnustatakse õpilase pingutusi ja õpiedu;
- 2) ruumis, kus saab kasutada digitehnoloogiat, -keskkondi ja -materjale, et arendada info-, meedia- ja digikirjaoskust;
- 3) ruumis, kus on võimalik liikumist eeldavateks tegevusteks inventari ümber paigutada (rühmatööd, õppemängud, draamaõppe ülesanded);
- 4) väljaspool kooliruume, et rakendada õppimist toetavaid ja mitmekesistavaid õppevorme (nt projekt-, õues- ja reisiõpe) ja -tegevusi (nt õppekäik teatrisse, muuseumisse, raamatukokku, kohtumised kirjanike ja tõlkijatega, osavõtt olümpiaadidest ja konkurssidest, valdkondlikud teemapäevad ja -nädalad).

Pädevuste peamiste komponentide – teadmiste, oskuste ja hoiakute – kujundamisel on kande roll õpetajal, kes loob sobiva õppekeskkonna ja toetab väärtuskasvatust, ning koolil, kus normide, väärtuste, rituaalide, sümbolite ja lugude kaudu edendatakse omanäolist koolikultuuri.

Illuka Kooli ainekava	Ainevaldkond: Keel ja kirjandus	Õppeaine: eesti keel
I kooliaste	1.klass	Tundide arv: 7
Õppeaine kirjeldus		
<p>Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete õpetamise eesmärk põhikoolis on kujundada õpilastes eakohane keele- ja kirjanduspädevus, mis tähendab suutlikkust tajuda keelt ja kirjandust kui rahvusliku, riikliku ja iseenda identiteedi alust. 1.–4. klassis on eesti keel kirjandusega lõimitud õppeaine, milles taotletakse nii keele- kui ka kirjandusõpetuse eesmärke,</p> <p>I kooliastmes keskendutakse õppeprotsessi käigus õpilaste teadmiste ja oskuste kujundamisel nii suulisele kui ka kirjalikule keelele. Kuulamine, kuuldust arusaamine ja kõnelemine on tihedalt seotud lugemis- ja kirjutamisoskuse arendamisega. Esmase kirjutamisoskuse kujundamisest sõltub edasise kirjaliku eneseväljendusoskuse tõhusus. Suuline keelekasutus hõlmab siin eneseväljendust tavaolukorras ning eakohase suulise teksti mõistmist ja edastamist.</p> <p>Lugemise õpetamisel arendatakse lugemistehnilist vilumust ja kujundatakse oskust loetud tekstiga jõukohaste juhiste järgi eesmärgistatult töötada. Kirjutamise õpetamisel viimistletakse kirjatehnikat, kujundatakse õigekirjaoskust õpitud keelendite piires ning arendatakse suutlikkust väljendada end loovalt ja eesmärgipäraselt. Loetav käekiri on alus kirjalikule eneseväljendusele viisil, kus ka teised kirjapandust aru saaksid. Esimeses kooliastmes on oluline saavutada sihipärane kirjutamisoskus, samuti oskus oma mõtteid kirjalikult väljendada.</p> <p>Ilukirjanduse terviktekste valib õpilane õpetaja soovitusel lugemiseks nii eesti kui ka välisautoritelt, arendades oskust loetud teost tutvustada, selle põhjal jutustada ja küsimuste toel arutleda. Tähtis on kujundada lugemisharjumus, soodustada positiivset lugemiskogemust ja pakkuda lugemisrõõmu.</p>		
Õpitulemused:	Metoodilised soovitused, sh õpistrateegiate rakendamine, diferentseerimise võimalused	
Suuline keelekasutus (kuulamine, kõnelemine)	Suuline keelekasutus	
<ul style="list-style-type: none"> eristab häälikuid (asukoht ja järjekord sõnas), täishääliku pikkusi;	Igasse eesti keele tundi on soovitatav valida üks hääldusharjutus. Selge ja täpse häälduse	

<ul style="list-style-type: none"> • toimib õpetaja ja kaaslaste suulise juhendi järgi; • kuulab õpetaja ja kaaslaste esituses lühikest eakohast teksti, mõistab kuuldu lause, jutu sisu; • teab, et sõnadel on lähedase või vastandtähendusega sõna ja nimetab neist mõningaid; • väljendab end suhtlusolukordades arusaadavalt: palub, küsib, tänab, vabandab; • jutustab suunavate küsimuste toel kuuldu, nähtu, loetu; • koostab õpetaja abiga pildiseeria või küsimuste toel suulise jutu, • esitab luuletust peast; <p>Lugemine</p> <ul style="list-style-type: none"> • tunneb häälik-tähelest vastavust, loeb õpitud teksti enam-vähem ladusalt, lausehaaval üksiku peatusega raskema sõna ees oma kõnetempos või sellest aeglasemalt; • mõistab häälega või endamisi (vaikse häälega või huuli liigutades) lugedes loetu sisu; • vastab teksti kohta käivatele küsimustele, mille vastused on palas otsesõnu öeldud; • mõtleb jutule alguse või lõpu; • on lugenud mõnda lasteraamatut, nimetab nende pealkirja ja autoreid, annab loetule emotsionaalse hinnangu (lõbus, tõsine, igav ...); <p>Kirjutamine</p> <ul style="list-style-type: none"> • kasutab õigeid kirjutamisvõtteid, teab, kuidas väikesi ja suuri kirjatähti kirjutatakse ning sõnas õigesti seostatakse; • kirjutab tahvlilt ära; • täidab tahvlinäidise järgi õpetaja abiga õpilaspäevikut, paigutab näidise järgi tööd vihikulehele, varustab töö kuupäevaga; • koostab näidise järgi kutse; • eristab häälikut, tähte, täis- ja kaashäälikut, sõna, lauset; • kirjutab omasõnade algusesse <i>k, p, t</i>; • kirjutab õigesti lühemaid (kuni 2-silbilisi) sõnu ja lauseid; • teab, et lause lõpeb punktiga;	<p>harjutamiseks sobivad rütmisalmid, kiirkõneharjutused ja intonatsiooniharjutused. Harjutusi saab lugeda paaris, ringis, rivis koos rütmilise liikumisega, erineva kiiruse, hääletugevuse või -tooniga, kasutades žeste, miimikat ja liigutusi, mis matkivad mõnd tegelast, tegevust, situatsiooni või meeleolu. Lugeda võib paaris, ringis, rivis liikudes jne. Etteütluste eelharjutuseks on soovitatav neid lühitekste pähe õppida.</p> <p>Kuulamisoskust saab arendada järgmiste tegevuste kaudu: õpetaja ja kaaslaste kuulamine ning suulise juhendi järgi toimimine; õpetaja ja kaaslaste ettelugemise kuulamine; kuuldu ja nähtu kommenteerimine. Kasutada võib erinevaid aktiivõppe meetodeid. Kuulamis- ja vestlusoskust tuleb arendada igapäevastes vestlustes nii tundides kui ka vabaõppes.</p> <p>Õpilasi tuleb julgustada oma arvamust ja mõtteid väljendama nii tunnis kui ka õppekäikudel (muuseumis, teatris, näitustel jne). Oluline on tingimuste loomine kuulamise õppimiseks. Ülesanneteks sobivad filmide, etenduste, saadete jm salvestised; helifailid harjutustega; helindid veebis, nt lindude jm loodushäälte tutvustuseks; video heli kuulamine ilma pilti nägemata, et mõistatada teose sisu; lastekirjanduse salvestused nii ERRi portaalis, audioraamatutena kui ka mujal; mobiili või diktofoniga salvestatud laste endi kõne ja esitused; ka äpid, nt Raadioteater, Vocaroo jms.</p> <p>Kui klassis on muu emakeelega lapsi, tuleb arvestada, et kuulamisoskus on võõrkeeles kõige keerulisem keeleline osaoskus. Õpetaja peab valima sobivad kuulamistekstid, mis on lapsele jõukohased; peab õpetaja jälgima oma kõne tempot ja sõnavara, vajadusel toetama oma kõnet žestide ja piltidega.</p> <p>Kõnelemise ja hääldamise õpetamisel on väga oluline pöörata tähelepanu selgele ja õigele hääldusele kõnelemisel, mis on lugema ja kirjutama õppimise üheks eelduseks; hääle kohandamisele vastavalt olukorrale (vastamine kohalt, klassi ees, paaris- ja rühmatöös). Rääkimisoskuse arendamiseks tuleb klassis luua pingevaba õhkkond, et iga laps julgeks sõna võtta. Kõigil lastel peab olema võimalus</p>
--	--

<ul style="list-style-type: none"> • teab, et lause alguses, inimeste, loomade, oma kodukoha nimes kasutatakse suurt algustähte; • kirjutab õigesti oma nime.	<p>tunnis aktiivselt osaleda, et nad harjuksid klassiga suhtlema ja teaksid, kuidas luua silmsidet, kuidas kasutada õigesti oma häält (artikulatsioon, intonatsioon, tugevus, pausid), miimikat ja kehakeelt, kuidas väljendada oma suhtumist, anda hinnanguid ja rääkida kogemustest. Rääkimist võiks esmalt harjutada paaris või väikeses rühmas, seejärel võib paluda õpilasel esineda üksi kogu klassile (nt seletada mängu või tööjuhendit; jutustada kuuldust, nähtust, läbielatust või loetust; jutustada edasi kaaslaselt kuuldud lugu; arutleda kuuldu põhjal; kirjeldada eset, tegelast vms; mõelda välja telefonikõne; koostada kahekõne; intervjuuerida kedagi).</p> <p>Arutelu ja arvamuste avaldamine eeldab klassis kõnelemise reeglite loomist, nt räägib üks inimene korraga, peetakse kinni eelnevalt kokkulepitud kõnejärjekorrast, kõnejärjekorra tähistajana võib kasutada mingit eset või mänguasja.</p> <p>Lugemine</p> <p>Lugemisoskuse arendamisel peab õpetaja meeles pidama, et iga laps areneb ja seepärast on oluline alal hoida rõõmsameelset, toetavat suhet ja uskuda lapse edusse. Lugemisvead tekivad eri põhjustel, kuid tihti piisab õigeks lugemiseks, kui lapsel paluda veaga kohta uuesti lugeda. Kui laps eksib mingis sõnas korduvalt, võib õpetaja selle endale üles märkida ja kasutada seda sõna pärast lugemist või hoopis järgmises tunnis, nt koostada selle sõnaga lauseid, lasta sõna seletada, harjutada lugemist.</p> <p>Õpetaja peab jälgima, et teksti raskusaste vastab õpilase tasemele. Vastavalt klassi õpilaste tasemele rakendada eri võtteid lugemistehnika arendamiseks:</p> <ul style="list-style-type: none"> • õpitava teksti raskemate sõnade harjutamine, nende väljakirjutamine, lugemise harjutamine; • sõnade kirja-piltide võrdlemine – sama tüvega, samade algustähtedega, sama lõpuga sõnad vms,
--	--

- sõnade mõistatamine analoogiliselt
“Poomise” mängule – A_ _ _ _ S.

Lugemistegevusteks võiks olla sisult tundmatute sõnade selgitamine lause koosseisus, lugemistehniliselt raskete sõnade lugema õppimine, lihtsalt teksti lugemise harjutamine, sh lugemistehnika ning ilmeka lugemise arendamine. Lugemise harjutamiseks on mitmeid võimalusi: juhendatud vaikne lugemine, kui anda ette mõni küsimus või ülesanne, et lugemisel oleks eesmärk. Kui laste lugemisoskus on ebaühtlane, siis tuleks tööd diferentseerida, st aeglasemaid aidata ning kiirematele anda lisaülesandeid, nt jutule alguse, lõpu mõtlemine vms. Kui teksti puhul on kasuks korduvalugemine, siis on võimalus lugeda lause või lõikude kaupa, ahellugemine, osalistega lugemine, samuti paaris, rühmas, klassis lugemine, lugemine ajavormi muutmisega, mina-vormis lugemine või valiklugemine – küsimustele vastamine tekstis oleva lause ette lugemisel või keeleõpetusliku teemaga, tegelastega lausete lugemine, stopplugemine, korrektuurlugemine jne.

Kirjutamine

Kirjutamise õppimine nõuab kogu keha väga head koordineerimist, keskendumist ning intellektuaalset pingutust. Seetõttu peaks kirjutamistegevus last huvitama, võimaldama loomingulisust ja mängulisust. Seda saab tagada näiteks koos lõbusalt kirjutatava sõna, lause, loo väljamõtlemise abil. On loomingulisem ise sõnu, lauseid, nn etteütlist välja mõelda. Kirja eelharjutusi on soovitatav enne harjutada suurtel A3 formaati paberitel õlipastellidega. Nii harjutavad lapsed kirjaliigutust enne suurel pinnal, joonistamisel töösse haaratud sõrme-, käe- ja õlavarelihased saavad vabalt liikuda. Samuti võib horisontaalpaigutusega A4 lehele laps tõmmata kaks joont ning poolitada selle lühikeste joontega, seejärel saab laps joonte vahele teha kirja eelharjutusi, mida on soovitatav saata rütmisalmidega, et õpilane ei mõtleks joone liikumisele, vaid keskenduks hoogsale ja

	<p>vabale pliiatsiliikumisele.</p> <p>Kõik joonistähed on soovitatav 1. klassis enne kirjatähtede õppimist läbi korrata. See on vajalik nii tähekujude meeldetuletamiseks kui ka käe õige liikumissuuna kordamiseks, sest suurte kirjatähtede õppimine toetub joonistähtede kirjutamisele. Joonistähtede kirjutamise harjutamisel tuleb lisaks töövihikule kasutada 16-joonega vihikut, et sinna sõnu, lauseid, esimesi reegleid ja harjutusi vormistada.</p> <p>Väikeste kirjatähtede õpetust tasub alustada 1. klassi II poolaastast ning korrata 2. klassis ja 3. klassi alguseski. Iga tähe õppimine toimub kolmes etapis ehk kirja eelharjutus, tähe kirjutama õppimine üksikult ja sõna koosseisus ning kirjutamise harjutamine.</p> <p>Koolis pakutavad kirjutamisülesanded peaksid olema võimalikult mitmekesised ja pidama silmas erinevaid eesmärke. Olenevalt sellest, milliseid konkreetseid sotsiaalseid eesmärke kirjutamisega taotletakse ja kellele kirjutatakse, valitakse sobiv teksti liik (žanr). Iga lugemikupala või teema kohta saab õpilaste jaoks välja mõelda mõne elulähedase, olukorrahase või loomingulisemat laadi kirjutamisülesande, mis võimaldab kirjutada ka erinevale lugejale. Mõned näited: kirjuta teade või sõnum pala ühelt tegelaselt teisele; koosta reklaam, kuulutus, hõige, teadaanne, kaebekiri, kiidukiri, murekiri, seletuskiri mingis palas või teemas sisalduva sündmuse või probleemi kohta; koosta juhend, retsept, kasutamissoetus mingi asja kohta; koosta ostunimekiri.</p> <p>Õigekirjaõpetuse kavandamisel soovitatakse õpetajal teadvustada järgmisi põhimõtteid.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Õigekirja õppimine on pigem aktiivne mõtestatud protsess kui päheõppimine. Õigekirja õppimine tähendab eelkõige sõnade rühmitamist ja nende kohta üldistuste tegemist. • Õigekirjutuse õpe tuleb seostada eesmärgistatud kirjutamise ja üldise keeleõppega. Õigekirjaga tegelemine peaks olema loomulik igapäevane kirjutamisega kaasnev tegevus.
--	--

	<ul style="list-style-type: none"> • Õpilased peavad mõistma, et õigekirjutusel on teatud kindlad unikaalsed aspektid. See on suulist ja kirjalikku keelt ühendavaks lüliks. Õigekirjal on spetsiaalne funktsioon esitada keelt graafiliselt käsi- või masinkirjutuse läbi. • Õpilased teevad juhuslikke õigekirjavigu väga harva. Enamasti teevad õpilased teatud kindlat liiki õigekirjavigu, nt kaashäälikuühendi õigekiri, sulghääliku õigekiri jne. Nii saab õpetaja õpilaste vigu analüüsides koostada oma isikliku õigekirjaõpetuse strateegia. • Tänapäevased õigekirja õpetamise eesmärgid peaksid keskenduma õigekirja õppimiseks vajalike strateegiate (nt sõnade rühmitamine sarnase kirja pildi põhjal; seaduspärasuste leidmine sõnade õigekirjas jms) õpetamisele. • Oluline osa õigekirja õpetamises on õigesti kirjutatud ja valesti kirjutatud sõnade eristamisel, et seeläbi oleks võimalik parandada nii vigu kui ka nende tekkimise põhjusi. See tähendab metakognitiivsete oskuste arendamist. Kui õpilane teab, milliseid sõnu ta alati õigesti kirjutab ja millistes tal on oht eksida, siis saab ta veaohlike sõnade õigekirja erinevate allikate abil (pinginaaber, sõnaraamat, õpetaja jms) kontrollida. • Õpilased peaksid teadvustama, et eesti keele õigekiri on vägagi reeglipärane ja igaüks võib ise need reeglipärasused avastada.
--	---

Õppesisu:

Suuline keelekasutus

Kuulamine

Helide, häälte ja häälikute eristamine (asukoht ja järjekord sõnas), hääliku pikkuse eristamine, põhirõhk täishääliku pikkusel.

Õpetaja ja kaaslaste kuulamine ning suulise juhendi järgi toimimine.

Õpetaja ja kaaslaste ettelugemise kuulamine. Kuuldu ja nähtu kommenteerimine.

Kõnelemine

Hääldus- ja intonatsiooniharjutused. Häälduse harjutamine, hääle tugevuse kohandamine olukorrale. Töö lähedase tähendusega sõnaga, sõnatähenduse selgitamine ja täpsustamine. Sobivate kõnetuste (palumine, küsimine, keeldumine, vabandust palumine, tänamine) valik suhtlemisel. Lihtlauseliste küsimuste moodustamine, küsimuste esitamine ja neile vastamine. Eri teemadel vestlemine sõnavara rikastamiseks, arutamine paaris ja väikeses rühmas.

Esemete, nähtuste, tegelaste jms võrdlemine, ühe-kahe tunnuse alusel rühmitamine. Eneseväljendus dramatiseeringus ja rollimängus. Jutustamine kuulatu, nähtu, läbielatu, loetu, pildi, pildiseeria, etteantud teema põhjal; aheljutustamine. Klassiga ühiselt kogetud sündmuste vahendamine jutustades: jutustamine eri rollides.

Pantomiim-mõistatused tuttavate juttude kohta.

Tuttava luuletuse, dialoogi peast esitamine.

Lugemine

Raamatu/teksti üldine vaatlus: teksti paigutus, sisukord, õppeülesannete esitus. Trükitähtede (nii suurte kui väikeste) tundma õppimine. Tähtedest sõnade ja sõnadest lausete lugemine. Silpidest sõnade moodustamine. Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi (õige hääldus, ladusus, pausid, intonatsioon, tempo, oma lugemisvea parandamine, kui sellele tähelepanu juhatakse). Lugemistehniliselt raskete sõnade ja sõnaühendite lugema õppimine.

Oma ja õpetaja käekirjalise teksti lugemine klassitahvlilt ja vihikust.

Jutustava ja kirjeldava teksti ning teabeteksti (õpilaspäevik, kutse, õnnitlus, saatekava, tööjuhend, raamatu sisukord) lugemine.

Sõna, lause, teksti sisu mõistmine.

Teksti sisu ennustamine pealkirja, piltide, üksiksõnade jm alusel. Loole lõpu mõtlemine. Tegelaste iseloomustamine. Küsimustele vastamine, millele vastus on tekstis otsesõnu kirjas.

Üksikute tingmärkide (õppekirjanduse tingmärgid), skeemide, kaartide lugemine õppekirjanduses, nende tähenduse tabamine.

Luuletuste ilmekas (mõtestatud) lugemine. Riimuvate sõnade leidmine õpetaja abiga.

Tekstiliikide eristamine: jutt, muinasjutt, luuletus, mõistatus.

Kirjandustekstid: liisusalm, muinasjutt, mõistatus, luuletus, piltjutt, vanasõna, jutustus, näidend.

Loetud raamatu autori, kunstniku (illustraatori), tegelaste nimetamine, loetust jutustamine. Loetule emotsionaalse hinnangu andmine (lõbus, tõsine, igav jne).

Huvipakkuva raamatu leidmine kooli või kodukoha raamatukogust täiskasvanu abiga.

Kirjutamine

Kirjatehnika

Kirja eelharjutused. Kirjutamine pliiatsi ja kriidiga, joonistähete kirjutamine. Õige pliiatsihoid ja kirjutamisasend istudes ja seistes (tahvli juures). Väikeste kirjatähete õppimine. Suurte kirjatähete õppimine (vajadusel 2.klassis). Tähtede seostamine.

Tahvlile, vihikusse ja õpilaspäevikusse kirjutamine. Töö vormistamine näidise järgi, töö puhtus, käekirja loetavus. Teksti ärakiri tahvlilt, õpikust.

Kirjalik tekstiloome

Tarbeteksti kirjutamine näidise järgi: kutse, õnnitlus (kujundamine näidise järgi). Jutu kirjutamine pilditaiendusena (pildi allkiri, kahekõne jms). Jutule lõpu kirjutamine. Loovtöö kirjutamine (pildi, pildiseeria, küsimuste järgi). Lünkümberjutustuse kirjutamine.

Õigekeelsus

Häälik, sõna, lause, tekst. Tähed ja tähestik, võõrtähete vaatlus. Häälikute märkimine kirjas. Sõna ja lause ladumine ja kirjutamine.

Täis- ja kaashäälikud. Täishäälikuühendi vaatlus. Täishääliku pikkuse eristamine ja õigekiri, kaashääliku pikkusega tutvumine. Sulghäälik (k, p, t) omasõnade alguses. *i* ja *j* ning *h* sõna alguses seoses tähtede õppimisega.

Suur algustäht lause alguses, inimese- ja loomanimeses.

Liitsõna vaatlus (moodustamine).

Sõnade lõpu õigekiri, *-d* ja *-vad* (mitmus) ning *-b* (tegasõna 3. pööre) õigekirjaga tutvumine. Tutvumine jutustava (väit-), küsi- ja hüüdlausega. Lause lõpumärgid: punkt, (küsi- ja hüüumärgi vaatlemine). Koma lauses (teksti vaatlus).

Oma kirjutusvea parandamine õpetaja abiga.

Etteütlemise järgi sõnade ja lausete kirjutamine (15–20 sõna lihtlausetena).

Põhimõisted:

Kuulamisülesanne, kuulamine ja kuulmine, jutustamine, vestlus, (põhjendatud) arvamus; kõne- ja kirjakeel, sobiv suhtluskeel; häälik, täht, hääliku pikkus; lugemine, lugemispala, lugemisoskus, jutt, muinasjutt, luuletus, mõistatus, liisusalm, piltjutt, vanasõna, jutustus, näidend; joonistäht, väike ja suur kirjatäht, tähekuju; ilukirjandus, sh loomalugu, detektiivilugu, muinasjutt, luuletus jne; teatmeteos, uudis, artikkel, reklaamtekst; kiri, ka e-kiri; kutse, õnnitlus; tekst, küsimus; jutt, jutustamine, ümberjutustamine; lause, jutustus, kirjeldus; keelereegel; allikas, teos, eesti lastekirjandus, maailma lastekirjandus, raamatukogu, infosüsteem; sõnavara, sõnastik, tähestikuline järjekord.

Kooli väärtuste arendamine:

Koostöö – paaris- ja rühmatööd tundides, projektipäevad, klassi ja kooli ühisüritused.

Keskkonnahoid – temaatilised lugemispalad ja teosed, projektipäevad (Prügiprojekt), klassi ja kooli ühisüritused (rohelaat, õppekäigud).

Loovus – arendada oskust ise luua erinevaid tekste ja kunstitöid, esitada luuletust ja rolliteksti, osalemine etteastetega kooli ühisüritustel.

Ettevõtlikkus – reklaami tööpõhimõtte tundmaõppimine, reklaami koostamine, osalemine koolis toimuvatel laadapäevadel (sügis-, jõulu- ja rohelaat), nende jaoks müügiartiklite valmistamine, kasvatamine.

Tervis – temaatilised lugemispalad ja teosed, projektipäevad ja töötoad (tervisliku toidu päev), õppekäigud, kooli spordiüritused, vaimse tervise hoidmine (KiVa nädalad).

Lõiming	Hindamine:
<p>Valdkonnasisene lõiming: oskust tekste mõista ja luua arendatakse lõimitud aine- ja tekstiõpetuse kaudu, mis seotakse ortoloogia, grammatika ja leksika õpetamisega.</p> <p>Valdkonnaüleselt lõimub eesti keel kõikide õppeainetega ja toetab pädevuste saavutamist teistes ainevaldkondades. Keeleoskus loob eeldused kõigi õppeainete edukaks omandamiseks ja toimetulekuks nii isiklikus kui ka avalikus elus.</p> <p>Õpilaste funktsionaalne ja kriitiline kirjaoskus kujuneb välja kõigi õppeainete õppimise tulemusel, mis eeldab pidevat koostööd aineõpetajate vahel. Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete kaudu kujundatakse ja arendatakse õpilastes kõiki riiklikus õppekavas kirjeldatud üldpädevusi ja läbivaid teemasid. Seejuures on väga oluline aineõpetajate süsteemne ja järjepidev koostöö kogu õpilase õppeaja vältel, kuid oluline roll on ka teistel tugivõrgustikel, sh kodusel toetusel ja lapsevanema vastutusel. Üldpädevusteni jõutakse eri allikatest teavet hankides ja seda kriitiliselt hinnates, eri liiki tekste lugedes, nende üle arutledes ja väideldes, erilaadseid tekste funktsionaalselt koostades ja kirjutades.</p> <p>Läbivate teemade käsitlemist toetavad projekt- ja probleemõpe, uurimis- ja loovtegevused, lugemis-, kirjutamis- ja suhtlusülesanded ning mitmekülgne info- ja digikirjaoskus.</p>	<p>Õpilase teadmisi, oskuseid ja vilumusi hinnatakse suuliste ja kirjalike sõnaliste hinnangutena. Kokkuvõtvast hinnangus kajastub, kuivõrd taotletud õpitulemused on saavutatud, tuuakse esile õpilase edusammud ja juhitakse tähelepanu arendamist vajavatele oskustele.</p> <p>Alates esimesest kooliastmest kaasatakse õpilane hindamisprotsessi nii oma töö hindamisel kui ka kaasõpilaste tagasisidestamisel. Õpilasele on õppeprotsessi alguses teada, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ning millised on hindamise kriteeriumid. Õpilast suunatakse õppeprotsessi käigus oma õppimist ja püstitatud eesmärkide saavutamist analüüsima ja reflekteerima.</p> <p>Eesti keele õppimisel I kooliastmes hinnatakse õpilase</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) suulist keekekasutust, s.o kõnelemist ja kuulamist, 2) lugemist, s.o lugemistehnikat, kirjandus- ja muude tekstide tutvustamist, analüüsi ja mõistmist, 3) kirjutamist, s.o kirjatehnikat, õigekirja ja tekstiloomet.

Kooliastme teadmised, oskused ja hoiakud:

I kooliastme lõpetaja:

- 1) osaleb aktiivselt ja mõtestatult õppeprotsessis;
- 2) kuulab eesmärgistatult, väljendab oma mõtteid;
- 3) kasutab suhtlemisel eakohast ja sobivat kõne- ja kirjakeelt, arvestab suhtlemisel partneriga;
- 4) eristab helisid, hääli ja häälikuid;
- 5) omandab lugemistehnilise vilumuse ja teadliku lugemisoskuse;
- 6) sooritab kirja eelharjutusi, arvestab etteantud juhendi ja juhendamiseiga;
- 7) tunneb joonis- ja kirjatähti, kasutab õigeid tähekujusid, kirjutab loetava käekirjaga;
- 8) loeb ja eristab eri liiki tekste, analüüsib teksti ülesehitust, keekekasutust ja sisu, avaldab selle kohta arvamust;
- 9) sõnastab teksti kohta küsimusi ja esitab vastuväiteid, teeb teksti põhjal märkmeid, võrdleb tekste omavahel;
- 10) jutustab kuuldust, nähtust ja loetust, vajaduse korral kasutab juhendi abi;
- 11) kirjutab mõtestatud lauseid, jutustavaid ja kirjeldavaid tekste;
- 12) kirjutab õpitud keelendite ja keelereeglite piires õigesti ning loetava käekirjaga, vormistab kirjaliku töö korrektselt;
- 13) vormistab lihtsama kirjaliku töö arvutis, järgib õpitud keelereegleid;
- 14) valib ja loeb sobivaid tervikteoseid nii eesti kui ka maailma lastekirjandusest, kasutab raamatukogude infosüsteemi;
- 15) kujundab lugemise kaudu oma mõtte- ja tundemaailma, jagab lugemiskogemusi;
- 16) rikastab lugemise kaudu oma sõnavara, kasutab sõnaraamatuid ja leiab sõnaartiklist vajalikku teavet.

Kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud.

Õpilane:

- 1) mõistab rahvapärimust ja kultuuri mitmekesisust;
- 2) väärtustab eesti keelt;
- 3) omandab eesti keele lugemistehnika;
- 4) loeb eesmärgistatult eri allikatest ja keskkondadest;
- 5) kirjutab eesmärgistatult eri liiki tekste käsikirjaliselt ja arvutil eri keskkondades;
- 6) väljendab end selgelt ja asjakohaselt suuliselt ning kirjalikult;
- 7) analüüsib individuaalsete võimete piires eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste.

Illuka Kooli ainekava	Ainevaldkond: Keel ja kirjandus	Õppeaine: eesti keel
I kooliaste	2.klass	Tundide arv: 7

Õppeaine kirjeldus

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete õpetamise eesmärk põhikoolis on kujundada õpilastes eakohane keele- ja kirjanduspädevus, mis tähendab suutlikkust tajuda keelt ja kirjandust kui rahvusliku, riikliku ja iseenda identiteedi alust. 1.–4. klassis on eesti keel kirjandusega lõimitud õppeaine, milles taotletakse nii keele- kui ka kirjandusõpetuse eesmärged, I kooliastmes keskendutakse õppeprotsessi käigus õpilaste teadmiste ja oskuste kujundamisel nii suulisele kui ka kirjalikule keelele. Kuulamine, kuuldust arusaamine ja kõnelemine on tihedalt seotud lugemis- ja kirjutamisoskuse arendamisega. Esmase kirjutamisoskuse kujundamisest sõltub edasise

kirjaliku eneseväljendusoskuse tõhusus. Suuline keelekasutus hõlmab siin eneseväljendust tavaolukorras ning eakohase suulise teksti mõistmist ja edastamist.

Lugemise õpetamisel arendatakse lugemistehnilist vilumust ja kujundatakse oskust loetud tekstiga jõukohaste juhiste järgi eesmärgistatult töötada. Kirjutamise õpetamisel viimistletakse kirjatehnikat, kujundatakse õigekirjaoskust õpitud keelendite piires ning arendatakse suutlikkust väljendada end loovalt ja eesmärgipäraselt. Loetav käekiri on alus kirjalikule eneseväljendusele viisil, kus ka teised kirjapandust aru saaksid. Esimeses kooliastmes on oluline saavutada sihipärane kirjutamisoskus, samuti oskus oma mõtteid kirjalikult väljendada.

Ilukirjanduse terviktekste valib õpilane õpetaja soovitusel lugemiseks nii eesti kui ka välisautoritelt, arendades oskust loetud teost tutvustada, selle põhjal jutustada ja küsimuste toel arutleda. Tähtis on kujundada lugemisharjumus, soodustada positiivset lugemiskogemust ja pakkuda lugemisrõõmu.

Õpitulemused:	Metoodilised soovitused, sh õpistrateegiate rakendamine, diferentseerimise võimalused
<p>Suuline keelekasutus</p> <ul style="list-style-type: none"> • eristab täis- ja suluta hääliku pikkusi; • kuulab õpetaja ja kaaslaste eakohast teksti ning toimib saadud sõnumi kohaselt õpetaja abil; • koostab kuuldu põhjal lihtsama skeemi ja kaardi õpetaja abil; • kasutab kõnes terviklauseid; • teab ja leiab vastandtäheendusega sõnu ning õpetaja abil ka lähedase täheendusega sõnu; • väljendab arusaadavalt oma soove ja kogemusi väikeses ja suures rühmas; vestleb oma kogemustest ja loetust; • annab õpetaja abil edasi lugemispala, õppeteksti, filmi ja teatrietenduse sisu; • koostab õpetaja abil jutu pildiseeria, pildi või küsimuste toel; mõtleb jutule alguse või lõpu; • vaatleb ja kirjeldab nähtut, märkab erinevusi ja sarnasusi õpetaja suunavate küsimuste toel; • esitab luuletust peast. <p>Lugemine</p> <ul style="list-style-type: none"> • loeb õpitud teksti suhteliselt õigesti, ladusalt (lugemistempo võib olla kõnetempost aeglasem), parandab ise oma lugemisvigu, enamasti väljendab intonatsioon loetava sisu; • mõistab häälega või endamisi lugedes loetu sisu; 	<p>Suuline keelekasutus</p> <p>Selge ja täpse häälduse harjutamiseks sobivad rütmisalmid, kiirkõneharjutused ja intonatsiooniharjutused. Harjutusi saab lugeda paaris, ringis, rivis koos rütmilise liikumisega, erineva kiiruse, hääletugevuse või -tooniga, kasutades žeste, miimikat ja liigutusi, mis matkivad mõnd tegelast, tegevust, situatsiooni või meeleolu. Lugeda võib paaris, ringis, rivis liikudes jne. Etteütluste eelharjutuseks on soovitatav neid lühitekste pähe õppida. Kuulamisoskust saab arendada järgmiste tegevuste kaudu: õpetaja ja kaaslaste kuulamine ning suulise juhendi järgi toimimine; õpetaja ja kaaslaste ettelugemise kuulamine; kuuldu ja nähtu kommenteerimine. Kasutada võib erinevaid aktiivõppe meetodeid. Kuulamis- ja vestlusoskust tuleb arendada igapäevastes vestlustes nii tundides kui ka vabaõppes. Õpilasi tuleb julgustada oma arvamust ja mõtteid väljendama nii tunnis kui ka õppekäikudel (muuseumis, teatris, näitustel jne). Oluline on tingimuste loomine kuulamise õppimiseks. Ülesanneteks sobivad filmide, etenduste, saadete jm salvestised; helifailid harjutustega; helindid veebis, nt lindude jm loodushäälte tutvustuseks; video heli kuulamine ilma pilti nägemata, et mõistatada teose sisu; lastekirjanduse salvestused nii ERRi portaalis, audioraamatutena kui ka mujal; mobiili või diktofoniga salvestatud laste endi</p>

- vastab teemakohastele (ka lihtsamatele tekstis mitte otsese infoga seotud) küsimustele;
- leiab tekstis iseseisvalt vastused konkreetsetele küsimustele ja töötab õpetaja abiga eakohaste juhiste alusel;
- tunneb ära jutu, luuletuse, mõistatuse, näidendi ja vanasõna;
- kasutab õpiku sõnastikku õpetaja abiga sõnade leidmiseks algustähe järgi;
- on lugenud jõukohaseid lasteraamatuid, nimetab tegelasi ja annab edasi loetu sisu mõne huvitava, enam meeldinud episoodi järgi.

Kirjutamine

- kasutab kirjutades õigeid väikeste ja suurte kirjatähtede tähekujusid ja seoseid;
- kirjutab tahvlilt või õpikust ära;
- täidab iseseisvalt õpilaspäevikut ja kujundab vihikut, paigutab näidise järgi tööd vihikulehele, kirja joonelisele lehele, varustab töö kuupäevaga;
- koostab õpetaja abiga kutse, õnnitluse ja teate;
- kirjutab loovtöö ning ümberjutustuse pildiseeria, tugisõnade ja küsimuste abil;
- eristab häälikut, tähte, täis- ja kaashäälikut, silpi, sõna, lauset, täishäälikuühendit;
- kirjutab õigesti sulghääliku omasõnade algusesse ja omandatud võõrsõnade algusesse;
- märgib kirjas õigesti täishäälikuid;
- teab peast võõrtähtedega tähestikku;
- alustab lauset suure algustähega ja lõpetab punkti või küsimärgiga;
- kasutab suurt algustähte inimeste ja loomade nimedes, tuttavates kohanimedes;
- kirjutab õigesti sõnade lõppu

-d (mida teed?), -te (mida teete?),

-sse (kellesse? millesse?),

-ga (kellega? millega?), -ta (kellela? milleta?);

kõne ja esitused; ka äpid, nt Raadioteater, Vocaroo jms. Kui klassis on muu emakeelega lapsi, tuleb arvestada, et kuulamisoskus on võõrkeeles kõige keerulisem keeleline osaoskus. Õpetaja peab valima sobivad kuulamistekstid, mis on lapsele jõukohased; peab õpetaja jälgima oma kõne tempot ja sõnavara, vajadusel toetama oma kõnet žestide ja piltidega.

Kõnelemise ja hääldamise õpetamisel on väga oluline pöörata tähelepanu selgele ja õigele hääldusele kõnelemisel, mis on lugema ja kirjutama õppimise üheks eelduseks; hääle kohandamisele vastavalt olukorrale (vastamine kohalt, klassi ees, paaris- ja rühmatöös). Rääkimisoskuse arendamiseks tuleb klassis luua pingevaba õhkkond, et iga laps julgeks sõna võtta. Kõigil lastel peab olema võimalus tunnis aktiivselt osaleda, et nad harjuksid klassiga suhtlema ja teaksid, kuidas luua silmsidet, kuidas kasutada õigesti oma häält (artikulatsioon, intonatsioon, tugevus, pausid), miimikat ja kehakeelt, kuidas väljendada oma suhtumist, anda hinnanguid ja rääkida kogemustest. Rääkimist võiks esmalt harjutada paaris või väikeses rühmas, seejärel võib paluda õpilasel esineda üksi kogu klassile (nt seletada mängu või tööjuhendit; jutustada kuuldust, nähtust, läbielatust või loetust; jutustada edasi kaaslaselt kuuldu lugu; arutleda kuuldu põhjal; kirjeldada eset, tegelast vms; mõelda välja telefonikõne; koostada kahekõne; intervjuuerida kedagi).

Arutelu ja arvamuste avaldamine eeldab klassis kõnelemise reeglite loomist, nt räägib üks inimene korraga, peetakse kinni eelnevalt kokkulepitud kõnejärjekorrast, kõnejärjekorra tähistajana võib kasutada mingit eset või mänguasja.

Lugemine

Lugemisoskuse arendamisel peab õpetaja meeles pidama, et iga laps areneb ja seepärast on oluline alal hoida rõõmsameelset, toetavat suhet ja uskuda lapse edusse. Lugemisvead tekivad eri põhjustel, kuid tihti piisab õigeks lugemiseks, kui lapsel paluda veaga kohta

<ul style="list-style-type: none"> kirjutab etteütlemise järgi õpitud keelendite ulatuses sisult tuttavat teksti ja kontrollib kirjutatud näidise järgi (20–25 sõna lihtlausetena).	<p>uuesti lugeda. Kui laps eksib mingis sõnas korduvalt, võib õpetaja selle endale üles märkida ja kasutada seda sõna pärast lugemist või hoopis järgmises tunnis, nt koostada selle sõnaga lauseid, lasta sõna seletada, harjutada lugemist.</p> <p>Õpetaja peab jälgima, et teksti raskusaste vastab õpilase tasemele. Vastavalt klassi õpilaste tasemele rakendada eri võtteid lugemistehnika arendamiseks:</p> <ul style="list-style-type: none"> õpitava teksti raskemate sõnade harjutamine, nende väljakirjutamine, lugemise harjutamine; sõnade kirja-piltide võrdlemine – sama tüvega, samade algustähtedega, sama lõpuga sõnad vms, sõnade mõistatamine analoogiliselt “Poomise” mängule – A_ _ _ _ S. <p>Lugemistegevusteks võiks olla sisult tundmatute sõnade selgitamine lause koosseisus, lugemistehniliselt raskete sõnade lugema õppimine, lihtsalt teksti lugemise harjutamine, sh lugemistehnika ning ilmeka lugemise arendamine. Lugemise harjutamiseks on mitmeid võimalusi: juhendatud vaikne lugemine, kui anda ette mõni küsimus või ülesanne, et lugemisel oleks eesmärk. Kui laste lugemisoskus on ebaühtlane, siis tuleks tööd diferentseerida, st aeglasemaid aidata ning kiirematele anda lisaulesandeid, nt jutule alguse, lõpu mõtlemine vms. Kui teksti puhul on kasuks korduvalugemine, siis on võimalus lugeda lause või lõikude kaupa, ahellugemine, osalistega lugemine, samuti paaris, rühmas, klassis lugemine, lugemine ajavormi muutmisega, mina-vormis lugemine või valiklugemine – küsimustele vastamine tekstis oleva lause ette lugemisel või keeleõpetusliku teemaga, tegelastega lausete lugemine, stopplugemine, korrektuurlugemine jne.</p> <p>Kirjutamine</p> <p>Kirjutamise õppimine nõuab kogu keha väga head koordinatsiooni, keskendumist ning intellektuaalset pingutust. Seetõttu peaks</p>
--	--

	<p>kirjutamistegevus last huvitama, võimaldama loomingulisust ja mängulisust. Seda saab tagada näiteks koos lõbusalt kirjutatava sõna, lause, loo väljamõtlemise abil. On loomingulisem ise sõnu, lauseid, nn etteütlosti välja mõelda.</p> <p>Väikeste kirjatähtede õpetust tasub alustada 1. klassi II poolaastast ning korrata 2. klassis ja 3. klassi alguseski. Iga tähe õppimine toimub kolmes etapis ehk kirja eelharjutus, tähe kirjutama õppimine üksikult ja sõna koosseisus ning kirjutamise harjutamine.</p> <p>Koolis pakutavad kirjutamisülesanded peaksid olema võimalikult mitmekesised ja pidama silmas erinevaid eesmärke. Olenevalt sellest, milliseid konkreetseid sotsiaalseid eesmärke kirjutamisega taotletakse ja kellele kirjutatakse, valitakse sobiv teksti liik (žanr). Iga lugemikupala või teema kohta saab õpilaste jaoks välja mõelda mõne elulähedase, olukorrahase või loomingulisemat laadi kirjutamisülesande, mis võimaldab kirjutada ka erinevale lugejale. Mõned näited: kirjuta teade või sõnum pala ühelt tegelaselt teisele; koosta reklaam, kuulutus, hõige, teadaanne, kaebekiri, kiidukiri, murekiri, seletuskiri mingis palas või teemas sisalduva sündmuse või probleemi kohta; koosta juhend, retsept, kasutamissoetus mingi asja kohta; koosta ostunimekiri.</p> <p>Õigekirjaõpetuse kavandamisel soovitatakse õpetajal teadvustada järgmisi põhimõtteid.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Õigekirja õppimine on pigem aktiivne mõtestatud protsess kui päheõppimine. Õigekirja õppimine tähendab eelkõige sõnade rühmitamist ja nende kohta üldistuste tegemist. • Õigekirjutuse õpe tuleb seostada eesmärgistatud kirjutamise ja üldise keeleõppega. Õigekirjaga tegelemine peaks olema loomulik igapäevane kirjutamisega kaasnev tegevus. • Õpilased peavad mõistma, et õigekirjutusel on teatud kindlad unikaalsed aspektid. See on suulist ja kirjalikku keelt ühendavaks lüliks. Õigekirjal on spetsiaalne funktsioon
--	---

	<p>esitada keelt graafiliselt käsi- või masinkirjutuse läbi.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Õpilased teevad juhuslikke õigekirjavigu väga harva. Enamasti teevad õpilased teatud kindlat liiki õigekirjavigu, nt kaashäälikuühendi õigekiri, sulghääliku õigekiri jne. Nii saab õpetaja õpilaste vigu analüüsidest koostada oma isikliku õigekirjaõpetuse strateegia. • Tänapäevased õigekirja õpetamise eesmärgid peaksid keskenduma õigekirja õppimiseks vajalike strateegiate (nt sõnade rühmitamine sarnase kirjapildi põhjal; seaduspärasuste leidmine sõnade õigekirjas jms) õpetamisele. • Oluline osa õigekirja õpetamises on õigesti kirjutatud ja valesti kirjutatud sõnade eristamisel, et seeläbi oleks võimalik parandada nii vigu kui ka nende tekkimise põhjusi. See tähendab metakognitiivsete oskuste arendamist. Kui õpilane teab, milliseid sõnu ta alati õigesti kirjutab ja millistes tal on oht eksida, siis saab ta veaohtlike sõnade õigekirja erinevate allikate abil (pinginaaber, sõnaraamat, õpetaja jms) kontrollida. • Õpilased peaksid teadvustama, et eesti keele õigekiri on vägagi reeglipärane ja igaüks võib ise need reeglipärasused avastada.
--	--

Õppesisu:

Suuline keelekasutus

Kuulamine

Hääliku pikkuste eristamine sõnamängus, liikumise ja liigutuste abil, põhirõhk suluta kaashäälikul. Õpetaja ja kaaslase suulise mitmeastmelise juhendi meeldejätmise ja selle järgi toimimine mängus, praktilise ülesande lahendamisel (välitund, otsimine, mõõtmine).

Õpetaja etteloeatud ainetekstist oluliste mõistete leidmine ja lihtsa skeemi koostamine õpetaja juhendamisel.

Kaaslase ettelugemise kuulamine ja hinnangu andmine ühe aspekti kaupa (õigsus, pausid ja intonatsioon mõtte toetajana).

Kõnelemine

Hääldus- ja intonatsiooniharjutused sõnamängulistest harjutustest, kiirkõne, kajamäng. Eneseväljendus dramatiseeringus ja rollimängus: muinasjuttude esitamine, igapäevaolukordade lavastamine. Kõne eri

nüansside (tempo, hääletugevus, intonatsioon) esiletoomine dramatiseeringus jm esituses: rongi, loomade häälte jm imiteerimine.

Kõnelemine eri olukordades (telefonitsi, rühma esindajana), rollimängud.

Nii enese kui ka teiste soorituste tunnustav kommenteerimine.

Oma arvamuse avaldamine (raamatu, filmi jm) kohta ja selle põhjendamine. Arutlemine paaris ja rühmas: oma suhtumise väljendamine, nõustumine ja mittenõustumine, ühiste seisukohtade otsimine. Sündmuse, isiku, looma, eseme kirjeldamine tugisõnade, skeemi, tabeli abil.

Sõnatähenduste selgitamine ja täpsustamine aktiivse sõnavara laiendamiseks.

Kuuldud jutu ümberjutustamine; pikema dialoogi jälgimine, hinnangud tegelastele ja sisule.

Mõtete väljendamine terviklausetena. Küsimuste moodustamine, küsimuste esitamine ja neile vastamine.

Eri meeoluga luuletuste (aastaajad, laste elu) mõtestatud peast esitamine.

Lugemine

Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi: oma lugemisvea parandamine, kui sellele tähelepanu juhitakse, sobiva intonatsiooni kasutamine. Lugemistehniliselt raskete sõnade ja sõnaühendite lugema õppimine.

Raamatu/teksti üldine vaatlus: teksti paigutus, sisukord, õppeülesannete esitus.

Üksikute tingmärkide (õppekirjanduse tingmärgid, liiklusmärgid jms), skeemide, kaartide ja tabelite lugemine õppekirjanduses ning lasteraamatutes.

Tekstist õpitavate keelendite, samuti sünonüümide, otsese ja ülekantud tähendusega sõnade jms leidmine. Õpiku sõnastiku kasutamine.

Kahekõne lugemine, intonatsiooni ja tempo valik saatelause alusel ja partnereid arvestades.

Eri liiki lühitekstide (teade, kiri, ajakirja rubriik, sõnastik) mõistev lugemine. Oma ja õpetaja käekirjalise teksti lugemine klassitahvlilt ja vihikust.

Tekstis küsimuse, palve, käsu ja keelu äratundmine.

Loetud jutustuse ja muinasjutu kohta kava koostamine (teksti jaotamine osadeks); skeemi/kaardi koostamine õpetaja abiga. Loetu põhjal temakohastele küsimustele vastamine (ka siis, kui vastus otse tekstis ei sisaldu). Loole alguse ja lõpu mõtlemine. Tegelaste iseloomustamine.

Luuletuste ilmekas (mõtestatud) esitamine. Riimuvate sõnade leidmine õpetaja abiga.

Tekstiliiikide eristamine: jutustus, luuletus, näidend, mõistatus, vanasõna.

Kirjandustekstid: rahvaluuleline liisusalm, muinasjutt, mõistatus, luuletus, piltjutt, vanasõna, jutustus, näidend, muistend.

Loetud raamatu tutvustamine ja soovitamine. Vajaliku teose otsimine kooli või kodukoha raamatukogust autori ja teema järgi täiskasvanu abiga.

Kirjutamine

Kirjatehnika

Suurte ja väikeste kirjatähtede kordamine.

Kirjutamise tehnika arendamine: ühtlane kirjarida, õiged tähekujud ja seosed nii väikestel kui suurtel kirjatähtedel.

Näidise järgi kirjatöö paigutamine vihiku lehele, kirjapaberile; kuupäeva kirjutamine.

Kirjalik tekstiloome

Kutse, õnnitluse ja teate koostamine õpetaja abiga.

Tekstilähedase ümberjutustuse kirjutamine küsimuste ja tugisõnade toel.

Loovtöö skeemi, kaardi toel; fantaasialugu. Jutu ülesehitus: alustus, sisu ja lõpetus; jutule alguse ja lõpu kirjutamine. Omakirjutatud teksti üle kaaslasega arutlemine.

Õigekeelsus

<p>Varasemale lisanduvalt keeleteadmised: täishäälikuühendi õigekiri, suluta kaashääliku pikkus ja õigekiri; k, p, t s-i ja h kõrval; i ja j silbi alguses, h sõna alguses. Silbitamine, poolitamise üldpõhimõtted.</p>	
Põhimõisted:	
<p><i>Kuulamisülesanne, kuulamine ja kuulmine, jutustamine, vestlus, (põhjendatud) arvamus; kõne- ja kirjakeel, sobiv suhtluskeel; häälik, täht, hääliku pikkus; lugemine, lugemispala, lugemisoskus, jutt, muinasjutt, luuletus, mõistatus, liisusalm, piltjutt, vanasõna, jutustus, näidend; joonistäht, väike ja suur kirjatäht, tähekuju; ilukirjandus, sh loomalugu, detektiivilugu, muinasjutt, luuletus jne; teatmeteos, uudis, artikkel, reklaamtekst; kiri, ka e-kiri; kutse, õnnitus; tekst, küsimus; jutt, jutustamine, ümberjutustamine; lause, jutustus, kirjeldus; keelereegel; allikas, teos, eesti lastekirjandus, maailma lastekirjandus, raamatukogu, infosüsteem; sõnavara, sõnastik, tähestikuline järjekord.</i></p>	
Kooli väärtuste arendamine:	
<p>Koostöö – paaris- ja rühmatööd tundides, projektipäevad, klassi ja kooli ühisüritused.</p> <p>Keskonnahoid – temaatilised lugemispalad ja teosed, projektipäevad (Prügiprojekt), klassi ja kooli ühisüritused (rohelaat, õppekäigud).</p> <p>Loovus – arendada oskust ise luua erinevaid tekste ja kunstitöid, esitada luuletust ja rolliteksti, osalemine etteastetega kooli ühisüritustel.</p> <p>Ettevõtlikkus – reklaami tööpõhimõtte tundmaõppimine, reklaami koostamine, osalemine koolis toimuvatel laadapäevadel (sügis-, jõulu- ja rohelaat), nende jaoks müügiartiklite valmistamine, kasvatamine.</p> <p>Tervis – temaatilised lugemispalad ja teosed, projektipäevad ja töötoad (tervisliku toidu päev), õppekäigud, kooli spordiüritused, vaimse tervise hoidmine (KiVa nädalad).</p>	
Lõiming	Hindamine:
<p>Valdkonnasisene lõiming: oskust tekste mõista ja luua arendatakse lõimitud aine- ja tekstiõpetuse kaudu, mis seotakse ortoloogia, grammatika ja leksika õpetamisega.</p> <p>Valdkonnaüleselt lõimub eesti keel kõikide õppeainetega ja toetab pädevuste saavutamist teistes ainevaldkondades. Keeleoskus loob eeldused kõigi õppeainete edukaks omandamiseks ja toimetulekuks nii isiklikus kui ka avalikus elus.</p> <p>Õpilaste funktsionaalne ja kriitiline kirjaoskus kujuneb välja kõigi õppeainete õppimise tulemusel, mis eeldab pidevat koostööd aineõpetajate vahel.</p> <p>Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete kaudu kujundatakse ja arendatakse õpilastes kõiki riiklikus õppekavas kirjeldatud üldpädevusi ja läbivaid teemasid. Seejuures on väga oluline aineõpetajate süsteemne ja järjepidev koostöö kogu õpilase</p>	<p>Õpilase teadmisi, oskuseid ja vilumusi hinnatakse suuliste ja kirjalike sõnaliste hinnangutena. Kokkuvõttes hinnangus kajastub, kuivõrd taotletud õpitulemused on saavutatud, tuuakse esile õpilase edusammud ja juhitakse tähelepanu arendamist vajavatele oskustele.</p> <p>Alates esimesest kooliastmest kaasatakse õpilane hindamisprotsessi nii oma töö hindamisel kui ka kaasõpilaste tagasisidestamisel. Õpilasele on õppeprotsessi alguses teada, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ning millised on hindamise kriteeriumid. Õpilast suunatakse õppeprotsessi käigus oma õppimist</p>

<p>õppeaja vältel, kuid oluline roll on ka teistel tugivõrgustikel, sh kodusel toetusel ja lapsevanema vastutusel. Üldpädevusteni jõutakse eri allikatest teavet hankides ja seda kriitiliselt hinnates, eri liiki tekste lugedes, nende üle arutledes ja väideldes, erilaadseid tekste funktsionaalselt koostades ja kirjutades.</p> <p>Läbivate teemade käsitlemist toetavad projekt- ja probleemõpe, uurimis- ja loovtegevused, lugemis-, kirjutamis- ja suhtlusülesanded ning mitmekülgne info- ja digikirjaoskus.</p>	<p>ja püstitatud eesmärkide saavutamist analüüsima ja reflekteerima.</p> <p>Eesti keele õppimisel I kooliastmes hinnatakse õpilase</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) suulist keelekasutust, s.o kõnelemist ja kuulamist, 2) lugemist, s.o lugemistehnikat, kirjandus- ja muude tekstide tutvustamist, analüüsi ja mõistmist, 3) kirjutamist, s.o kirjatehnikat, õigekirja ja tekstiloomet.
--	---

Kooliastme teadmised, oskused ja hoiakud:

I kooliastme lõpetaja:

- 1) osaleb aktiivselt ja mõtestatult õppeprotsessis;
- 2) kuulab eesmärgistatult, väljendab oma mõtteid;
- 3) kasutab suhtlemisel eakohast ja sobivat kõne- ja kirjakeelt, arvestab suhtlemisel partneriga;
- 4) eristab helisid, hääli ja häälikuid;
- 5) omandab lugemistehnilise vilumuse ja teadliku lugemisoskuse;
- 6) sooritab kirja eelharjutusi, arvestab etteantud juhendi ja juhendamiseiga;
- 7) tunneb joonis- ja kirjatähti, kasutab õigeid tähekujusid, kirjutab loetava käekirjaga;
- 8) loeb ja eristab eri liiki tekste, analüüsib teksti ülesehitust, keelekasutust ja sisu, avaldab selle kohta arvamust;
- 9) sõnastab teksti kohta küsimusi ja esitab vastuväiteid, teeb teksti põhjal märkmeid, võrdleb tekste omavahel;
- 10) jutustab kuuldust, nähtust ja loetust, vajaduse korral kasutab juhendi abi;
- 11) kirjutab mõtestatud lauseid, jutustavaid ja kirjeldavaid tekste;
- 12) kirjutab õpitud keelendite ja keelereeglite piires õigesti ning loetava käekirjaga, vormistab kirjaliku töö korrektselt;
- 13) vormistab lihtsama kirjaliku töö arvutis, järgib õpitud keelereegleid;
- 14) valib ja loeb sobivaid tervikteoseid nii eesti kui ka maailma lastekirjandusest, kasutab raamatukogude infosüsteemi;
- 15) kujundab lugemise kaudu oma mõtte- ja tundemaailma, jagab lugemiskogemusi;
- 16) rikastab lugemise kaudu oma sõnavara, kasutab sõnaraamatuid ja leiab sõnartiklist vajalikku teavet.

Kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud.

Õpilane:

- 1) mõistab rahvapärimust ja kultuuri mitmekesisust;
- 2) väärtustab eesti keelt;
- 3) omandab eesti keele lugemistehnika;
- 4) loeb eesmärgistatult eri allikatest ja keskkondadest;
- 5) kirjutab eesmärgistatult eri liiki tekste käsikirjaliselt ja arvutil eri keskkondades;

- 6) väljendab end selgelt ja asjakohaselt suuliselt ning kirjalikult;
 7) analüüsib individuaalsete võimete piires eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste.

Illuka Kooli ainekava	Ainevaldkond: Keel ja kirjandus	Õppeaine: eesti keel
I kooliaste	3.klass	Tundide arv: 6
Õppeaine kirjeldus		
<p>Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete õpetamise eesmärk põhikoolis on kujundada õpilastes eakohane keele- ja kirjanduspädevus, mis tähendab suutlikkust tajuda keelt ja kirjandust kui rahvusliku, riikliku ja iseenda identiteedi alust. 1.–4. klassis on eesti keel kirjandusega lõimitud õppeaine, milles taotletakse nii keele- kui ka kirjandusõpetuse eesmärgi.</p> <p>I kooliastmes keskendutakse õppeprotsessi käigus õpilaste teadmiste ja oskuste kujundamisel nii suulisele kui ka kirjalikule keelele. Kuulamine, kuuldust arusaamine ja kõnelemine on tihedalt seotud lugemis- ja kirjutamisoskuse arendamisega. Esmase kirjutamisoskuse kujundamisest sõltub edasise kirjaliku eneseväljendusoskuse tõhusus. Suuline keelekasutus hõlmab siin eneseväljendust tavaolukorras ning eakohase suulise teksti mõistmist ja edastamist.</p> <p>Lugemise õpetamisel arendatakse lugemistehnilist vilumust ja kujundatakse oskust loetud tekstiga jõukohaste juhiste järgi eesmärgistatult töötada. Kirjutamise õpetamisel viimistletakse kirjatehnikat, kujundatakse õigekirjaoskust õpitud keelendite piires ning arendatakse suutlikkust väljendada end loovalt ja eesmärgipäraselt. Loetav käekiri on alus kirjalikule eneseväljendusele viisil, kus ka teised kirjutajad aru saaksid. Esimeses kooliastmes on oluline saavutada sihipärane kirjutamisoskus, samuti oskus oma mõtteid kirjalikult väljendada.</p> <p>Ilukirjanduse terviktekste valib õpilane õpetaja soovitusel lugemiseks nii eesti kui ka välisautoritelt, arendades oskust loetud teost tutvustada, selle põhjal jutustada ja küsimuste toel arutleda. Tähtis on kujundada lugemisharjumus, soodustada positiivset lugemiskogemust ja pakkuda lugemisrõõmu.</p>		
Õpitulemused:	Metoodilised soovitused, sh õpistrateegiatega rakendamine, diferentseerimise võimalused	
<p>Suuline keelekasutus</p> <ul style="list-style-type: none"> • kuulab mõtestatult eakohast teksti, toimib saadud sõnumi või juhendite järgi; • väljendab end suhtlusolukordades selgelt ja arusaadavalt: palub, küsib, selgitab, keeldub, vabandab, tänab; vastab küsimustele, kasutades sobivalt täislauseid ning lühivastuseid; • vaatlleb sihipäraselt, kirjeldab eesmärgipäraselt nähtut, eset, olendit, olukorda, märkab erinevusi ja sarnasusi; 	<p>Suuline keelekasutus</p> <p>Selge ja täpse häälduse harjutamiseks sobivad rütmisalmid, kiirkõneharjutused ja intonatsiooniharjutused. Harjutusi saab lugeda paaris, ringis, ravis koos rütmilise liikumisega, erineva kiiruse, hääletugevuse või -tooniga, kasutades žeste, miimikat ja liigutusi, mis matkivad mõnd tegelast, tegevust, situatsiooni või meeleolu. Lugeda võib paaris, ringis, ravis liikudes jne. Etteütluste eelharjutuseks on soovitatav neid lühitekste pähe õppida. Kuulamisoskust saab arendada järgmiste</p>	

<ul style="list-style-type: none"> • avaldab arvamust kuuldu, vaadeldu ja loetu kohta; • annab küsimuste toel arusaadavalt edasi õppeteksti, lugemispala, pildiraamatu, filmi ja teatrietenduse sisu; koostab kuuldu/loetu põhjal skeemi/kaardi; • jutustab loetust ja läbielatud sündmusest; jutustab pildiseeria, tugisõnade, märksõnaskeemi ja küsimuste toel; mõtleb jutule alguse ja lõpu; • leiab väljendamiseks lähedase ja vastandtähendusega sõnu; • esitab luuletust peast. <p>Lugemine</p> <ul style="list-style-type: none"> • loeb nii häälega ja kui endamisi ladusalt ja teksti mõistes; mõistab lihtsat plaani, tabelit, diagrammi, kaarti; • loeb õpitud teksti ette õigesti, selgelt ja sobiva intonatsiooniga; • töötab tekstiga eakohaste juhiste alusel; • vastab suulistele ja lühikestele kirjalikele küsimustele loetu kohta; • eristab kirjalikus tekstis väidet, küsimust, palvet, käsku, keeldu; • tunneb ära jutustuse, luuletuse, näidendi, muinasjutu, mõistatuse, vanasõna, kirja; • on lugenud läbi vähemalt neli eesti ja väliskirjaniku teost, kõneleb loetud raamatust; • teab nimetada mõnda lastekirjanikku. <p>Kirjutamine</p> <ul style="list-style-type: none"> • kasutab kirjutades õigeid tähekujusid ja -seoseid, kirjutab loetava käekirjaga; • kirjutab tahvlilt ja õpikust õigesti ära; paigutab teksti korrektselt paberile või arvutis, vormistab vihiku/õpilaspäeviku nõuetekohaselt; • valdab eesti häälikkirja aluseid ja õpitud keelendite õigekirja: eristab häälikut ja tähte, täis- ja kaashäälikut, häälikuühendit, silpi, sõna, lauset; märgib kirjas häälikuid õigesti; eristab lühikesi, pikki ja ülipikki täis- ja suluta kaashäälikuid; kirjutab õigesti asesõnu;	<p>tegevuste kaudu: õpetaja ja kaaslaste kuulamine ning suulise juhendi järgi toimimine; õpetaja ja kaaslaste ettelugemise kuulamine; kuuldu ja nähtu kommenteerimine. Kasutada võib erinevaid aktiivõppe meetodeid. Kuulamis- ja vestlusoskust tuleb arendada igapäevastes vestlustes nii tundides kui ka vabaõppes. Õpilasi tuleb julgustada oma arvamust ja mõtteid väljendama nii tunnis kui ka õppekäikudel (muuseumis, teatris, näitustel jne). Oluline on tingimuste loomine kuulamise õppimiseks. Ülesanneteks sobivad filmide, etenduste, saadete jm salvestised; helifailid harjutustega; helindid veebis, nt lindude jm loodushäälte tutvustuseks; video heli kuulamine ilma pilti nägemata, et mõistatada teose sisu; lastekirjanduse salvestused nii ERRi portaalis, audioraamatutena kui ka mujal; mobiili või diktofoniga salvestatud laste endi kõne ja esitused; ka äpid, nt Raadioteater, Vocaroo jms. Kui klassis on muu emakeelega lapsi, tuleb arvestada, et kuulamisoskus on võõrkeeles kõige keerulisem keeleline osaoskus. Õpetaja peab valima sobivad kuulamistekstid, mis on lapsele jõukohased; peab õpetaja jälgima oma kõne tempot ja sõnavara, vajadusel toetama oma kõnet žestide ja piltidega. Kõnelemise ja hääldamise õpetamisel on väga oluline pöörata tähelepanu selgele ja õigele hääldusele kõnelemisel, mis on lugema ja kirjutama õppimise üheks eelduseks; hääle kohandamisele vastavalt olukorrale (vastamine kohalt, klassi ees, paaris- ja rühmatöös). Rääkimisoskuse arendamiseks tuleb klassis luua pingevaba õhkkond, et iga laps julgeks sõna võtta. Kõigil lastel peab olema võimalus tunnis aktiivselt osaleda, et nad harjuksid klassiga suhtlema ja teaksid, kuidas luua silmsidet, kuidas kasutada õigesti oma häält (artikulatsioon, intonatsioon, tugevus, pausid), miimikat ja kehakeelt, kuidas väljendada oma suhtumist, anda hinnanguid ja rääkida kogemustest. Rääkimist võiks esmalt harjutada paaris või väikeses rühmas, seejärel võib paluda õpilasel esineda üksi kogu klassile (nt seletada mängu või tööjuhendit; jutustada kuuldust, nähtust, läbielatud või loetust; jutustada edasi kaaslaselt kuulatud lugu; arutleda kuuldu põhjal; kirjeldada</p>
---	---

<ul style="list-style-type: none"> • märgib õpitud sõnades õigesti kaashäälikuühendit; kirjutab õigesti sulghääliku omandatud oma- ja võõrsõnade algusse; märgib kirjas õigesti käänd- ja pöörsõnade õpitud lõppe ja tunnuseid; • teab peast võõrtähtedega tähestikku, kasutab lihtsamat sõnastikku ja koostab lihtsaid loendeid tähestik- järjestuses; • kirjutab suure algustähega lause alguse, inimeste- ja loomade nimed ning õpitud kohanimed; • piiritleb lause ja paneb sellele sobiva lõpumärgi; • kirjutab etteütlemise järgi sisult tuttavat teksti ja kontrollib kirjutatut näidise järgi (30–40 sõna); • koostab kutse, õnnitluse, teate, e-kirja; kirjutab eakohase pikkusega loovtöid (k.a ümberjutustusi) küsimuste, tugisõnade, joonistuse, pildi, pildiseeria, märksõnaskeemi või kava toel; • kirjutab nii koolis kui ka igapäevaelus käsitsi ja arvutiga eakohaseid tekste vastavalt kirjutamise eesmärgile, funktsioonile ja adressaadile.	<p>eset, tegelast vms; mõelda välja telefonikõne; koostada kahekõne; intervjuuerida kedagi). Arutelu ja arvamuste avaldamine eeldab klassis kõnelemise reeglite loomist, nt räägib üks inimene korraga, peetakse kinni eelnevalt kokkulepitud kõnejärjekorrast, kõnejärjekorra tähistajana võib kasutada mingit eset või mänguasja.</p> <p>Lugemine</p> <p>Lugemisoskuse arendamisel peab õpetaja meeles pidama, et iga laps areneb ja seepärast on oluline alal hoida rõõmsameelset, toetavat suhet ja uskuda lapse edusse. Lugemisvead tekivad eri põhjustel, kuid tihti piisab õigeks lugemiseks, kui lapsel paluda veaga kohta uuesti lugeda. Kui laps eksib mingis sõnas korduvalt, võib õpetaja selle endale üles märkida ja kasutada seda sõna pärast lugemist või hoopis järgmises tunnis, nt koostada selle sõnaga lauseid, lasta sõna seletada, harjutada lugemist.</p> <p>Õpetaja peab jälgima, et teksti raskusaste vastab õpilase tasemele. Vastavalt klassi õpilaste tasemele rakendada eri võtteid lugemistehnika arendamiseks:</p> <ul style="list-style-type: none"> • õpitava teksti raskemate sõnade harjutamine, nende väljakirjutamine, lugemise harjutamine; • sõnade kirja- ja piltide võrdlemine – sama tüvega, samade algustähtedega, sama lõpuga sõnad vms, • sõnade mõistatamine analoogiliselt “Poomise” mängule – A_ _ _ _ S. <p>Lugemistegevusteks võiks olla sisult tundmatute sõnade selgitamine lause koosseisus, lugemistehniliselt raskete sõnade lugema õppimine, lihtsalt teksti lugemise harjutamine, sh lugemistehnika ning ilmeka lugemise arendamine. Lugemise harjutamiseks on mitmeid võimalusi: juhendatud vaikne lugemine, kui anda ette mõni küsimus või ülesanne, et lugemisel oleks eesmärk. Kui laste lugemisoskus on ebahütlane, siis tuleks tööd diferentseerida, st aeglasemaid aidata ning kiirematele anda</p>
--	--

lisaülesandeid, nt jutule alguse, lõpu mõtlemine vms. Kui teksti puhul on kasuks korduvlugemine, siis on võimalus lugeda lause või lõikude kaupa, ahellugemine, osalistega lugemine, samuti paaris, rühmas, klassis lugemine, lugemine ajavormi muutmisega, minavormis lugemine või valiklugemine – küsimustele vastamine tekstis oleva lause ette lugemisel või keeleõpetusliku teemaga, tegelastega lausete lugemine, stopplugemine, korrektuurlugemine jne.

Kirjutamine

Kirjutamise õppimine nõuab kogu keha väga head koordineerimist, keskendumist ning intellektuaalset pingutust. Seetõttu peaks kirjutamistegevus last huvitama, võimaldama loomingulisust ja mängulisust. Seda saab tagada näiteks koos lõbusalt kirjutatava sõna, lause, loo väljamõtlemise abil. On loominguise ise sõnu, lauseid, nn etteütusi välja mõelda.

Väikeste kirjatähtede õpetust tasub alustada 1. klassi II poolaastast ning korrata 2. klassis ja 3. klassi alguseski. Iga tähe õppimine toimub kolmes etapis ehk kirja eelharjutus, tähe kirjutama õppimine üksikult ja sõna koosseisus ning kirjutamise harjutamine.

Koolis pakutavad kirjutamisülesanded peaksid olema võimalikult mitmekesised ja pidama silmas erinevaid eesmärke. Olenevalt sellest, milliseid konkreetseid sotsiaalseid eesmärke kirjutamisega taotletakse ja kellele kirjutatakse, valitakse sobiv teksti liik (žanr). Iga lugemikupala või teema kohta saab õpilaste jaoks välja mõelda mõne elulähedase, olukorrahase või loomingulisemat laadi kirjutamisülesande, mis võimaldab kirjutada ka erinevale lugejale. Mõned näited: kirjuta teade või sõnum pala ühelt tegelaselt teisele; koosta reklaam, kuulutus, hõige, teadaanne, kaebekiri, kiidukiri, murekiri, seletuskiri mingis palas või teemas sisalduva sündmuse või probleemi kohta; koosta juhend, retsept, kasutamisoõpetus mingi asja kohta; koosta ostunimekiri.

Õigekirjaõpetuse kavandamisel soovitatakse õpetajal teadvustada järgmisi põhimõtteid.

	<ul style="list-style-type: none"> • Õigekirja õppimine on pigem aktiivne mõtestatud protsess kui päheõppimine. Õigekirja õppimine tähendab eelkõige sõnade rühmitamist ja nende kohta üldistuste tegemist. • Õigekirjutuse õpe tuleb seostada eesmärgistatud kirjutamise ja üldise keeleõppega. Õigekirjaga tegelemine peaks olema loomulik igapäevane kirjutamisega kaasnev tegevus. • Õpilased peavad mõistma, et õigekirjutusel on teatud kindlad unikaalsed aspektid. See on suulist ja kirjalikku keelt ühendavaks lüliks. Õigekirjal on spetsiaalne funktsioon esitada keelt graafiliselt käsi- või masinkirjutuse läbi. • Õpilased teevad juhuslikke õigekirjavigu väga harva. Enamasti teevad õpilased teatud kindlat liiki õigekirjavigu, nt kaashäälikuühendi õigekiri, sulghääliku õigekiri jne. Nii saab õpetaja õpilaste vigu analüüsides koostada oma isikliku õigekirjaõpetuse strateegia. • Tänapäevased õigekirja õpetamise eesmärgid peaksid keskenduma õigekirja õppimiseks vajalike strateegiate (nt sõnade rühmitamine sarnase kirja pildi põhjal; seaduspärasuste leidmine sõnade õigekirjas jms) õpetamisele. • Oluline osa õigekirja õpetamises on õigesti kirjutatud ja valesti kirjutatud sõnade eristamisel, et seeläbi oleks võimalik parandada nii vigu kui ka nende tekkimise põhjusi. See tähendab metakognitiivsete oskuste arendamist. Kui õpilane teab, milliseid sõnu ta alati õigesti kirjutab ja millistes tal on oht eksida, siis saab ta veaohtlike sõnade õigekirja erinevate allikate abil (pinginaaber, sõnaraamat, õpetaja jms) kontrollida. • Õpilased peaksid teadvustama, et eesti keele õigekiri on vägagi reeglipärane ja igaüks võib ise need reeglipärasused avastada.
--	--

Õppesisu:

Kuulamine

Hääliku pikkuste eristamine, põhirõhk sulghääliku pikkusel.

Pikema suulise juhendi meeldejätmise ja selle järgi toimimine. Kaaslase ja õpetaja juhtnööride kuulamine, nende järgi toimimine.

Ettelugemise kuulamine. Kaaslase ettelugemise hindamine ühe aspekti kaupa (õigsus, pausid ja intonatsioon mõtte toetajana). Kuuldu ning nähtu kommenteerimine. Fakti ja fantaasia eristamine. Õpetaja etteloetud ainetekstist oluliste mõistete leidmine ning lihtsa skeemi koostamine.

Kuuldu (muinasjutt, lühijutt lapse elust, proosa-, luule ja ainetekst), nähtu (lavastus, film) sisu ümberjutustamine. Dialoogi jälgimine, hinnangud tegelastele ja nende ütlustele.

Kõnelemine

Hääldus- ja intonatsiooniharjutused. Selge häälduse jälgimine teksti esitades. Kõne eri nüansside (tempo, hääletugevuse, intonatsiooni) esiletoomine dramatiseeringus jm esituses.

Sobivate kõnetuste (palumine, küsimine, keeldumine, vabandust palumise, tänamise) valik suhtlemisel.

Suuline selgitus, kõnetus- ja viisakusväljendid, teietamine ja sinatamine. Kõnelemine eri olukordades: vestlus tundmatuga, sh telefonitsi, klassi/kooli esindamine, võistkonda kutsumine, koostegevusest loobumine jms.

Sõnavara arendamine: sõnatähenduse selgitamine ja täpsustamine, aktiivse sõnavara laiendamine, lähedase ja vastandtähendusega sõna leidmine. Eri teemadel vestlemine sõnavara rikastamiseks, arutamine paaris ja väikeses rühmas.

Oma arvamuse avaldamine, nõustumine ja mittenõustumine, ühiste seisukohtade otsimine, kaaslase arvamuse küsimine.

Mõtete väljendamine terviklausetena ja sobiva sõnastusega (sõnavalik, mõtte lõpuleviimine). Küsimuste moodustamine ja esitamine ning neile vastamine.

Jutustamine kuuldu, nähtu, läbielatu, loetu, pildi, pildiseeria ja etteantud teema põhjal; aheljutustamine.

Sündmuste, isiku, looma, eseme jm kirjeldamine tugisõnade, skeemi ning tabeli abil. Eneseväljendus dramatiseeringus ja rollimängus erisuguste meeleolude väljendamiseks.

Tuttava luuletuse ja dialoogi ilmikas (mõtestatud) esitamine.

Nii enese kui ka teiste tööde tunnustav kommenteerimine õpetaja juhiste alusel.

Lugemine

Raamatu/teksti üldine vaatlus: teksti paigutus, sisukord, õppeülesannete esitus. Teksti ülesehitus: pealkiri, teksti osad (lõigud, loo alustus, sisu, lõpetus).

Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi (õige hääldus, ladusus, pausid, intonatsioon, tempo; oma lugemisvea parandamine, kui sellele tähelepanu juhatakse). Ladus ja automatiseerunud lugemine.

Oma ja kaaslase lugemistehnika hindamine õpetaja juhiste alusel. Oma ja õpetaja käekirjalise teksti lugemise klassitahvlilt ja vihikust.

Jutustava ja kirjeldava teksti ning tarbe- ja teabeteksti (õpilaspäeviku, kutse, õnnitluse, saatekava, tööjuhendi, raamatu sisukorra, sõnastiku, teate, eeskirja, retsepti, õpikuteksti, teatmeteose teksti, ajalehe- ja ajakirja ning muu meediateksti) lugemine.

Üksikute tingmärkide (õppekirjanduse tingmärgid, liiklusmärgid jms), skeemide, kaartide ja tabelite lugemine õppekirjanduses, lasteraamatutes ning lasteajakirjanduses.

Sõna, lause ning teksti sisu mõistmine. Tekstis küsimuse, palve, käsu ja keelu äratundmine. Teksti sisu ennustamine pealkirja, piltide ja üksiksõnade järgi.

Töö tekstiga: tekstist õpitavate keelendite, sünonüümide, otsese ja ülekantud tähendusega sõnade leidmine. Õpiku sõnastiku iseseisev kasutamine. Teksti jaotamine osadeks ning tekstiosade pealkirjastamine. Loetava kohta kava, skeemi, kaardi koostamine. Loetu põhjal teemakohastele küsimustele vastamine. Loole alguse ja lõpu mõtlemine. Teksti teema ja peamõtte sõnastamine, tegelaste iseloomustamine. Jutustavate luuletuste ja proosateksti mõtestatud esitamine. Riimuvate sõnade leidmine. Kahekõne lugemine, intonatsiooni ja tempo valik saatelause alusel ning partnereid arvestades.

Loetud raamatust jutustamine, loetule emotsionaalse hinnangu andmine ja raamatust lühikokkuvõtte tegemine. Vajaliku raamatu leidmine iseseisvalt.

Tekstiloomade eristamine: muinasjutt, mõistatus, vanasõna, luuletus, jutustus, näidend, kiri.

Kirjandus: folkloorne lastelaul, liisusalm, jutustus, muinasjutt, muistend, luuletus, kahekõne, näidend, sõnamänguline tekst, piltjutt, mõistatus, vanasõna.

Kirjutamine

Kirjatehnika

Kirjutamise tehnika süvendamine, oma loetava käekirja kujundamine, kirjutamise kiiruse arendamine. Kirjutamisvõime saavutamine (õiged tähekujud ja proportsioonid, loetav käekiri, ühtlane kirjarida, kirjatöö nõuetekohane välimus, töö vormistamine). Teksti ärakiri tahvlilt ja õpikust. Kirjutatu kontrollimine õpiku ja sõnastiku järgi. Oma kirjavea parandamine. Etteütlemise järgi kirjutamine. Tahvlile, vihikusse ja õpilaspäevikusse kirjutamine. Tarbeteksti kirjutamine näidise järgi: kutse, ümbrik.

Õigekiri

Tähestiku järjekord. Täis- ja kaashäälikuühendi õigekiri. Täis- ja suluta kaashääliku pikkuse kordamine, sulghääliku pikkuse eristamine ja õigekiri. *k, p, t s-i* ja *h* kõrval. *i* ja *j* õigekiri (v.a võõrsõnades ja tegijanimedes). *h* sõna alguses. Sulghäälik oma- ja võõrsõnade alguses.

Suur algustäht lause alguses, inimese- ja loomanimedes, tuntumates kohanimedes. Väike algustäht õppeainete, kuude, nädalapäevade, ilmakaarte nimetustes. Poolitamise harjutamine. Liitsõna. Nimi-, omadus- ja tegusõna. Ainsus ja mitmus. Sõnavormide moodustamine küsimuste alusel. Mitmuse nimetava ning *sse*-lõpulise sisseütleva, kaasaütleva ja ilmaütleva käände lõpu õigekirjutus. Olevik ja minevik. Pöördelõppude õigekirjutus. Erandliku õigekirjaga ase- ja küsisõnad (ma, sa, ta, me, te, nad, kes, kas, kus).

Väit- (jutustav), küsi- ja hüüdlause. Lause lõpumärgid. Koma kasutamine loetelus; *et, sest, vaid, kuid, aga, siis, kui* puhul; sidesõnad, mis koma ei nõua.

Etteütlemise järgi kirjutamine õpitud keelendite ulatuses (30–40 sõna). Oma kirjavea iseseisev leidmine.

Sõnavara: lähedase ja vastandtäheandusega sõna. Sõna ja tema vormide õigekirja ning tähenduse omandamine ja täpsustamine.

Tekstiloom

Lause laiendamine ja sidumine tekstiks.

Tarbeteksti (ajaleheartikli, teate, nimekirja jne) kirjapanek.
Ümberjutustuse kirjutamine tugisõnade, skeemi, kaardi või kava toel.

Loovtöö kirjutamine (vaba jutt, jutt pildi, pildiseeria, küsimuste, skeemi, kaardi või kava toel, fantaasialugu). Jutu ülesehitus: alustus, sisu, lõpetus.
Sündmusest ja loomast kirjutamine.

Jutule alguse ja lõpu kirjutamine.

Kirja kirjutamine.

Oma kirjutatud teksti üle kaaslasega arutamine.

Põhimõisted:

Kuulamisülesanne, kuulamine ja kuulmine, jutustamine, vestlus, (põhjendatud) arvamus; kõne- ja kirjakeel, sobiv suhtluskeel; häälik, täht, hääliku pikkus; lugemine, lugemispala, lugemisoskus, jutt, muinasjutt, luuletus, mõistatus, liisusalm, piltjutt, vanasõna, jutustus, näidend, dialoog; joonistäh, väike ja suur kirjatäh, tähekuju; ilukirjandus, sh loomalugu, detektiivilugu, muinasjutt, luuletus jne; teatmeteos, uudis, artikkel, reklaamtekst; kiri, ka e-kiri; kutse, õnnitus; tekst, küsimus; jutt, jutustamine, ümberjutustamine; lause, jutustus, kirjeldus; keelereegel; allikas, teos, eesti lastekirjandus, maailma lastekirjandus, raamatukogu, infosüsteem; sõnavara, sõnastik, sõnaraamat, tähestikuline järjekord.

Kooli väärtuste arendamine:

Koostöö – paaris- ja rühmatööd tundides, projektipäevad, klassi ja kooli ühisüritused.

Keskkonnahoid – temaatilised lugemispalad ja teosed, projektipäevad (Prügiprojekt), klassi ja kooli ühisüritused (rohelaat, õppekäigud).

Loovus – arendada oskust ise luua erinevaid tekste ja kunstitöid, esitada luuletust ja rolliteksti, osalemine etteastetega kooli ühisüritustel.

Ettevõtlikkus – reklaami tööpõhimõtte tundmaõppimine, reklaami koostamine, osalemine koolis toimuvatel laadapäevadel (sügis-, jõulu- ja rohelaat), nende jaoks müügiartiklite valmistamine/kasvatamine.

Tervis – temaatilised lugemispalad ja teosed, projektipäevad ja töötod (tervisliku toidu päev), õppekäigud, kooli spordiüritused, vaimse tervise hoidmine (KiVa nädalad).

Lõiming

Hindamine:

Valdkonnasisene lõiming: oskust tekste mõista ja luua arendatakse lõimitud aine- ja tekstiõpetuse kaudu, mis seotakse ortoloogia, grammatika ja leksika õpetamisega.
Valdkonnaüleselt lõimub eesti keel kõikide õppeainetega ja toetab pädevuste saavutamist teistes ainevaldkondades. Keeleoskus loob eeldused kõigi

Õpilase teadmisi, oskuseid ja vilumusi hinnatakse numbrilise hindega, millele lisatakse suulised ja kirjalikud sõnalised hinnangud. Kokkuvõttes hinnangus kajastub, kui võrd taotletud õpitulemused on saavutatud, tuakse esile õpilase edusammud ja juhitakse tähelepanu arendamist vajavatele oskustele.

<p>õppeainete edukaks omandamiseks ja toimetulekuks nii isiklikus kui ka avalikus elus.</p> <p>Õpilaste funktsionaalne ja kriitiline kirjaoskus kujuneb välja kõigi õppeainete õppimise tulemusel, mis eeldab pidevat koostööd aineõpetajate vahel. Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete kaudu kujundatakse ja arendatakse õpilastes kõiki riiklikus õppekavas kirjeldatud üldpädevusi ja läbivaid teemasid. Seejuures on väga oluline aineõpetajate süsteemne ja järjepidev koostöö kogu õpilase õppeaja vältel, kuid oluline roll on ka teistel tugivõrgustikel, sh kodusel toetusel ja lapsevanema vastutusel. Üldpädevusteni jõutakse eri allikatest teavet hankides ja seda kriitiliselt hinnates, eri liiki tekste lugedes, nende üle arutledes ja väideldes, erilaadseid tekste funktsionaalselt koostades ja kirjutades.</p> <p>Läbivate teemade käsitlemist toetavad projekt- ja probleemõpe, uurimis- ja loovtegevused, lugemis-, kirjutamis- ja suhtlusülesanded ning mitmekülgne info- ja digikirjaoskus.</p>	<p>Alates esimesest kooliastmest kaasatakse õpilane hindamisprotsessi nii oma töö hindamisel kui ka kaasõpilaste tagasisidestamisel. Õpilasele on õppeprotsessi alguses teada, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ning millised on hindamise kriteeriumid. Õpilast suunatakse õppeprotsessi käigus oma õppimist ja püstitatud eesmärkide saavutamist analüüsima ja reflekteerima.</p> <p>Eesti keele õppimisel I kooliastmes hinnatakse õpilase</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) suulist keeleteadust, s.o kõnelemist ja kuulamist, 2) lugemist, s.o lugemistehnikat, kirjandus- ja muude tekstide tutvustamist, analüüsi ja mõistmist, 3) kirjutamist, s.o kirjutetehnikat, õigekirja ja tekstiloomet.
---	---

Kooliastme teadmised, oskused ja hoiakud:

I kooliastme lõpetaja:

- 1) osaleb aktiivselt ja mõtestatult õppeprotsessis;
- 2) kuulab eesmärgistatult, väljendab oma mõtteid;
- 3) kasutab suhtlemisel eakohast ja sobivat kõne- ja kirjakeelt, arvestab suhtlemisel partneriga;
- 4) eristab helisid, hääli ja häälikuid;
- 5) omandab lugemistehnilise vilumuse ja teadliku lugemisoskuse;
- 6) sooritab kirja eelharjutusi, arvestab etteantud juhendi ja juhendamisega;
- 7) tunneb joonis- ja kirjatähti, kasutab õigeid tähekujusid, kirjutab loetava käekirjaga;
- 8) loeb ja eristab eri liiki tekste, analüüsib teksti ülesehitust, keeleteadust ja sisu, avaldab selle kohta arvamust;
- 9) sõnastab teksti kohta küsimusi ja esitab vastuväiteid, teeb teksti põhjal märkmeid, võrdleb tekste omavahel;
- 10) jutustab kuuldust, nähtust ja loetust, vajaduse korral kasutab juhendi abi;
- 11) kirjutab mõtestatud lauseid, jutustavaid ja kirjeldavaid tekste;
- 12) kirjutab õpitud keelendite ja keelereeglite piires õigesti ning loetava käekirjaga, vormistab kirjaliku töö korrektselt;
- 13) vormistab lihtsama kirjaliku töö arvutis, järgib õpitud keelereegleid;
- 14) valib ja loeb sobivaid tervikteoseid nii eesti kui ka maailma lastekirjandusest, kasutab raamatukogude infosüsteemi;
- 15) kujundab lugemise kaudu oma mõtte- ja tundemaailma, jagab lugemiskogemusi;

16) rikastab lugemise kaudu oma sõnavara, kasutab sõnaraamatuid ja leiab sõnaartiklist vajalikku teavet.

Kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud.

Õpilane:

- 1) mõistab rahvapärimust ja kultuuri mitmekesisust;
- 2) väärtustab eesti keelt;
- 3) omandab eesti keele lugemistehnika;
- 4) loeb eesmärgistatult eri allikatest ja keskkondadest;
- 5) kirjutab eesmärgistatult eri liiki tekste käsikirjaliselt ja arvutil eri keskkondades;
- 6) väljendab end selgelt ja asjakohaselt suuliselt ning kirjalikult;
- 7) analüüsib individuaalsete võimete piires eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste.

Illuka Kooli ainekava	Ainevaldkond: keel ja kirjandus	Õppeaine: eesti keel
II kooliaste	4.klass	Tundide arv: 6
Õppeaine kirjeldus		
<p>Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete õpetamise eesmärk põhikoolis on kujundada õpilastes eakohane keele- ja kirjanduspädevus, mis tähendab suutlikkust tajuda keelt ja kirjandust kui rahvusliku, riikliku ja iseenda identiteedi alust. 1.–4. klassis on eesti keel kirjandusega lõimitud õppeaine, milles taotletakse nii keele- kui ka kirjandusõpetuse eesmäärke.</p> <p>II kooliastmes kujundatakse õpilaste teadmisi ja oskusi neljas õppevaldkonnas: suuline ja kirjalik suhtlus, teksti vastuvõtt, tekstilooime ning keeleteadlikkus. Siingi on eesti keele õpetamise keskmes (tervik)tekstid ja katkendid või tekstikorpused ning nendega seotud tekstitoimingud. Keelepädevuse tagab võimalikult eripalgeline, kuid autentne ja adekvaatne tekstivalik, mis võimaldab omandada keeleteadmisi ja kujundada hoiakuid.</p> <p>Suhtlemisõpetusega kujundatakse oskust kasutada multimodaalses suhtluses eri kanaleid ja keskkondi (sh netikeskkonda), oskust arvestada suhtlemisel eesmärki, partnerit ja olukorda, oskust vahendada teavet, väljendada oma arvamusi ja hinnanguid. Tähelepanu pööratakse ka netiturvalisusele. Suhtlusoskuse arendamisel tehakse informatiivseid esitlusi (nt raamatututvustusi) nii individuaalselt kui ka koostöös.</p>		

Teksti vastuvõtu õpetusega kujundatakse oskust tekste leida ja valida, eesmärgipäraselt lugeda ja kuulata, samuti rakendatakse erinevaid lugemis- ja kuulamisvõtteid ning süvendatakse oskust teksti mõista ja sellele reageerida. Arendatakse kriitilise lugemise oskust ning analüüsitakse erinevaid tarbetekste. Elulähedaste ja tähenduslike aine- ja muude tekstide käsitus lõimitakse tekstide ülesehitusliku eripära, sõnavara, grammatika ja õigekeelsuse õpetamisega, et kujundada õpilases loomulik keeleteadlikkus.

Tekstiloomet õpetusega kujundatakse mitmekülgset ja eesmärgistatud eneseväljendusoskust, mille puhul õpilane tajub situatsiooni ja adressaati ning suudab oma mõtteid selgelt ja täpselt, tekstiliigile omasel viisil väljendada. Jutustavate, kirjeldavate ja arutluselementidega tekstide kõrval hõlmab kirjutamine avarat tekstivälja alates tarbetekstidest kuni ilukirjanduseni. Tekstiloomes on põhirõhk kirjutamise protsessil, õpilane järgib kirjutamise etappe alates eeltööst kuni lõpptulemuse vormistamise ja viimistlemiseni.

Keeleladlikkuse õpetusega avardatakse keeleteadmisi, omandatakse õigekeelsuspõhimõtted, kujundatakse eesti keelt väärtustavat hoiakut. Arendatakse oskust tänapäeva eesti kirjakeelt teadlikult kasutada, kujundatakse arusaamist keele arengust ja muutumisest ning murrete eripärasest. Keeleladlikkust, mis peab tagama korrektse ja mitmekülgse kirjakeele omandamise, õpetatakse muude tekstitoimingute osana.

Et õpilane osaleks aktiivselt ja vahetult õppeprotsessis, peavad keeleõppe tegevused olema mitmekülgsed ja funktsionaalsed. Keeletundides omandatakse konkreetseid keeleteadmisi ja praktilisi oskusi, analüüsitakse loetut ja kuuldu, kujundatakse keelega seotud hoiakuid ja antakse hinnanguid ning kirjutatakse eri liiki tekste. Arendatakse oskust sobivatest allikatest ja keskkondadest infot hankida, seda lugeda ja kriitiliselt hinnata. Keeleallikate kasutamine lõimitakse tekstiloomesse, st, et õpilane oskab teabe põhjal langetada teadlikke keelevalikuid, mis arvestavad suhtlusolukorra sobivust. Tekstitöös on oluline ka digitaalse sisu loomine, muutmise ja taasesitamine.

Õpitulemused:

Metoodilised soovitusel, sh õpistrateegiate rakendamine, diferentseerimise võimalused

Suuline ja kirjalik suhtlus

- Kuulab mõtestatult eakohast teksti, toimib saadud sõnumi või juhendite järgi;
- jutustab kuuldu teksti ümber;
- esitab kuuldu ja nähtu kohta küsimusi;
- väljendab oma arvamust, annab infot arusaadavalt edasi;
- leiab koos partneri või rühmaga vastuseid lihtsamatele probleemülesannetele, kasutades sobivalt kas suulist või kirjalikku vormi;
- esitab peast ilukirjandusteksti omal valikul, loeb teksti rollis;
- annab juhiste alusel kaaslasele tagasisidet.

Põhikooli õpilasel on eesti keele grammatika omandatud suulisest keelest, koolis asub ta õppima grammatikasüsteemi eripärasid, et eesti keele olemust sügavamalt tunnetada. Siinkohal näitlikustab grammatikaõpetust käändesüsteemi õppimine. Käändesüsteemi õpetades saab tugevdada õpilaste loomulikku keeletaju ja näidata, kuidas nad tegelikult juba teavad, kuidas käänata. Selliseid õpilaskeskseid avastusi sobib käivitama tunni fookust silmaspidav keelematerjal, näiteks võib õpilastele anda lugeda teksti või lauseid, millest teatud käändelõpud puuduvad ja küsida, mis teeb selle teksti imelikuks, mis on puudu.

<p>Teksti vastuvõtt</p> <ul style="list-style-type: none"> • Otsib teavet tundmatute sõnade kohta, selgitab nende tähendust; • valdab lihtsamaid lugemistehnikaid, eesmärgistab lugemist; • kirjeldab tarbe- ja ilukirjandusteksti peamisi erinevusi; • vastab teksti põhjal koostatud küsimustele tekstinäidete või oma sõnadega, koostab teksti kohta küsimusi ja leiab tekstist vajalikku infot; • nimetab ilukirjanduse põhiliike, proosa, luule, draama, ja nende tunnuseid; • nimetab rahvaluule põhiliike ja nende tunnuseid; • tutvustab loetud proosateose sisu ja tegelasi ning kõneleb loetust; kirjeldab teksti põhjal sündmuste toimumise aega, kohta ja tegelasi; • kirjeldab luuletuse meeleolu, aega, kohta; • esitab ilukirjandusteksti mõtestatult; • leiab vajaliku või huvipakkuva raamatu; • on läbi lugenud vähemalt neli eakohast väärtkirjandusteost (raamatut); • tutvustab loetud raamatut kaaslastele, annab loetule hinnangu ning põhjendab seda. <p>Tekstiloom</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jutustab ja kirjutab loetust ning läbielatud sündmusest; • jutustab tekstilähedaselt, kokkuvõtlikult kavapunktide järgi, märksõnaskeemi ja küsimuste toel; • kirjutab nii koolis kui ka igapäevaelus käsitsi ja arvutiga jutustava teksti; • kirjutab lühema tarbeteksti vastavalt kirjutamise eesmärgile, funktsioonile ja adressaadile; • tunneb kirjutatavate teksti ülesehitust ja vormistustavasid; • kirjutab eakohase pikkusega loovjutte küsimuste, pildi, pildiseeria, märksõnaskeemi või kava toel; • tunneb protsesskirjutamise etappe, täiendab oma tööd tagasiside põhjal;	<p>Seejärel võib paluda õpilastel puuduolev ise lisada. Sedamööda saab hakata nähtavaks tegema käändesüsteemi elemente. Käänete moodustamise põhimõtteid õpetades on oluline teada, et on kolm põhikäänet (nimetav, omastav, osastav), ning et omastava käände tüve alusel moodustatakse teisi käändeid. Selle seose märkamiseks võib õpilastel paluda uurida käänete tabelit, kus on markeeritud omastava tüve korduv osa. Diferentseerida saab nii, et vastavalt õpilasele võimetele uuritakse käändetabelit osade kaupa ja tõstetakse markeeringutega esile teatud osad, et tähelepanu koonduks korraga vaid vajalikule.</p> <p>Grammatika õpetamisel on oluline suunata õpilasi arutlema ja pakkuma oma seletusi ühele või teisele keelenähtusele. Abiks võivad olla võrreldavad fraasid (<i>kolm jäätis vs kolm jäätist</i>) või laused (<i>Laenasin klassikaaslane oma telefon vs Laenasin klassikaaslasele oma telefoni</i>), miks mitte pikem tekstikatkend, mille õpetaja on ette valmistanud. Keelematerjali saab diferentseerida esiletõstudega. Näited aitavad tunni alguses arutelu käivitada ja mõtlemist aktiveerida. Siin on õpetajal oluline olla vestluse suunaja, kes juhib küsimustega õpilase avastuseni.</p> <p>II kooliastme õpilast võiks suunata teadvustama, et sõna koosneb erinevatest osadest. Mõiste tüvi on vajalik järgmiste teemade õppimisel (liitmine, tuletus, kokku- ja lahkukirjutamine, astmevaheldus).</p> <p>Õpilased võiksid grammatikaterminite õppimisel võimalikult aktiivsed olla ja tuleks julgustada ise selgitama, miks on mitmusel tunnus ja käändel lõpp, ja mitte vastupidi. Need terminid on keelest rääkimise keel ehk metakeel, mida õpilane vajab selleks, et keelt iseloomustada ja kirjeldada. Jälgima peaks, et õpitav termin, nt käändesüsteemi puhul <i>tunnus</i> ja <i>lõpp</i>, korduks õpilaste endi tekstides vähemalt seitse korda, st õpilased peaks olema tunni jooksul olukorras, kus nad saavad rääkida ja kirjutada, kasutades õpitavaid termineid mitmel korral.</p>
--	--

- rakendab omandatud keeleteadmisi teksti kirjutamisel ja toimetamisel.

Keeleteadlikkus

- Kirjeldab eesti keele häälikusüsteemi ja kaashäälikuühendi reeglit ja erandeid;
- järgib kirjutamisel õpitud häälikuõigekirjareegleid;
- eristab liitsõna täiend- ja põhiosa, liitsõna ja liitega sõna, aimab liitsõna tähendust täiend- ja põhiosa põhjal;
- selgitab sõna tähendust sõnastiku tähendussetuse ja näidislausete põhjal;
- järgib eesti õigekirja aluseid ja õpitud põhireegleid;
- eristab sõnu liigiti;
- oskab pöörata tegusõnu ainsuses ja mitmuses ning kasutada jaatavat ja eitavat kõnet tekstis;
- oskab määrata lauseliikmeid ja teab nende ülesannet lauses;
- moodustab ja kirjavahemärgistab lauseid õpitu piires korrektselt.

Reeglite õpetamisel on kaks peamist viisi: **deduktsioon** ja **induktsioon**. Deduktsioon on reeglite õpetamise viis, kus esmalt tutvustatakse reegleid, seejärel näiteid ja harjutatakse. Induktsioon on reeglite õpetamise viis, kus esmalt tutvustatakse näiteid ja seejärel tuletatakse neist reeglid. Emakeeleõppijale sobib induktsioon hästi, sest see aitab tugevdada loomulikku keeletaju. Keelereeglitele võib läheneda neid viise kombineerides. Deduktsioon sobib juhtudel, kus reegel on selge ja ühene. Induktsioon sobib komplekssemate reeglite puhul, nagu kaashäälikuühend.

Omavahelise nuputamise toeks sobib **üksipaaris-ühiselt meetod**: esmalt mõtleb igaüks ise, seejärel arutatakse paaris ja viimaks üle klassi. Järkjärguline liikumine toestab ja kaasab õpilasi. Õpilased võiks enda loodud reeglid kirja panna ja välja öelda, siis valida täpsem reegel ja kontrollida, kas keeleallikas või õpikus on samamoodi. Reeglite kinnistamisel võib kasutada erinevaid aktiveerivaid, nuputamist ja mängustamist kasutatavaid võtteid. Õpilasel võib lasta koostada ristsõna kõigi erandite kohta (-ki,- gi; ülipikk s; liitsõna; liide algab sama tähega, millega lõpeb sõna).

Kirja korrektselt ja tavakohaselt vormistamise oskus on oluline suulise ja kirjaliku suhtluse oskus, samuti tekstilooe osa. Kindlas žanris ja vormis kirjutamine võiks alata **õpilaste enda kogemuste analüüsist**: milliseid kirju on saadud, loodud jne. Seejärel võiks liikuda **näidistekstide analüüsi** juurde. Uue tekstiliigi õppimisel võiks esmalt uurida üht näidist, esialgu võib mitme näidise uurimine olla liiga koormav ja tähelepanu hajutav.

Enne näidiste lugemist ja uurimist võiks õpetaja selgitada, mis valdkonda ja suhtlusolukorda kuuluvate tekstidega on tegu, või pakkuda välja variante, mille vahel õpilased valivad: suhtlejad on koolitöötajad, ülemus ja töötaja, klienditeenindaja ja klient jne. Tausta ja konteksti avamiseks sobivad järgmised küsimused.

- Millise tekstiliigiga on tegu?
- Mis valdkonna tekstiga on tegu?
- Kes on autor?
- Mis rollis on autor?
- Milline võib olla autori sõnum?
- Kes on kirja saaja? Milline on tema suhe autoriga?

Kui taust ja kontekst on avatud, võiks õpetaja õpilastele tutvustada kirja (nii tavalise kui ka e-kirja) ülesehitust. Näidata ekraanil või näidistekstil, millistest osadest see koosneb. Seejärel võiks õpilased teksti või tekste lugeda ja need endale mõistetavaks teha. Siin etapis tuleks läbi arutada kõik tundmatud sõnad ja paluda teksti sisu ümber sõnastada, vajadusel esitada sisu täpsustavaid küsimusi. Lisaks võiks suunata õpilasi märkama, mis osadest tekst koosneb ja mis eesmärki üks või teine osa kannab.

Enamasti koosnevad kirjad **esitavast osast** ja **taustaosast**. Esitavas osas kirjeldab pöörduja, mis on kirja saamise põhjus ja eesmärk, taustaosas jagatakse lisainfot, nt asjassepuutuvaid detaile, kirjeldatakse kaasasolevaid faile. Suhtlusolukorda analüüsides võiks juhtida tähelepanu olukorrale vastavatele keeleliste konstruktsioonidele. Esiteks **pöördumine** ja **üte**. Jälgida võiks, kas üte on nimeline või üldistav või kas ütte ees on ka täiend (Tere, Tiiu! vs Tere, õpetaja! vs Tere, head õpilased!). Väljendivalik osutab, kuivõrd lähedased on suhtlejad. Seejärel võiks uurida, kuidas ütet kirja pannakse ja juhtida õpilaste tähelepanu komale, mis ütet tervitussõnast eraldab. Oluline on rõhutada, et üte on pöördumissõna ja et see kannab tähendust ning osutab suhtlemisolukorrale. Ka suhtluse lõpetuse vormel sõltub samadest asjaoludest, näiteks võivad võõrad öelda “Parimate soovidega”, tuttavamad aga “Päikest!”. Keeleliste valikute juures tuleks pöörata tähelepanu ka õigekirjale, iseäranis kirja lõpus olevale komata lauselühendile.

Õppesisu:

Suuline ja kirjalik suhtlus

Kaasõpilase ja õpetaja eesmärgistatud kuulamine. Juhendi järgimine ja kuuldu põhjal tegutsemine. Kuuldud teksti ümberjutustamine. Lavastuse, kuuldu proosa-, luule- ja ainetekstide sisu ümberjutustamine. Õpetaja ettelugemise järel (ainealane tekst, lõikhaaval) oluliste mõistete ja seoste leidmine.

Kuuldu kohta täpsustavate küsimuste esitamine. Esitatud küsimuste mõistmine ja küsimustele vastamine. Loetu ja kuuldu kohta arvamuse avaldamine ja seisukoha põhjendamine, näite toomine tekstist. Kaaslaste arvamuse küsimine. Suulises keeekasutuses kirjakeele põhinormingute järgimine eakohasel viisil. Mõtete väljendamine selgelt ja arusaadavalt, mõtte lõpuleviimine ja mõtete omavaheline seostamine. Rühmavestlus etteantud teemal, vestluse tulemuse esitus. Rühmareeglite kokkuleppimine, sobiva koostöövormi valimine. Kõnelemisel kaaslaste mõtete ümbersõnastamine, enda mõtete lisamine. Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele, mida). Esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine; õige hingamine ja kehahoid. Dialoogi ja dramatiseeringu esitamine. Rollimäng. Nii enese kui ka teiste tööde tunnustav kommenteerimine õpetaja juhiste alusel.

Teksti vastuvõtt

Tundmatu sõna tähenduse leidmine õpiku sõnastikust ja Sõnaveebist. Tähenduse selgitamine. Lugemiseks valmistumine, lugemise eesmärgistamine, keskendunud lugemine. Lugemistehnika arendamine, korduv ülelugemine, häälega ja hääleta lugemine, pauside, tempo ja intonatsiooni jälgimine. Lugemist hõlbustavad võtted. Lause, lõigu ning tervikteksti mõistmine ja ümberjutustamine.

Tarbeteksti ja ilukirjandusteksti eesmärgi ja lugemise eripära. Teksti sisu ennustamine pealkirja, piltide, remarkide, üksiksõnade jm alusel. Enne lugemist olemasolevate teemakohaste teadmiste ja kogemuste väljaselgitamine, oma küsimuste esitamine ning uute teadmiste vastu huvi äratamine (mida tean, mida tahaksin teada).

Ilukirjandustekst, kujundlik keeekasutus. Ilukirjanduse põhiliigid: luule, proosa, draama, nende erijooned.

Jutustava teksti vastuvõtt. Süžee, sündmuste toimumise koht, aeg ja tegelased, käivitav sündmus, lahendus. Sündmuste järjekorra edasi edasiandmine. Arutlemine tekstis käsitletud teema, tegelaste motiivide üle. Oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine tekstinäidete toel. Küsimustele vastamine tekstinäidete või oma sõnadega. Loetava kohta märkmete, märksõnaskeemi, kava ja küsimuste koostamine. Loetud teksti dramatiseering õpetaja juhiste toel.

Luuletuse teema määratlemine, aja ja koha kirjeldamine, meeleolu kirjeldamine. Luuletuse ja proosateksti mõtestatud esitamine (meeleolu, laad).

Vajaliku ja huvipakkuva raamatu leidmine kataloogi või e-otsingut kasutades. Loetud raamatu sisu ja tegelaste tutvustamine ja lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Loetule emotsionaalse hinnangu andmine ja põhjendamine.

Rahvaluule põhiliikide ära tundmine ja tunnuste nimetamine: muinasjutt, muistend, lühivormid (mõistatus, vanasõna, anekdoot).

Tekstiloomed

Ümberjutustamine ja ümberjutustuse kirjutamine: tekstilähedane, valikuline (mõne tegelase vaatepunktist), kokkuvõtlik, loov. Loo ümberjutustamine uute tegelaste ja sündmuste lisamise või asendamiseks. Ümberjutustus kavapunktide, märksõnade ja küsimuste toel. Aheljutustamine. Fantaasialoo, muinasjutu või muistendi kirjutamine.

Lühemate tarbetekstide kirjutamine: seletus- ja veenmiskiri, e-kiri, teade. Kirja esitav osa ja taustaosa. Juhendavate tekstide kirjutamine: retsept, juhend või reeglistik. Kiri, ümbriku vormistamine.

Protsesskirjutamine: kirjutamiseks valmistumine (märksõnad, idee- või mõtteskeem, sündmuste kaart), mustandite kirjutamine, tagasiside põhjal töö täiendamine, toimetamine, viimistlemine, avaldamine.

Keeleteadlikkus

Häälikuõpetus ja õigekiri

Helilised ja helitud häälikud. Liidete *-gi* ja *-ki* õigekiri. Täis- ja kaashäälikuühend. Kaashäälikuühendi õigekiri, sulghäälik sõna keskel. Tähtede *i* ja *j* õigekiri tegijanimedes ja liitsõnades.

Sõnavaraõpetus

Liitsõnamoodustus: täiend- ja põhiosa, täiendi funktsioon liitsõnas. Liitsõna tähendus. Liitsõna ja liitega sõna erinevused.

Sõna tähenduse selgitamine oma sõnadega sõnastiku tähendusseletuse ja näidislausete põhjal (nii raamatu- kui ka veebivariandist).

Vormiõpetus

Sõnaliigid ja nende funktsioon.

Tegusõna. Jaatava ja eitava kõne kasutamine tekstis. Tegusõna pöörde, tegusõna pööramine ainsuses ja mitmuses.

Käändsõna. Käändsõnad: nimisõna, omadussõna, arvsõna, asesõna. Käändsõna arv, ainsus ja mitmus.

Muutumatud sõnad: määrsõnad, hüüdsõnad, sidesõnad, kaassõnad.

Lauseõpetus

Lause ja lauseliikmed. Alus, öeldis, sihitis määrus ja nende ülesanne lauses kui tervikus. Lihtsamad lause laiendamise võimalused.

Põhimõisted:

*Käändsõna, kääne, tüvi, tunnus, lõpp, põhikäänded. Käändsõna arv, ainsus ja mitmus.
Kaashäälikuühendi põhireegel, kaashäälikuühendi põhireegli erandid, -gi ja -ki liide ja selle õigekiri.*

Ametlik ja mitteametlik suhtlus, kirjakeelne ja argikeelne sõnavara, üte ja selle kirjavahemärgid, viisakus, tervitus ja lõpetus. Sugulaskeeled ja -rahvad, eesmärgistatud kuulamine ja vaatamine, algustäheõigekiri: nimi, nimetus.

Kooli väärtuste arendamine:

Koostöö – paaris- ja rühmatööd tundides, projektipäevad, klassi ja kooli ühisüritused.

Keskkonnahoid – temaatilised lugemispalad ja teosed, projektipäevad (Prügiprojekt), klassi ja kooli ühisüritused (rohelaat, õppekäigud).

Loovus – arendada oskust ise luua erinevaid tekste ja kunstitöid, esitada luuletust ja rolliteksti, osalemine etteastetega kooli ühisüritustel.

Ettevõtlikkus – reklaami tööpõhimõtte tundmaõppimine, reklaami koostamine, osalemine koolis toimuvatel laadapäevadel (sügis-, jõulu- ja rohelaat), nende jaoks müügiartiklite valmistamine/kasvatamine.

Tervis – temaatilised lugemispalad ja teosed, projektipäevad ja töötoad (tervisliku toidu päev), õppekäigud, kooli spordiüritused, vaimse tervise hoidmine (KiVa nädalad).

Lõiming

Valdkonnasisene lõiming: oskust tekste mõista ja luua arendatakse lõimitud aine- ja tekstiõpetuse kaudu, mis seotakse ortoloogia, grammatika ja leksika õpetamisega. Valdonnaüleselt lõimub eesti keel kõikide õppeainetega ja toetab pädevuste saavutamist teistes ainevaldkondades. Keeleoskus loob eeldused kõigi õppeainete edukaks omandamiseks ja toimetulekuks nii isiklikus kui ka avalikus elus. Õpilaste funktsionaalne ja kriitiline kirjaoskus kujuneb välja kõigi õppeainete õppimise tulemusel, mis eeldab pidevat koostööd aineõpetajate vahel. Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete kaudu kujundatakse ja arendatakse õpilastes kõiki riiklikus õppekavas kirjeldatud üldpädevusi ja läbivaid teemasid. Seejuures on väga oluline aineõpetajate süsteemne ja järjepidev koostöö kogu õpilase õppeaja vältel, kuid oluline roll on ka teistel tugivõrgustikel, sh kodusel toetusel ja lapsevanema vastutusel. Üldpädevusteni jõutakse eri allikatest teavet hankides ja seda kriitiliselt hinnates, eri liiki tekste lugedes, nende üle arutledes ja väideldes, erilaadseid tekste funktsionaalselt koostades ja kirjutades. Läbivate teemade käsitlemist toetavad projekt- ja probleemõpe, uurimis- ja loovtegevused, lugemis-,

Hindamine:

Hinnatakse nii õppeprotsessi vältel kui ka õppeteema lõpus. Selleks rakendatakse nii diagnostilist, kujundavat kui ka kokkuvõtvat hindamist, mida väljendatakse nii sõnaliste hinnangute kui ka numbriliste hinnatena.

Õppeprotsessi käigus rakendatakse kujundavat hindamist, kus õpilane saab suulist ja kirjalikku tagasisidet oma õpitulemuste saavutamise taseme ning tugevate külgede ja arenguvõimaluste kohta. Kokkuvõttev hindamine toimub üldjuhul õppeperioodi või mahuka õppeteema lõpul, et kontrollida nii õppetöös püstitatud eesmärkide saavutamist kui ka riikliku õppekavaga sätestatud õpitulemuste saavutatust. Kokkuvõttev hinne võib kujuneda õppeperioodi jooksul toimunud hindamise tulemusena, seejuures arvestatakse, et hinnatel võib sõltuvalt töö mahust olla erinev kaal.

Alates esimesest kooliastmest kaasatakse õpilane hindamisprotsessi nii oma töö hindamisel kui ka kaasõpilaste tagasisidestamisel. Õpilasele on õppeprotsessi alguses teada, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ning millised on hindamise kriteeriumid. Õpilast suunatakse õppeprotsessi käigus oma õppimist

kirjutamis- ja suhtlusülesanded ning mitmekülgne info- ja digikirjaoskus.	ja püstitatud eesmärkide saavutamist analüüsima ja reflekteerima. Eesti keele õppimisel II kooliastmes hinnatakse õpilase 1) suulist ja kirjalikku suhtlust, 2) tekstide vastuvõttu, s.o analüüsi ja mõistmist, 3) tekstiloomet, s.o eri tüüpi ja liiki tekstide kirjutamist, 4) keeleteadmisi, s.o õigekeelsuse ja keelehoolde põhimõtete rakendamist ning keelevalikute teadvustamist.
---	---

Kooliastme teadmised, oskused ja hoiakud:

Õpilane:

- 1) mõistab rahvapärimust ja kultuuri mitmekesisust;
- 2) mõistab eesti keelt kui kultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit;
- 3) väljendab end selgelt ja asjakohaselt suuliselt ning kirjalikult;
- 4) teeb õpitu piires keeleteadlikke valikuid, kasutab korrektset kirjakeelt ja sobivat sõnavara;
- 5) loeb tekste ladusalt ja eesmärgistatult eri keskkondades ja allikatest;
- 6) kirjutab eesmärgistatult eri liiki tekste eri keskkondades ja allikate toel;
- 7) analüüsib ja hindab eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste;
- 8) mõistab eri tüüpi ja liiki tekstide ülesehitust, sisu, keelelist eripära;
- 9) kujundab lugemise kaudu hoiakuid ja tõekspidamisi;
- 10) väärtustab lugemist, leiab endale sobivat lugemisvara.

Kooliastme õpitulemused

Suuline ja kirjalik suhtlus

Õpilane:

- 1) valib juhendamise abil olukorrale vastava suhtluskanali;
- 2) esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi, avaldab viisakalt ja olukorrast lähtuvalt arvamust, sõnastab järelduse;
- 3) lahendab lihtsamaid probleemülesandeid paaris- ja rühmatöös;
- 4) põhjendab oma seisukohta ja aktsepteerib kaaslaste põhjendatud seisukohti;
- 5) kasutab suhtluses sobivaid keelevahendeid, sh korrektset kirjakeelt õpitu piires nii suulises kui ka kirjalikus suhtluses.

Teksti vastuvõtt

Õpilane:

- 1) valib ja loeb sobivaid tervikteoseid nii eesti kui ka maailma lastekirjandusest;
- 2) iseloomustab õpitud tekstiliike ja nende kasutamise võimalusi;
- 3) loeb ja mõistab eakohaseid õpi- ja elutarbelisi ning huvivaldkondade tekste;
- 4) võrdleb tekste, esitab küsimusi, avaldab arvamust, teeb tekstist lühikokkuvõtte;
- 5) kuulab ja jälgib vastuvõetavat teksti, valib lugemise eesmärgile sobiva lugemisviisi;
- 6) tunneb keele ja kirjanduse valdkonna teabekeskondi, leiab neist vajaliku teabe;
- 7) võrdleb eri allikatest pärit infot, eristab olulist ebaolulisest, fakti arvamusest.

Tekstiloom

Õpilane:

- 1) leiab juhendamise abil tekstiloomeks vajalikku teavet;
- 2) tunneb kirjutamiseks ja esinemiseks valmistumise põhietappe;
- 3) jutustab, kirjeldab, võrdleb ja arutleb suuliselt ja kirjalikult;
- 4) esineb suuliselt, võtab sõna, koostab ja peab lühikese ettekande;
- 5) kirjutab eesmärgipäraselt ja olukohaselt eri liiki eakohaseid tekste;
- 6) vormistab kirjalikud tekstid korrektselt nii käsikirjas kui ka arvutis.

Keeleteadlikkus

Õpilane:

- 1) nimetab Eestis kõneldavaid keeli, sugulaskeeli ja rahvaid;
- 2) eristab keelevariante, sh murdeid, sotsiolekte, toob näiteid nende kasutusest;
- 3) kirjeldab eesti keele häälikusüsteemi, eristab sõnaliikide tüüpjuhte ning põhilisi käänd- ja pöörsõna vorme;
- 4) moodustab ja kirjavahemärgistab lihtlauseid, sealhulgas koondlauseid ja lihtsamaid liitlauseid;
- 5) järgib eesti õigekirja aluseid ja õpitud põhireegleid;
- 6) rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes ja -analüüsis;
- 7) kasutab õigekirja kontrollimiseks ja tähenduste leidmiseks trüki- ja digisõnastikke, leiab sõnaartiklist vajaliku teabe.

Illuka Kooli ainekava	Ainevaldkond: keel ja kirjandus	Õppeaine: eesti keel
II kooliaste	5.klass	Tundide arv: 4
Õppeaine kirjeldus		
Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete õpetamise eesmärk põhikoolis on kujundada		

õpilastes eakohane keele- ja kirjanduspädevus, mis tähendab suutlikkust tajuda keelt ja

kirjandust kui rahvusliku, riikliku ja iseenda identiteedi alust. 1.–4. klassis on eesti keel kirjandusega lõimitud õppeaine, milles taotletakse nii keele- kui ka kirjandusõpetuse eesmärgi.

II kooliastmes kujundatakse õpilaste teadmisi ja oskusi neljas õppevaldkonnas: suuline ja kirjalik suhtlus, teksti vastuvõtt, tekstiloomine ning keeleteadlikkus. Siingi on eesti keele õpetamise keskmes (tervik)tekstid ja katkendid või tekstikorpused ning nendega seotud tekstitoimingud. Keelepädevuse tagab võimalikult eripalgeline, kuid autentne ja adekvaatne tekstivalik, mis võimaldab omandada keeleteadmisi ja kujundada hoiakuid.

Suhtlemisõpetusega kujundatakse oskust kasutada multimodaalses suhtluses eri kanaleid ja keskkondi (sh netikeskkonda), oskust arvestada suhtlemisel eesmärki, partnerit ja olukorda, oskust vahendada teavet, väljendada oma arvamusi ja hinnanguid. Tähelepanu pööratakse ka netiturvalisusele. Suhtlusoskuse arendamisel tehakse informatiivseid esitlusi (nt raamatututvustusi) nii individuaalselt kui ka koostöös.

Teksti vastuvõtu õpetusega kujundatakse oskust tekste leida ja valida, eesmärgipäraselt lugeda ja kuulata, samuti rakendatakse erinevaid lugemis- ja kuulamisvõtteid ning süvendatakse oskust teksti mõista ja sellele reageerida. Arendatakse kriitilise lugemise oskust ning analüüsitakse erinevaid tarbetekste. Elulähedaste ja tähenduslike aine- ja muude tekstide käsitus lõimitakse tekstide ülesehitusliku eripära, sõnavara, grammatika ja õigekeelsuse õpetamisega, et kujundada õpilases loomulik keeleteadlikkus.

Tekstiloomine õpetusega kujundatakse mitmekülgset ja eesmärgistatud eneseväljendusoskust, mille puhul õpilane tajub situatsiooni ja adressaati ning suudab oma mõtteid selgelt ja täpselt, tekstiliigile omasel viisil väljendada. Jutustavate, kirjeldavate ja arutluselementidega tekstide kõrval hõlmab kirjutamine avarat tekstivälja alates tarbetekstidest kuni ilukirjanduseni. Tekstiloomes on põhirõhk kirjutamise protsessil, õpilane järgib kirjutamise etappe alates eeltööst kuni lõpptulemuse vormistamise ja viimistlemiseni.

Keeleteadlikkuse õpetusega avardatakse keeleteadmisi, omandatakse õigekeelsuspõhimõtted, kujundatakse eesti keelt väärtustavat hoiakut. Arendatakse oskust tänapäeva eesti kirjakeelt teadlikult kasutada, kujundatakse arusaamist keele arengust ja muutumisest ning murrete eripärast. Keeleteadlikkust, mis peab tagama korrektse ja mitmekülgse kirjakeele omandamise, õpetatakse muude tekstitoimingute osana.

Et õpilane osaleks aktiivselt ja vahetult õppeprotsessis, peavad keeleõppe tegevused olema mitmekülgsed ja funktsionaalsed. Keeletundides omandatakse konkreetseid keeleteadmisi ja praktilisi oskusi, analüüsitakse loetut ja kuuldut, kujundatakse keelega seotud hoiakuid ja antakse hinnanguid ning kirjutatakse eri liiki tekste. Arendatakse oskust sobivatest allikatest ja keskkondadest infot hankida, seda lugeda ja kriitiliselt hinnata. Keeleallikate kasutamine lõimitakse tekstiloomesse, st, et õpilane oskab teabe põhjal langetada teadlikke keelevalikuid, mis arvestavad suhtlusolukorra sobivust. Tekstitöös on oluline ka digitaalse sisu loomine, muutmine ja taasesitamine.

Õpitulemused:	Metoodilised soovitusel, sh õpistrateegiate rakendamine, diferentseerimise võimalused
<p>Suuline ja kirjalik suhtlus</p> <ul style="list-style-type: none"> • Väljendab end suhtlusolukordades selgelt ja arusaadavalt koolis, avalikus kohas, eakaaslaste ja täiskasvanutega suheldes; • oskab olukorrale vastava suhtluskanali valida; • tunneb vahetu suhtluse tavasid ja oskab neid rakendada; • lahendab probleemülesandeid paaris- ja rühmatöös; • esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi, sh kriitilisi; • avaldab viisakalt ja olukorrast lähtuvalt arvamust, sõnastab väite ja järelduse. <p>Teksti vastuvõtt</p> <ul style="list-style-type: none"> • Analüüsib teksti väljenduslaadi lähtuvalt kasutusvaldkonnast ja suhtlusolukorrast; • nimetab teksti liiki, selle eesmärgi ja iseloomustab autori väljenduslaadi õpitud keeleteadmiste põhjal; • võrdleb tekste ülesehituse, vormistuse ja keelekasutuse põhjal; • tunneb keele ja kirjanduse valdkonna teabekeskondi, leiab neist vajaliku teabe, koostab lihtsama päringu; • hindab sõnumi suhtlusmooduseid, sh visuaalset, kuuldelist, žestilist ja tekstilist osa, verbaliseerib graafilise teabe; • tunneb konspekterimise võtteid, teeb lugedes või kuulates märkmeid, koostab skeeme; • oskab sõnastada lugemise, vaatamise, kuulamise eesmärgi ja teeb eesmärgist lähtuva kokkuvõtte; • esitab teksti kohta kriitilisi küsimusi ja avaldab arvamust, kontrollib teksti usaldusväärsust, eristab arvamust ja fakti. <p>Tekstiloomed</p>	<p>Põhikooli õpilasel on eesti keele grammatika omandatud suulisest keelest, koolis asub ta õppima grammatikasüsteemi eripärasid, et eesti keele olemust sügavamalt tunnetada. Siinkohal näitlikustab grammatikaõpetust käändesüsteemi õppimine. Käändesüsteemi õpetades saab tugevdada õpilaste loomulikku keeletaju ja näidata, kuidas nad tegelikult juba teavad, kuidas käänta. Selliseid õpilaskeskseid avastusi sobib käivitama tunni fookust silmaspidav keelematerjal, näiteks võib õpilastele anda lugeda teksti või lauseid, millest teatud käändelõpud puuduvad ja küsida, mis teeb selle teksti imelikuks, mis on puudu. Seejärel võib paluda õpilastel puuduolev ise lisada. Sedamööda saab hakata nähtavaks tegema käändesüsteemi elemente. Käänete moodustamise põhimõtteid õpetades on oluline teada, et on kolm põhikäänet (nimetav, omastav, osastav), ning et omastava käände tüve alusel moodustatakse teisi käändeid. Selle seose märkamiseks võib õpilastel paluda uurida käänete tabelit, kus on markeeritud omastava tüve korduv osa. Diferentseerida saab nii, et vastavalt õpilasele võimetele uuritakse käändetabelit osade kaupa ja tõstetakse markeeringutega esile teatud osad, et tähelepanu koonduks korraga vaid vajalikule.</p> <p>Grammatika õpetamisel on oluline suunata õpilasi arutlema ja pakkuma oma seletusi ühele või teisele keelenähtusele. Abiks võivad olla võrreldavad fraasid (<i>kolm jäätis vs kolm jäätist</i>) või laused (<i>Laenasin klassikaaslane oma telefon vs Laenasin klassikaaslasele oma telefoni</i>), miks mitte pikem tekstikatkend, mille õpetaja on ette valmistanud. Keelematerjali saab diferentseerida esiletõstudega. Näited aitavad tunni alguses arutelu käivitada ja mõtlemist aktiveerida. Siin on õpetajal oluline olla vestluse suunaja, kes juhhib küsimustega õpilase avastuseni.</p> <p>II kooliastme õpilast võiks suunata teadvustama, et sõna koosneb erinevatest osadest. Mõiste tüvi on vajalik järgmiste teemade õppimisel (liitmine,</p>

- Teeb lühiettekanne, oskab allikaid valida ja hinnata, koostab lihtsama viite;
- kirjutab tekste protsessikeskselt, täiendab tagasiside põhjal tekste;
- jutustab oma elamustest ja kogemustest, ehitab jutustuse tavakohaselt üles;
- kirjeldab eset, olendit ja inimest, ehitab kirjelduse tavakohaselt üles;
- arutleb suuliselt ja kirjalikult, ehitab arutleva teksti tavakohaselt üles ja kasutab arutlevale tekstile omaseid keelendeid;
- vormistab tekstid korrektselt nii käsitsi kui arvutil;
- põhjendab oma hinnangut tekstinäidetega.

Keeleteadlikkus

- Nimetab Eestis kõneldavaid keeli, sugulaskeeli ja rahvaid;
- kirjeldab eesti keele häälikusüsteemi;
- kirjutab sagedamini esinevad võõrsõnad korrektselt;
- kasutab enda tekstis sünonüüme, arvestades nende tähendusvarjundeid;
- kasutab sobivat tegusõna ajavormi enda tekstis;
- valib sobiva käändevormi lause kontekstist lähtuvalt;
- moodustab omadussõnade võrdlusastmeid ja kasutab neid enda tekstis korrektselt;
- moodustab ja kirjavahemärgistab liitlauseid ja lihtlauseid, sh koondlauseid;
- kasutab enda tekstis korrekstelt otsekõnet;
- eristab nime ja nimetust, märgib enda tekstis nimed ja nimetused korrekstelt;
- järgib eesti õigekirja aluseid ja õpitud põhireegleid ja omandatud keeleteadmisi tekstiloomes.

tuletus, kokku- ja lahkukirjutamine, astmeheldus).

Õpilased võiksid grammatikaterminite õppimisel võimalikult aktiivsed olla ja tuleks julgustada ise selgitama, miks on mitmusel tunnus ja käändel lõpp, ja mitte vastupidi. Need terminid on keelest rääkimise keel ehk **metakeel**, mida õpilane vajab selleks, et keelt iseloomustada ja kirjeldada. Jälgima peaks, et õpitav termin, nt käändesüsteemi puhul *tunnus* ja *lõpp*, korduks õpilaste endi tekstides vähemalt seitse korda, st õpilased peaks olema tunni jooksul olukorras, kus nad saavad rääkida ja kirjutada, kasutades õpitavaid termineid mitmel korral.

Reeglite õpetamisel on kaks peamist viisi: **deduktsioon** ja **induktsioon**. Deduktsioon on reeglite õpetamise viis, kus esmalt tutvustatakse reegleid, seejärel näiteid ja harjutatakse. Induktsioon on reeglite õpetamise viis, kus esmalt tutvustatakse näiteid ja seejärel tuletatakse neist reeglid. Emakeeleõppijale sobib induktsioon hästi, sest see aitab tugevdada loomulikku keeletaju. Keelereeglitele võib läheneda neid viise kombineerides. Deduktsioon sobib juhtudel, kus reegel on selge ja ühene. Induktsioon sobib komplekssemate reeglite puhul, nagu kaashäälikuühend.

Omavahelise nuputamise toeks sobib **üksipaaris-ühiselt meetod**: esmalt mõtleb igaüks ise, seejärel arutatakse paaris ja viimaks üle klassi. Järkjärguline liikumine toetab ja kaasab õpilasi. Õpilased võiks enda loodud reeglid kirja panna ja välja öelda, siis valida täpsem reegel ja kontrollida, kas keeleallikas või õpikus on samamoodi. Reeglite kinnistamisel võib kasutada erinevaid aktiveerivaid, nuputamist ja mängustamist kasutatavaid võtteid. Õpilasel võib lasta koostada ristsõna kõigi erandite kohta (*-ki,-gi*; ülipikk *s*; liitsõna; liide algab sama tähega, millega lõpeb sõna).

Kirja korrektselt ja tavakohaselt vormistamise oskus on oluline suulise ja kirjaliku suhtluse oskus, samuti tekstiloomes osa. Kindlas žanris ja vormis kirjutamine võiks alata **õpilaste enda kogemuste analüüsist**: milliseid kirju on

saadud, loodud jne. Seejärel võiks liikuda **näidistekstide analüüsi** juurde. Uue tekstiliigi õppimisel võiks esmalt uurida üht näidist, esialgu võib mitme näidise uurimine olla liiga koormav ja tähelepanu hajutav. Enne näidiste lugemist ja uurimist võiks õpetaja selgitada, mis valdkonda ja suhtlusolukorda kuuluvate tekstidega on tegu, või pakkuda välja variante, mille vahel õpilased valivad: suhtlejad on koolitöötajad, ülemus ja töötaja, klienditeenindaja ja klient jne. Tausta ja konteksti avamiseks sobivad järgmised küsimused.

- Millise tekstiliigiga on tegu?
- Mis valdkonna tekstiga on tegu?
- Kes on autor?
- Mis rollis on autor?
- Milline võib olla autori sõnum?
- Kes on kirja saaja? Milline on tema suhe autoriga?

Kui taust ja kontekst on avatud, võiks õpetaja õpilastele tutvustada kirja (nii tavalise kui ka e-kirja) ülesehitust. Näidata ekraanil või näidistekstil, millistest osadest see koosneb. Seejärel võiks õpilased teksti või tekste lugeda ja need endale mõistetavaks teha. Siin etapis tuleks läbi arutada kõik tundmatud sõnad ja paluda teksti sisu ümber sõnastada, vajadusel esitada sisu täpsustavaid küsimusi. Lisaks võiks suunata õpilasi märkama, mis osadest tekst koosneb ja mis eesmärki üks või teine osa kannab.

Enamasti koosnevad kirjad **esitavast osast** ja **taustaosast**. Esitavas osas kirjeldab pöörduja, mis on kirja saamise põhjus ja eesmärk, taustaosas jagatakse lisainfot, nt asjassepuutuvaid detaile, kirjeldatakse kaasasolevaid faile. Suhtlusolukorda analüüsides võiks juhtida tähelepanu olukorrale vastavatele keelelistele konstruktsioonidele. Esiteks **pöördumine** ja **üte**. Jälgida võiks, kas üte on nimeline või üldistav või kas ütte ees on ka täiend (Tere, Tiiu! vs Tere, õpetaja! vs Tere, head õpilased!). Väljendivalik osutab, kuivõrd lähedased on suhtlejad. Seejärel võiks uurida, kuidas ütet kirja pannakse ja juhtida õpilaste

	<p>tähelepanu komale, mis ütet tervitussõnast eraldab. Oluline on rõhutada, et üte on pöördumissõna ja et see kannab tähendust ning osutab suhtlemisolukorrale. Ka suhtluse lõpetuse vormel sõltub samadest asjaoludest, näiteks võivad võõrad öelda “Parimate soovidega”, tuttavamad aga “Päikest!”. Keeleliste valikute juures tuleks pöörata tähelepanu ka õigekirjale, iseäranis kirja lõpus olevale komata lauselühendile.</p>
Õppesisu:	
Suuline ja kirjalik suhtlus <p>Keelekasutus erinevates suhtlusolukordades: koolis, avalikus kohas, eakaaslastega, täiskasvanutega suheldes, suulises kõnes ja kirjalikus tekstis.</p> <p>Teabe ja abi küsimine erinevates suhtluskanalites ja -olukordades. Sobiva formaadi ja kanali valimine. Vahetu vestlus, telefonivestlus, e-kiri. Telefonivestluse alustamine ja lõpetamine.</p> <p>Kaasõpilase ja õpetaja või muu suulise teksti eesmärgistatud kuulamine. Suuline arvamuse avaldamine ja vestlus etteantud teemal, vastulausele reageerimine ning seisukohast loobumine Kuuldu põhjal tegutsemise, kuuldu kohta arvamuse avaldamine, väite esitamine ja selle põhjendamine. Kuuldu põhjal järelduse sõnastamine suuliselt või kirjalikult.</p> <p>Suuline arvamuse avaldamine ja vestlus etteantud teemal, vastulausele reageerimine ning seisukohast loobumine.</p> Teksti vastuvõtt <p>Teksti analüüsimine. Teksti kasutusvaldkond, suhtlusolukorra kirjeldamine (ametlik, tööalane, õppimisega seotud, isiklik). Tekstiliigi ja eesmärgi nimetamine. Autori keelekasutuse ja stiili iseloomustamine ja põhjendamine ning näidete toomine tekstist. Tekstide võrdlemine ülesehituse, vormistuse ja keelekasutuse põhjal.</p> <p>Teabe- ja õppetekstid, nende peamised liigid ja allikad. Ainealaste teabeallikate ja andmebaaside nimetamine, leidmine ning kasutamine: Eesti Keele Instituudi keeleallikad. Lihtsama päringu koostamine Estris.</p> <p>Multimodaalse teabe töötlus. Pildiline ja tekstiline teave, lugemine teabe saamise eesmärgil (reegel, juhend, tabel, skeem, diagramm, plaan, kaart jm). Visuaalselt esitatud info (foto, joonise, graafik, tabel) verbaliseerimine, lihtsamate järelduste tegemine, seoste leidmine. Kuuldud teabe jälgimine, märkmete tegemine.</p>	

Konspekterimise võtted ja märkmete tegemine. Pliiatsiga lugemine, teabe rühmitamine skeemi, märksõnade jm alusel. Eesmärgistatud lugemine, kuulamine, vaatamine, kokkuvõtte tegemine, kuuldu konspekterimine.

Kriitiliste küsimuste koostamine teksti kohta. Usaldusvääruse kontrollimine teiste allikate toel. Usaldusvääruse kontrollimine tekstiväliste ja tekstisiseste tunnuste põhjal (teksti vormistus, ülesehitus, sisuline täpsus, autori tausta kontrollimine, faktide kontrollimine). Fakti ja arvamuse eristamine.

Tekstiloomed

Lühiettekanne ja esitlus internetist või teatmeteostest leitud ainealase info põhjal. Privaatses ja avalikus keskkonnas suhtlemise eetika: lihtsama viite vormistamine, refereerimine.

Jutustava, kirjeldava, põhjendava teksti koostamine protsessikeskselt.

Jutustamine. Oma elamustest ja juhtumistest jutustamine minavormis. Jutustuse ülesehitus: aja- ja koha nimetamine, tegelase või tegelaste kirjeldamine, käivitav sündmus, tegelase mõtted ja tegevus selle lahendamise nimel, lõpetus. Jutustava teksti tunnused: ajalis-põhjuslik järgnevus tekstis. Sidus lausestus. Otsekõne jutustuses.

Kirjeldamine. Täpne sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine. Kirjelduse ülesehitus: üldmulje, detailid, hinnang. Eseme, olendi ja inimese kirjeldamine ja neile iseloomulike tunnuste nimetamine. Autori suhtumine kirjeldatavasse ning selle väljendamine.

Arutlemine. Põhjuse ja tagajärje väljendamine. Arutleva teksti tunnused: rõhutavad sõnad, võrdlemine, näidete toomine, põhjendavate sidendite kasutamine. Loetule, nähtule või kuuldule hinnangu andmine nii kirjalikult kui ka suuliselt.

Keeleteadlikkus

Eesti keel teiste keelte seas. Teised Eestis kõneldavad keeled. Sugulaskeeled ja sugulasrahvad.

Võõrtähed ja -häälikud. Võõrsõnade õigekiri, sagedamini esinevate võõrsõnade tähendus, hääldus ja õigekiri. Häälduse ja kirja pildi kontrollimine sõnastikest.

Sulghäälik võõrsõna algul ja sõna lõpus. Tähe *h* õigekiri võõrsõnades. Tähtede *f* ja *š* õigekiri. Poolitamisreeglite meenutamine.

Sõnavaraõpetus

Sünonüümid, antonüümid, homonüümid, nende kasutamine tekstis. Sünonüümide tähendusvarjundid, tesauruse ja kasutamine. Tähendussetuste võrdlemine sõnaraamatutest (nii raamatu- kui ka veebivariandist). Sobiva sõna kasutamine oma tekstis.

Vormiõpetus

Sõnaliikide meenutamine.

Tegusõna ajad: olevik, lihtminevik, täis- ja enneminevik ning nende tähenduserinevus. Sobiva ajavormi valimine teksti.

Käänamine. Käänded, nende küsimused ja tähendus. Käändetunnus, mitmuse lõpp. Sobiva käände valik sõltuvalt lause kontekstist.

Omadussõnade võrdlusastmed, keskvõrde ja ülivõrde kasutamine tekstis.

Lauseõpetus

Liht- ja liitlause. Lihtlause kirjavahemärgid. Korduvate lauseliikmete kirjavahemärgistamine koondlause. Koondlause ja loetelude kasutamine ja kirjavahemärgistamine tekstis. Üte ja selle kirjavahemärgid. Otsekõne ja kaudkõne. Saatelause ja otsekõnelause. Saatelause otsekõne ees, keskel ja järel. Otsekõne kirjavahemärgid ja kasutamine.

Muud õigekirja teemad

Algustäheõigekiri: kohad, ajaloosündmused, ametinimetused ja üldnimetused, perioodikaväljaanded, tooted. Nime ja pealkirja eristamine, teoste pealkirjad (heliteosed, filmid, raamatud, lavastused jne).

Põhimõisted:

Käändsõna, kääne, tüvi, tunnus, lõpp, põhikäänded. Käändsõna arv, ainsus ja mitmus. Kaashäälikuühendi põhireegel, kaashäälikuühendi põhireegli erandid, -gi ja -ki liide ja selle õigekiri. Ametlik ja mitteametlik suhtlus, kirjakeelne ja argikeelne sõnavara, üte ja selle kirjavahemärgid, viisakus, tervitus ja lõpetus. Sugulaskeeled ja -rahvad, eesmärgistatud kuulamine ja vaatamine, algustäheõigekiri: nimi, nimetus.

Kooli väärtuste arendamine:

Koostöö – paaris- ja rühmatööd tundides, projektipäevad, klassi ja kooli ühisüritused.

Keskonnahoid – temaatilised lugemispalad ja teosed, projektipäevad (Prügiprojekt), klassi ja kooli ühisüritused (rohelaat, õppekäigud).

Loovus – arendada oskust ise luua erinevaid tekste ja kunstiteoseid, esitada luuletust ja rolliteksti, osalemine etteastetega kooli ühisüritustel.

Ettevõtlikkus – reklaami tööpõhimõtte tundmaõppimine, reklaami koostamine, osalemine koolis toimuvatel laadapäevadel (sügis-, jõulu- ja rohelaat), nende jaoks müügiartiklite valmistamine/kasvatamine.

Tervis – temaatilised lugemispalad ja teosed, projektipäevad ja töötoad (tervisliku toidu päev), õppekäigud, kooli spordiüritused, vaimse tervise hoidmine (KiVa nädalad).

Lõiming

Hindamine:

Valdkonnasisene lõiming: oskust tekste mõista ja luua arendatakse lõimitud aine- ja tekstiõpetuse kaudu, mis seotakse ortoloogia, grammatika ja leksika õpetamisega.
Valdkonnaüleselt lõimub eesti keel kõikide

Hinnatakse nii õppeprotsessi vältel kui ka õppeteema lõpus. Selleks rakendatakse nii diagnostilist, kujundavat kui ka kokkuvõtvat hindamist, mida väljendatakse nii sõnaliste hinnangute kui ka numbriliste hinnatena.

<p>õppeainetega ja toetab pädevuste saavutamist teistes ainevaldkondades. Keeleoskus loob eeldused kõigi õppeainete edukaks omandamiseks ja toimetulekuks nii isiklikus kui ka avalikus elus.</p> <p>Õpilaste funktsionaalne ja kriitiline kirjaoskus kujuneb välja kõigi õppeainete õppimise tulemusel, mis eeldab pidevat koostööd aineõpetajate vahel. Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete kaudu kujundatakse ja arendatakse õpilastes kõiki riiklikus õppekavas kirjeldatud üldpädevusi ja läbivaid teemasid. Seejuures on väga oluline aineõpetajate süsteemne ja järjepidev koostöö kogu õpilase õppeaja vältel, kuid oluline roll on ka teistel tugivõrgustikel, sh kodusel toetusel ja lapsevanema vastutusel. Üldpädevusteni jõutakse eri allikatest teavet hankides ja seda kriitiliselt hinnates, eri liiki tekste lugedes, nende üle arutledes ja väideldes, erilaadseid tekste funktsionaalselt koostades ja kirjutades.</p> <p>Läbivate teemade käsitlemist toetavad projekt- ja probleemõpe, uurimis- ja loovtegevused, lugemis-, kirjutamis- ja suhtlusülesanded ning mitmekülgne info- ja digikirjaoskus.</p>	<p>Õppeprotsessi käigus rakendatakse kujundavat hindamist, kus õpilane saab suulist ja kirjalikku tagasisidet oma õpitulemuste saavutamise taseme ning tugevate külgede ja arenguvõimaluste kohta. Kokkuvõttev hindamine toimub üldjuhul õppeperioodi või mahuka õppeteema lõpul, et kontrollida nii õppetöös püstitatud eesmärkide saavutamist kui ka riikliku õppekavaga sätestatud õpitulemuste saavutatust. Kokkuvõttev hinne võib kujuneda õppeperioodi jooksul toimunud hindamise tulemusena, seejuures arvestatakse, et hinnatel võib sõltuvalt töö mahust olla erinev kaal.</p> <p>Alates esimesest kooliastmest kaasatakse õpilane hindamisprotsessi nii oma töö hindamisel kui ka kaasõpilaste tagasisidestamisel. Õpilasele on õppeprotsessi alguses teada, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ning millised on hindamise kriteeriumid. Õpilast suunatakse õppeprotsessi käigus oma õppimist ja püstitatud eesmärkide saavutamist analüüsima ja reflekteerima.</p> <p>Eesti keele õppimisel II kooliastmes hinnatakse õpilase</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) suulist ja kirjalikku suhtlust, 2) tekstide vastuvõttu, s.o analüüsi ja mõistmist, 3) tekstiloomet, s.o eri tüüpi ja liiki tekstide kirjutamist, 4) keeleteadmisi, s.o õigekeelsuse ja keelehooldeteaduste rakendamist ning keelevelikute teadvustamist.
Kooliastme teadmised, oskused ja hoiakud:	
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) mõistab rahvapärimust ja kultuuri mitmekesisust; 2) mõistab eesti keelt kui kultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit; 3) väljendab end selgelt ja asjakohaselt suuliselt ning kirjalikult; 4) teeb õpitu piires keeleteadlikke valikuid, kasutab korrektset kirjakeelt ja sobivat sõnavara; 5) loeb tekste ladusalt ja eesmärgistatult eri keskkondades ja allikatest; 6) kirjutab eesmärgistatult eri liiki tekste eri keskkondades ja allikate toel;	

- 7) analüüsib ja hindab eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste;
- 8) mõistab eri tüüpi ja liiki tekstide ülesehitust, sisu, keelelist eripära;
- 9) kujundab lugemise kaudu hoiakuid ja tõekspidamisi;
- 10) väärtustab lugemist, leiab endale sobivat lugemisvara.

Kooliastme õpitulemused

Suuline ja kirjalik suhtlus

Õpilane:

- 1) valib juhendamise abil olukorrale vastava suhtluskanali;
- 2) esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi, avaldab viisakalt ja olukorrast lähtuvalt arvamust, sõnastab järelduse;
- 3) lahendab lihtsamaid probleemülesandeid paaris- ja rühmatöös;
- 4) põhjendab oma seisukohta ja aktsepteerib kaaslaste põhjendatud seisukohti;
- 5) kasutab suhtluses sobivaid keelevahendeid, sh korrektset kirjakeelt õpitu piires nii suulises kui ka kirjalikus suhtluses.

Teksti vastuvõtt

Õpilane:

- 1) valib ja loeb sobivaid tervikteoseid nii eesti kui ka maailma lastekirjandusest;
- 2) iseloomustab õpitud tekstiliike ja nende kasutamise võimalusi;
- 3) loeb ja mõistab eakohaseid õpi- ja elutarbelisi ning huvivaldkondade tekste;
- 4) võrdleb tekste, esitab küsimusi, avaldab arvamust, teeb tekstist lühikokkuvõtte;
- 5) kuulab ja jälgib vastuvõetavat teksti, valib lugemise eesmärgile sobiva lugemisviisi;
- 6) tunneb keele ja kirjanduse valdkonna teabekeskondi, leiab neist vajaliku teabe;
- 7) võrdleb eri allikatest pärit infot, eristab olulist ebaolulisest, fakti arvamusest.

Tekstiloomine

Õpilane:

- 1) leiab juhendamise abil tekstiloomeks vajalikku teavet;
- 2) tunneb kirjutamiseks ja esinemiseks valmistumise põhietape;
- 3) jutustab, kirjeldab, võrdleb ja arutleb suuliselt ja kirjalikult;
- 4) esineb suuliselt, võtab sõna, koostab ja peab lühikese ettekande;
- 5) kirjutab eesmärgipäraselt ja olukohaselt eri liiki eakohaseid tekste;
- 6) vormistab kirjalikud tekstid korrektselt nii käsikirjas kui ka arvutis.

Keeleteadlikkus

Õpilane:

- 1) nimetab Eestis kõneldavaid keeli, sugulaskeeli ja rahvaid;
- 2) eristab keelevariante, sh murdeid, sotsiolekte, toob näiteid nende kasutusest;
- 3) kirjeldab eesti keele häälikusüsteemi, eristab sõnaliikide tüüpjuhte ning põhilisi käänd- ja pöörd sõna vorme;
- 4) moodustab ja kirjavahemärgistab lihtlauseid, sealhulgas koondlauseid ja lihtsamaid liitlauseid;

- 5) järgib eesti õigekirja aluseid ja õpitud põhireegleid;
- 6) rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes ja -analüüsis;
- 7) kasutab õigekirja kontrollimiseks ja tähenduste leidmiseks trüki- ja digisõnastikke, leiab sõnaartiklist vajaliku teabe.

Illuka Kooli ainekava	Ainevaldkond: Keel ja kirjandus	Õppeaine: eesti keel
II kooliaste	6. klass	Tundide arv: 3 tundi nädalas
Õppeaine kirjeldus		
<p>Eesti keele oskus on nii aineõpetuse eesmärk kui ka õppekavas sätestatu omandamise alus. Eesti keele oskus kõnes ja kirjas on inimese identiteedi, tema mõtlemis- ja tundevoime kujunemise alus, jätkusuutliku ja enastjuhtiva õppimise eeldus. Kui õpilane mõistab eesti keele tähtsust sotsiaalse suhtluse vahendina ja rahvusliku kultuuri kandjana, kujuneb ta täisväärtuslikuks ühiskonnaliikmeks, kes suudab ennast erinevates suhtlusolukordades selgelt ja ladusalt väljendada, mõistab erinevaid tekste, on võimeline argumenteerima ja mõtestatud teksti looma.</p> <p>Keeletundides pannakse alus õpilaste sotsiaalsele kirjaoskusele, st oskusele kasutada keelt teadlikult ja kriitiliselt isiklikus ja avalikus elus, õppe- ja tööolukorras. Õpilastes kujundatakse teadmisi ja oskusi, mis hõlmavad keelt, selle variante, eri tüüpi ja liiki tekste ning mis lubavad toime tulla suulise ja kirjaliku suhtlusega, tekstide vastuvõtu ja loomisega. Keeleõpetuse kõrgeim siht on aidata õpilasel kujuneda iseseisvaks teksti vastuvõtjaks ja loojaks, kes on omandanud tänapäeva eesti kirjakeele.</p> <p>Teksti vastuvõtu õpetusega kujundatakse oskust tekste leida ja valida, eesmärgipäraselt lugeda ja kuulata, samuti rakendatakse erinevaid lugemis- ja kuulamisvõtteid ning süvendatakse oskust teksti mõista ja sellele reageerida. Arendatakse kriitilise lugemise oskust ning analüüsitakse erinevaid tarbetekste. Elulähedaste ja tähenduslike aine- ja muude tekstide käsitus lõimitakse tekstide ülesehitusliku eripära, sõnavara, grammatika ja õigekeelsuse õpetamisega, et kujundada õpilases loomulik keeleteadlikkus.</p> <p>Tekstiloomet õpetusega kujundatakse mitmekülgset ja eesmärgistatud eneseväljendusoskust, mille puhul õpilane tajub situatsiooni ja adressaati ning suudab oma mõtteid selgelt ja täpselt, tekstiliigile omasel viisil väljendada. Jutustavate, kirjeldavate ja arutluselementidega tekstide kõrval hõlmab kirjutamine avarat tekstivälja alates tarbetekstidest kuni ilukirjanduseni. Tekstiloomes on põhiorhk kirjutamise protsessil, õpilane järgib kirjutamise etappe alates eeltööst kuni lõpptulemuse vormistamise ja viimistlemiseni.</p> <p>Keeleteadlikkuse õpetusega avardatakse keeleteadmisi, omandatakse õigekeelsuspõhimõtted, kujundatakse eesti keelt väärtustavat hoiakut. Arendatakse oskust tänapäeva eesti kirjakeelt teadlikult kasutada, kujundatakse arusaamist keele arengust ja muutumisest ning murrete eripärast. Keeleteadlikkust, mis peab tagama korrektse ja mitmekülgse kirjakeele omandamise, õpetatakse muude tekstitoimingute osana.</p>		

Keeletundides omandatakse konkreetseid keeleteadmisi ja praktilisi oskusi, analüüsitakse loetut ja kuuldut, kujundatakse keelega seotud hoiakuid ja antakse hinnanguid ning kirjutatakse eri liiki tekste. Arendatakse oskust sobivatest allikatest ja keskkondadest infot hankida, seda lugeda ja kriitiliselt hinnata. Keeleallikate kasutamine lõimitakse tekstiloomesse, st, et õpilane oskab teabe põhjal langetada teadlikke keelevelikuid, mis arvestavad suhtlusolukorra sobivust. Tekstitöös on oluline ka digitaalse sisu loomine, muutmine ja taasesitamine.

Õpitulemused:	Metoodilised soovitused, sh õpistrateegiate rakendamine, diferentseerimise võimalused
<p>Suuline ja kirjalik suhtlus</p> <ul style="list-style-type: none"> ● esitab kuuldu ja loetu kohta kriitilisi küsimusi ning avaldab arvamust, sõnastab järelduse; ● lahendab lihtsamaid probleemülesandeid paaris- ja rühmatöös; ● osaleb aktiivselt klassi- ja rühmavestluses; ● põhjendab oma seisukohta ja aktsepteerib kaaslaste põhjendatud seisukohti; ● kasutab suhtluses sobivaid keelevahendeid, sh korrektset kirjakeelt õpitu piires nii suulises kui ka kirjalikus suhtluses. <p>Teksti vastuvõtt</p> <ul style="list-style-type: none"> ● nimetab põhilisi Eesti meediakanaleid, eristab rahvusringhäälingu ja kommertskanalite eesmärgi; ● tunneb õpitud meediatekstide liike ja nende kasutamise võimalusi, oskab analüüsida meediatekste nende ülesehituse põhjal; ● kasutab meediatekstide analüüsil õpitud keele- ja tekstimõisteid; ● leiab tekstist argumendi ülesehituse osad; ● teeb järeldusi kasutatud keelevahendite kohta ning märkab kujundlikkust mõjutusvahendina; ● võrdleb meediatekste, esitab kriitilisi küsimusi ja avaldab arvamust, teeb tekstist lühikokkuvõtte. 	<p>Enesetestimine küsimustega</p> <p>Õppimise hajutamine väiksemateks ülesanneteks pikema perioodi peale ja varasemalt õpitu kordamine koos uue materjali omandamisega.</p> <p>“Miks” küsimuste esitamine ja põhjenduste loomine faktide ja kontseptsioonide õppimisel.</p> <p>Selgitamine, kuidas on uued teadmised seotud varasemate arusaamadega.</p> <p>Läbisegi õppimine ehk erinevate, kuid omavahel seotud materjalide õppimine samaaegselt.</p> <p>Kokkuvõtte koostamine, kirjutades loetud tekstist sõna-sõnalt ümber peamised seisukohad.</p> <p>Kaasõpilastele teema selgitamine</p> <p>Mnemoonikute kasutamine meeldejätmisel.</p> <p>Materjalide mitmekordne läbilugemine.</p> <p>Loetust oluliste mõtete markeerimine või allajoonimine lugemise ajal.</p> <p>Eelneval ühisarutelul teadvustatakse teksti koostamise (tekstiloomel) etapid:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● eesmärk (milleks? kellele? mida?), ● teemakohase teabe otsimine ja valimine, ● teabe järjestamine, ● teabe sõnastamine,

Tekstiloomed

- leiab juhendamise abil tekstiloomeks vajalikku teavet, tunneb kirjutamiseks ja esinemiseks valmistumise põhietappe, täiendab tagasiside põhjal oma teksti;
- valdab alustekstil kirjutamise põhilisi võtteid, täiendab alusteksti enda mõtetega;
- kirjutab kirjandi, milles kasutab kirjeldamist, jutustamist, koostab argumentatsiooni;
- avaldab viisakalt ja olukorrast lähtudes arvamust sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- kirjutab eesmärgipäraselt multimodaalseid tekste ja ajakirjandusžanre;
- vormistab kirjalikud tekstid korrektselt nii käsikirjas kui ka arvutis;
- kasutab tekste toimetades ja kaaslast tagasisidestades omandatud keele- ja tekstimõisteid.

Keeleteadlikkus

- nimetab Eesti suuremaid murdealasid
- kasutab õigekeelsussõnaraamatut õigekirja kontrollimiseks;
- teab üldtuntud lühendeid ja kasutab neid tekstis;
- eristab kirjakeelt ja argikeelt, teeb sobiva sõnavaliku vastavalt kontekstile;
- moodustab ja kirjavahemärgistab liitlauseid enda tekstis;
- kasutab veebi- ja pabersõnaraamatut sõna tähenduse ja õigekirja kontrollimiseks;
- rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes ning tekste analüüsis ja hinnates

Suuline ja kirjalik suhtlus

Tekstide kriitiline kuulamine, faktide leidmine ja kontrollimine, kuuldule hinnangu andmine. Kriitiliste küsimuste esitamine vahetus suhtluses. Seisukoha põhjendamine paaris- või rühmatöö ajal. Klassivestlus, diskussioon. Vestluses kõnejärje hoidmine ja üleandmine kaaslasele. Kaaslase aktiivne kuulamine, kaaslase öeldu täiendamine ja täpsustamine. Vestluskaaslasele positiivse tagasiside andmine. Suulises keelekasutuses kirjakeele põhinormingute järgimine ning mõtete sobiv sõnastamine. Viisakusväljendite kasutamine, sobiva suhtlusstiili valimine, parasiitkeelendite vältimine, mõtte lõpuleviimine. Viisakas ja ohutu suhtlus virtuaalkeskkonnas.

Teksti vastuvõtt

Arutlevate meediatekstide ülesehituse analüüs. Lõigu, teksti eesmärk, varjatud eesmärk. Argumendi osad. Mõjutusvõtete ja hinnanguliste keelendite leidmine. Meediakanalid ja -väljaanded Eestis, kommertsmeedia ja rahvusringhääling. Raadio- ja telesaadete eripära, vormid ning liigid. Raadiosaate eesmärgistatud kuulamine, telesaate eesmärgistatud vaatamine, kuuldu konspekteerimine, võrdlemine, kokkuvõtte tegemine. Trüki ja veebiajakirjandus. Ajalehežanrite (uudis, arvamyslugu, intervjuu, olemyslugu) eesmärgid ja ülesehitus. Pilt meediatekstides: pressifoto, karikatuur, pildiallkirja eesmärk. Reklaam: sõnum, pildi ja sõna mõju reklaamis, adressaat, lastele mõeldud reklaam.

Tekstiloomine

Protsesskirjutamise etappide meenutamine. Lisateabe otsimine. Alusteksti kasutamine enda tekstis: refereerimine. Alustekstile enda mõtete lisamine, autori ja enda mõtete vastandamine, kõrvutamine. Kirjandi ülesehitus: Sissejuhatus, teemaarenduse lõigud e argumendid, kokkuvõtte. Lõigu ülesehitus: väide, selgitus, näide, järeldus. Tabav pealkiri. Oma sõnastuse ja lausestuse toimetamine, õigekirja korrektori kasutamine, oma vigade leidmine ja parandamine. Teksti vormistamine arvutil: reavahe, joendus

Multimodaalse teksti loomine: pildi-, video ja graafilise materjali kasutamine. Teksti kujundamine erinevates rakendustes. Ajakirjandustekstide kirjutamine: reklaam, uudis, arvamyslugu, intervjuu.

Keeleteadlikkus

Eesti murded. Murdekaart, murdekeelenäited, murdesõnastiku kasutamine.

Õigekiri

Õigekirja kontrollimine õigekeelsussõnaraamatust (nii raamatu- kui ka veebivariandist), märkide lugemine. Veaohtlikud liited: -lik; -likkus. Üldkasutatavad lühendid. Lühendite õigekiri. Lühendite lugemine

Sõnavaraõpetus

Kirjakeel ja argikeel (sh släng), sõnade stiiliväärtus ja märgendid sõnastikes. Sõnavaliku täpsus erinevates tekstides ja enda tekstis. Sobiva sõnavaliku tegemine vastavalt kontekstile: oma või võõrsõna, harvad, vanamoelised sõnad jne.

Vormiõpetus

Grammatiline ühildumine käändes ja arvus. Nimisõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Omadussõnade kokku- ja lahkukirjutamine (*ne-* ja *line-*liitelised omadussõnad). Arvsõnade õigekiri. Rooma numbrite kirjutamine. Põhi- ja järgarvsõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Kuupäeva kirjutamise võimalusi. Arvsõnade käänamine. Põhi- ja järgarvsõnade kirjutamine sõnade ja numbritega, nende lugemine. Arvsõnade kasutamine tekstis. Sõnastike kasutamine käändevormide kontrollimiseks.

Lauseõpetus

Liitlause. Liitlause sidumine liitlauseks. Rindlause ja osalause. Sidesõnaga ja sidesõnata rindlause. Rinnastavad sidendid. Põimlause. Pea- ja kõrvallause. Alistavad sidendid. Põimlause kirjavahemärgistamine.

Põhimõisted:

Kirja-, oskus-, murde- ja kõnekeel, põhi- ja järgarv, käänded, rinnastus- ja alistuseseosed lauses, stiil, meedia, analüüs, arvamus, arutlus, põhjendus, argument	
Kooli väärtuste arendamine:	
<ul style="list-style-type: none"> • KOOSTÖÖd praktiseeritakse erinevate rühma- ja paaristööde tegemisel • LOOVUS areneb erinevaid tekste lugedes ning luues ja probleemülesandeid lahendades • KESKKONNAHOIDu toetavaid eriliigilisi tekste käsitletakse ka keeletundides, • TERVIS – ka keeletundides pööratakse tähelepanu vaimse, füüsilise, sotsiaalse tervise hoidmisele ja edendamisele ning tervislike harjumuste kujunemisele. • ETTEVÕTLIKKUSE arendamine toimub erinevate loodavate tarbetekstide ja tulevikuperspektiivi seadvate loovtekstide kirjutamise kaudu, 	
Lõiming:	Hindamine:
<ul style="list-style-type: none"> • ajalugu, geograafia – keele muutumine ajas ja ruumis, murdealade leidmine kaardilt • Teised keeled– muutevormide võrdlus • muusika, hiina keel – keele toonid, nende eristamine, võrdlus eesti keelega • kirjandus, ajalugu, loodus- ning ühiskonnaõpetus jt õppeained – illustreeritud tekstid ja nende kohasus, keele kujunemise mõjurid • matemaatika, füüsika, keemia – arvsõnade, ühikute kirjutamine 	<p>Jooksev hindamine toimub tunnis omandatud teadmiste rakendamise eest praktilistes ülesannetes. Õpilane saab pidevalt suulist tagasisidet oma soorituste kohta.</p> <p>Loovtundides toimub hindamine loovuse ja teoreetiliste teadmiste koosrakendamise eest. Iga teema eest saavad õpilased hinde kas kontrolltöö, loovteksti vms põhjal. Jooksvaid hindeid saab õpilane aktiivse töö eest tundides. Koostööoskust, kuulamis- ja kõnelemisoskust hinnatakse rühmatööde ja ühiste loovtööde puhul.</p> <p>Hindamise aluseks on kooli hindamisjuhend. Õpilane saab suulist ja kirjalikku tagasisidet ning hindeid. Hindega „5” hinnatakse õpilast, kes on saavutanud 90–100% maksimaalsest võimalikust punktide arvust, hindega „4” 75–89%, hindega „3” 50–74%, hindega „2” 20–49% ning hindega „1” 0–19%.</p>
Kooliastme teadmised, oskused ja hoiakud:	
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) mõistab rahvapärimust ja kultuuri mitmekesisust; 2) mõistab eesti keelt kui kultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit; 3) väljendab end selgelt ja asjakohaselt suuliselt ning kirjalikult; 4) teeb õpitu piires keeleteadlikke valikuid, kasutab korrektset kirjakeelt ja sobivat sõnavara; 5) loeb tekste ladusalt ja eesmärgistatult eri keskkondades ja allikatest; 6) kirjutab eesmärgistatult eri liiki tekste eri keskkondades ja allikate toel; 7) analüüsib ja hindab eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste; 8) mõistab eri tüüpi ja liiki tekstide ülesehitust, sisu, keelelist eripära; 9) kujundab lugemise kaudu hoiakuid ja tõekspidamisi; 10) väärtustab lugemist, leiab endale sobivat lugemisvara. 	

Illuka Kooli ainekava	Ainevaldkond: eesti keel ja kirjandus	Õppeaine: eesti keel
III kooliaste	7. klass	Tundide arv: 2 tundi nädalas
Õppeaine kirjeldus		
<p>Eesti keele oskus on nii aineõpetuse eesmärk kui ka õppekavas sätestatu omandamise alus. Eesti keele oskus kõnes ja kirjas on inimese identiteedi, tema mõtlemis- ja tundevoime kujunemise alus, jätkusuutliku ja ennastjuhtiva õppimise eeldus. Kui õpilane mõistab eesti keele tähtsust sotsiaalse suhtluse vahendina ja rahvusliku kultuuri kandjana, kujuneb ta täisväärtuslikuks ühiskonnaliikmeks, kes suudab ennast erinevates suhtlusolukordades selgelt ja ladusalt väljendada, mõistab erinevaid tekste, on võimeline argumenteerima ja mõtestatud teksti looma.</p> <p>Keeletundides pannakse alus õpilaste sotsiaalsele kirjaoskusele, st oskusele kasutada keelt teadlikult ja kriitiliselt isiklikus ja avalikus elus, õppe- ja tööolukorras. Õpilastes kujundatakse teadmisi ja oskusi, mis hõlmavad keelt, selle variante, eri tüüpi ja liiki tekste ning mis lubavad toime tulla suulise ja kirjaliku suhtlusega, tekstide vastuvõtu ja loomisega. Keeleõpetuse kõrgeim siht on aidata õpilasel kujuneda iseseisvaks teksti vastuvõtjaks ja loojaks, kes on omandanud tänapäeva eesti kirjakeele.</p> <p>Teksti vastuvõtu õpetusega kujundatakse oskust tekste leida ja valida, eesmärgipäraselt lugeda ja kuulata, samuti rakendatakse erinevaid lugemis- ja kuulamisvõtteid ning süvendatakse oskust teksti mõista ja sellele reageerida. Arendatakse kriitilise lugemise oskust ning analüüsitakse erinevaid tarbetekste. Elulähedaste ja tähenduslike aine- ja muude tekstide käsitus lõimitakse tekstide ülesehitusliku eripära, sõnavara, grammatika ja õigekeelsuse õpetamisega, et kujundada õpilases loomulik keeleteadlikkus.</p> <p>Tekstiloomet õpetusega kujundatakse mitmekülgset ja eesmärgistatud eneseväljendusoskust, mille puhul õpilane tajub situatsiooni ja adressaati ning suudab oma mõtteid selgelt ja täpselt, tekstiliigile omasel viisil väljendada. Jutustavate, kirjeldavate ja arutluselementidega tekstide kõrval hõlmab kirjutamine avarat tekstivälja alates tarbetekstidest kuni ilukirjanduseni. Tekstiloomes on põhiorhk kirjutamise protsessil, õpilane järgib kirjutamise etappe alates eeltööst kuni lõpptulemuse vormistamise ja viimistlemiseni.</p> <p>Keeleteadlikkuse õpetusega avardatakse keeleteadmisi, omandatakse õigekeelsuspõhimõtted, kujundatakse eesti keelt väärtustavat hoiakut. Arendatakse oskust tänapäeva eesti kirjakeelt teadlikult kasutada, kujundatakse arusaamist keele arengust ja muutumisest ning murrete eripärast. Keeleteadlikkust, mis peab tagama korrektse ja mitmekülgse kirjakeele omandamise, õpetatakse muude tekstitoimingute osana.</p> <p>Keeletundides omandatakse konkreetseid keeleteadmisi ja praktilisi oskusi, analüüsitakse loetut ja kuuldut, kujundatakse keelega seotud hoiakuid ja antakse hinnanguid ning kirjutatakse eri liiki tekste. Arendatakse oskust sobivatest allikatest ja keskkondadest infot hankida, seda lugeda ja kriitiliselt hinnata. Keeleallikate kasutamine lõimitakse tekstiloomesse, st, et õpilane oskab teabe põhjal langetada teadlikke keelevelikuid, mis arvestavad suhtlusolukorra sobivust. Tekstitöös on oluline ka digitaalse sisu loomine, muutmine ja taasesitamine.</p>		
Õpitulemused:	Metoodilised soovitused, sh õpistrateegiate rakendamine, diferentseerimise võimalused	
Õpilane	<ul style="list-style-type: none"> • Uute temade seostamine õpituiga; 	

<ul style="list-style-type: none"> • Oskab valida suhtluskanalit, peab asjalikku kirja- ja meilivahetust; • esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi, teeb kuuldu ja loetu põhjal järeldusi ning annab hinnanguid;<ul style="list-style-type: none"> • võtab loetut ja kuuldut eesmärgipäraselt kokku ja vahendab nii suulises kui ka kirjalikus vormis; • seostab omavahel teksti, seda toetavat tabelit, pilti ja heli; • reageerib tekstidele sihipäraselt nii suuliselt kui ka kirjalikult ning sobivas vormis: võrdleb tekste omavahel, selgitab arusaamatuks jäänut, esitab küsimusi, vahendab ja võtab kokku, kommenteerib, esitab vastuväiteid, loob tõlgendusi ja esitab arvamusi ning seostab teksti oma kogemuse ja mõtetega; • kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid teksti tõlgendamisel, tekstide seostamisel ja tekstile reageerimisel; • põhjendab ja avaldab viisakalt, asja- ja olukohaselt oma arvamust ja seisukohta sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suulises kui ka kirjalikus vormis; • kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid nii tekste luues kui ka seostades; • oskab ette valmistada, kirjutada ja suuliselt esitada eri tüüpi tekste (jutustav, kirjeldav, arutlev); vormistab tekstid korrektselt; • eristab kirjakeelt argikeelest; • teab eesti keele murdeid; • järgib eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid; oskab õigekirjajuhiseid leida veebiallikatest, sõna- ja käsiraamatutest;<ul style="list-style-type: none"> • teab eesti keele häälikusüsteemi, sõnaliike ja -vorme; • rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes, tekste analüüsides ja hinnates; • teab õpitud tekstiliikide keelelisi erijooni; kasutab tekstide koostamisel tavakohast ülesehitust ja vormistust.	<ul style="list-style-type: none"> • Enesetestimine • Erinevate kiirete veebiharjutuste tegemine eelmiste teemade kohta; • Teemast kokkuvõtte koostamine; • Teemakohaste harjutuste koostamine, ka veebis • Ettekannete tegemine; • Reeglite tuletamine praktika põhjal; • Enesehindamine ja -analüüs • Mnemoonikute kasutamine meeldejätmisel. • Materjalide mitmekordne läbilugemine. • Loetust oluliste mõtete markeerimine või allajoonimine lugemise ajal. • Lugemisvalik igale õpilasele vastavalt tema huvidele ja võimetele
---	--

Õppesisu

Suuline ja kirjalik suhtlus, tekstiloome

- Kuuldust ja loetust kokkuvõtte tegemine, asjakohaste küsimuste esitamine
- Meilivahetus, meili kirjutamine ja keelevahendite valik
- Sõnalise teksti seostamine pildilise teabega. Pilttekstide ja teabegraafika lugemine ja tõlgendamine
- Teabe edastamine, reprodutseerimine, seostamine konkreetse teema või isikliku kogemuse piires
- Kirja kirjutamine ja vormistamine, keelevahendite valik
- Kirjalike tööde vormistamise põhimõtted. Teksti arvutitöötlus digipädevus: e-kiri digipädevus: sisuloome, tekstitöötlus. Arvamusloo suuline ja kirjalik kommenteerimine: isikliku digipädevus: digitaalne meedia, sisuloome, seisukoha kujundamine, selle põhjendamine
- Intervjuu tegemine: valmistumine, küsitlemine, kirjutamine, toimetamine ja vormistamine
- Tele- ja raadiosaated.

Õigekeelsus ja keelehoole

- Kirjakeel ja argikeel. Eesti keele murded

Häälikuõpetus ja õigekiri

- Häälikute liigitamine. Kaashäälikuühendi põhireegli rakendamine liitega sõnades, kaashäälikuühendi õigekirja erandid. Veaohtliku häälikuõigekirjaga sõnad. Omasõnad ja võõrsõnad. Veaohtlike võõrsõnade õigekiri
- Silbitamine, pikk ja lühike silp

Õige hääldus

- Välte ja õigekirja seosed
- ÕS-ist (nii veebi- kui ka raamatuvariandist) õigekirja ja õigehäälduse kontrollimine.

Sõnavaraõpetus

- Sõna ja tähendus, sõnastuse rikastamine, sünonüümide tähendusvarjundid. Homonüümid ja veaohtlikud paronüümid. Vormiõpetus ja õigekiri
- Sõnaliigid: tegusõnad, käändsõnad (nimi-, omadus, arv- ja asesõnad) ja muutumatud sõnad (määr-, kaas-, side- ja hüüdsõnad). Sõnaliikide funktsioon lauses.
- Tegusõna pöördelised vormid: pööre, arv, aeg, kõneviis, tegumood. Tegusõna vormide kasutamine lauses. Tegusõna käändelised vormid. Tegusõna astmevaheldus: veaohtlikud tegusõnad ja sõnavormid. Õige pöördevormi leidmine ÕS-ist, vormimoodustus tüüpsõna eeskujul. Liit-, ühend- ja väljendtegasõna. Tegusõna kokku- ja lahkukirjutamine.
- Käändsõnad. Käänetevahelised seosed. Veaohtlikud käändevormid. Käändsõna astmevaheldus: veaohtlikud käändsõnad ja sõnavormid. Õige käändevormi leidmine ÕS-ist, vormimoodustus tüüpsõna eeskujul. Omadussõna võrdlusastmed: veaohtlikud sõnad. Käändsõna kokku- ja lahkukirjutamine.
- Numbrite kirjutamine: põhi- ja järgarvud, kuupäevad, aastad, kellaajad.

<ul style="list-style-type: none"> • Muutumatud sõnad. Määr- ja kaassõnade eristamine. 	
Põhimõisted:	
kirja-, argi, murde ja oskuskeel; tegusõna pööre, arv, aeg, kõneviis, tegumood; käänded, põhi- ja järgarvud, tüüpsõna ja tüüpkond, sõna sisehällikud, rõhk, välde, tugev ja nõrk aste	
Kooli väärtuste arendamine:	
<ul style="list-style-type: none"> • KOOSTÖÖd praktiseeritakse erinevate rühma- ja paaristööde tegemisel • LOOVUS areneb erinevaid tekste lugedes ning luues ja probleemülesandeid lahendades • KESKKONNAHOIDu toetavaid eriliigilisi tekste käsitletakse keeletundides, • TERVIS – ka keeletundides pöörame tähelepanu vaimse, füüsilise, sotsiaalse tervise hoidmisele ja edendamisele ning tervislike harjumuste kujunemisele. • ETTEVÕTLIKKUSE arendamine toimub erinevate loodavate tarbetekstide ja tulevikuperspektiivi seadvate loovtekstide kirjutamise kaudu, 	
Lõiming	Hindamine:
<ul style="list-style-type: none"> • ajalugu, geograafia – keele muutumine ajas ja ruumis • Teised keeled– muutevormide võrdlus • muusika, hiina keel – keele toonid, nende eristamine, võrdlus eesti keelega • kirjandus, ajalugu, loodus- ning ühiskonnaõpetus jt õppeained – illustreeritud tekstid ja nende kohasus, keele kujunemise mõjurid • matemaatika, füüsika, keemia – arvsõnade, ühikute kirjutamine 	<p>Jooksev hindamine toimub tunnis omandatud teadmiste rakendamise eest praktilistes ülesannetes. Õpilane saab pidevalt suulist tagasisidet oma soorituste kohta.</p> <p>Loovtundides toimub hindamine loovuse ja teoreetiliste teadmiste koosrakendamise eest. Iga teema eest saavad õpilased hinde kas kontrolltöö, loovteksti vms põhjal. Jooksvaid hindeid saab õpilane aktiivse töö eest tundides. Koostööoskust, kuulamis- ja kõnelemisoskust hinnatakse rühmatööde ja ühiste loovtööde puhul.</p> <p>Hindamise aluseks on kooli hindamisjuhend. Õpilane saab suulist ja kirjalikku tagasisidet ning hindeid. Hindega „5” hinnatakse õpilast, kes on saavutanud 90–100% maksimaalsest võimalikust punktide arvust, hindega „4” 75–89%, hindega „3” 50–74%, hindega „2” 20–49% ning hindega „1” 0–19%.</p>
Kooliastme teadmised, oskused ja hoiakud:	
<ol style="list-style-type: none"> 1) väärtustab oma rahvapärimust ja kultuuri mitmekesisust; 2) väärtustab eesti keelt kui kultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit. 3) on keeleteadlik, väljendab end eesmärgipäraselt, selgelt, asjakohaselt ja keeleliselt korrektselt suuliselt ning kirjalikult; 4) loeb tekste vilunult, eesmärgistatult ja kriitiliselt eri keskkondades ja allikatest; 5) kirjutab eesmärgistatult ja keeleliselt korrektselt eri liiki tekste eri keskkondades ja allikate toel; 6) analüüsib ja hindab kriitiliselt eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste, arvestab intellektuaalomandiga; 	

- 7) mõistab eri tüüpi ja liiki tekstide ülesehitust, sisu, keelelist eripära ning funktsiooni;
- 8) kujundab lugemise kaudu väärtushoiakuid ja tõekspidamisi;
- 9) väljendab end sobivat ja rikkalikku sõnavara kasutades;
- 10) omandab lugemisharjumuse ja väärtustab lugemist.

Illuka Kooli ainekava	Ainevaldkond: keel ja kirjandus	Õppeaine: eesti keel
III kooliaste	8. klass	Tundide arv: 2 tundi nädalas
Õppeaine kirjeldus		
<p>Eesti keele oskus on nii aineõpetuse eesmärk kui ka õppekavas sätestatu omandamise alus. Eesti keele oskus kõnes ja kirjas on inimese identiteedi, tema mõtlemis- ja tundevõime kujunemise alus, jätkusuutliku ja ennastjuhtiva õppimise eeldus. Kui õpilane mõistab eesti keele tähtsust sotsiaalse suhtluse vahendina ja rahvusliku kultuuri kandjana, kujuneb ta täisväärtuslikuks ühiskonnaliikmeks, kes suudab ennast erinevates suhtlusolukordades selgelt ja ladusalt väljendada, mõistab erinevaid tekste, on võimeline argumenteerima ja mõtestatud teksti looma.</p> <p>Keeletundides pannakse alus õpilaste sotsiaalsele kirjaoskusele, st oskusele kasutada keelt teadlikult ja kriitiliselt isiklikus ja avalikus elus, õppe- ja tööolukorras. Õpilastes kujundatakse teadmisi ja oskusi, mis hõlmavad keelt, selle variante, eri tüüpi ja liiki tekste ning mis lubavad toime tulla suulise ja kirjaliku suhtlusega, tekstide vastuvõtu ja loomisega. Keeleõpetuse kõrgeim siht on aidata õpilasel kujuneda iseseisvaks teksti vastuvõtjaks ja loojaks, kes on omandanud tänapäeva eesti kirjakeele.</p> <p>Teksti vastuvõtu õpetusega kujundatakse oskust tekste leida ja valida, eesmärgipäraselt lugeda ja kuulata, samuti rakendatakse erinevaid lugemis- ja kuulamisvõtteid ning süvendatakse oskust teksti mõista ja sellele reageerida. Arendatakse kriitilise lugemise oskust ning analüüsitakse erinevaid tarbetekste. Elulähedaste ja tähenduslike aine- ja muude tekstide käsitus lõimitakse tekstide ülesehitusliku eripära, sõnavara, grammatika ja õigekeelsuse õpetamisega, et kujundada õpilases loomulik keeleteadlikkus.</p> <p>Tekstiloomes õpetusega kujundatakse mitmekülgset ja eesmärgistatud eneseväljendusoskust, mille puhul õpilane tajub situatsiooni ja adressaati ning suudab oma mõtteid selgelt ja täpselt, tekstiliigile omasel viisil väljendada. Jutustavate, kirjeldavate ja arutluselementidega tekstide kõrval hõlmab kirjutamine avarat tekstivälja alates tarbetekstidest kuni ilukirjanduseni. Tekstiloomes on põhirõhk kirjutamise protsessil, õpilane järgib kirjutamise etappe alates eeltööst kuni lõpptulemuse vormistamise ja viimistlemiseni.</p> <p>Keeleteadlikkuse õpetusega avardatakse keeleteadmisi, omandatakse õigekeelsuspõhimõtted, kujundatakse eesti keelt väärtustavat hoiakut. Arendatakse oskust tänapäeva eesti kirjakeelt teadlikult kasutada, kujundatakse arusaamist keele arengust ja muutumisest ning murrete eripärast. Keeleteadlikkust, mis peab tagama korrektse ja mitmekülgse kirjakeele omandamise, õpetatakse muude tekstitoimingute osana.</p> <p>Keeletundides omandatakse konkreetseid keeleteadmisi ja praktilisi oskusi, analüüsitakse loetut ja kuuldut, kujundatakse keelega seotud hoiakuid ja antakse hinnanguid ning kirjutatakse eri liiki tekste. Arendatakse oskust sobivatest allikatest ja keskkondadest infot hankida, seda lugeda ja kriitiliselt hinnata. Keeleallikate kasutamine lõimitakse tekstiloomesse, st, et õpilane oskab teabe</p>		

põhjal langetada teadlikke keelevelikuid, mis arvestavad suhtlusolukorra sobivust. Tekstitöös on oluline ka digitaalse sisu loomine, muutmine ja taasesitamine.

Õpitulemused:	Metoodilised soovitusel, sh õpistrateegiate rakendamine, diferentseerimise võimalused
<p>Suuline ja kirjalik suhtlus</p> <ul style="list-style-type: none"> oskab algatada, arendada, tõrjuda ja katkestada nii suhtlust kui ka teemasid; käsitleb koos partneri või rühmaga sihipäraselt eakohaseid teemasid ning lahendab probleemülesandeid, kasutades sobivalt kas suulist või kirjalikku keelevormi; väljendab oma seisukohti ja sõnastab vajadusel oma eriarvamuse; teeb ettepanekuid, esitab omapoolseid põhjendusi, annab vajadusel lisateavet. <p>Teksti vastuvõtt</p> <ul style="list-style-type: none"> orienteerub tekstimaailmas: tunneb olulisi tekstiliike (peamisi tarbe-, teabe-, meedia- ja reklaamižanre), nende põhijooni ja kasutusvõimalusi; teab, et teksti väljenduslaad oleneb teksti kasutusvaldkonnast liigist ja autorist; loeb ja kuulab sihipäraselt, kriitiliselt ning arusaamisega nii oma huvivaldkondade kui ka õpi- ja elutarbelisi tekste; märkab kujundlikkust mõjutusvahendina. <p>Tekstiloomine</p> <ul style="list-style-type: none"> tunneb kirjutamiseks ja esinemiseks valmistumise etappe; leiab tekstiloomeks vajalikku teavet raamatukogust ja internetist; valib kriitiliselt teabeallikaid ning osundab neid sobivas vormis; oskab eesmärgipäraselt kirjutada kirjandit; oskab suuliselt esineda (tervitab, võtab sõna, koostab ning peab lühikese ettekande ja kõne). <p>Keeleteadlikkus</p> <ul style="list-style-type: none"> teab eesti keele lauseehituse peajooni;	<p>Enesetestimine küsimustega</p> <p>Õppimise hajutamine väiksemateks ülesanneteks pikema perioodi peale ja varasemalt õpitu kordamine koos uue materjali omandamisega.</p> <p>“Miks” küsimuste esitamine ja põhjenduste loomine faktide ja kontseptsioonide õppimisel.</p> <p>Selgitamine, kuidas on uued teadmised seotud varasemate arusaamadega.</p> <p>Läbiseegi õppimine ehk erinevate, kuid omavahel seotud materjalide või probleemide õppimine samaaegselt.</p> <p>Kokkuvõtte koostamine, kirjutades loetud tekstist sõna-sõnalt ümber peamised seisukohad.</p> <p>Õppides materjalist mentaalsete kujutluspiltide loomine.</p> <p>Mnemoonikute kasutamine meeldejätmisel.</p> <p>Materjalide mitmekordne läbilugemine.</p> <p>Loetust oluliste mõtete markeerimine või allajoonimine lugemise ajal.</p> <p>Lugemisvalik igale õpilasele vastavalt tema võimetele ja huvidele</p>

<ul style="list-style-type: none"> • tunneb keelendite stiiliväärtust, kasutab ja mõistab tekstis keelendeid; • teab suulise ja kirjaliku keelevormi erijooni ning eristab kirjakeelt kõnekeelest; • järgib eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid; • oskab leida õigekirjajuhiseid internetiallikatest ning sõna- ja käsiraamatutest, kasutab arvuti õigekirjakorrektorit; • rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes, tekste analüüsides ja hinnates; • teab õpitud tekstiliikide keelelisi erijooni; • kasutab tekste koostades tavakohast ülesehitust ning vormistust.	
Õppesisu:	
<p>Suuline ja kirjalik suhtlus</p> <p>Suhtlusolukord, selle komponendid, suhtluspartnerid. Erinevates suhtlusolukordades osalemine. Suhtlusolukorraga arvestamine. Suhtlemisel partneri arvestamine. <i>Suulise suhtlemise tavad eesti keeles: pöördumine, tervitamine, telefonivestlus.</i> Suhtlemine rühmas, sõna saamine, kõnejärje hoidmine. Rühmatöö käigus arvamuse avaldamine ja põhjendamine. Diskussioon. Kompromissi leidmine, kaaslase oeldu/ tehtu täiendamine ja parandamine. Kaaslase tööle põhjendatud hinnangu andmine. Suulise arutelu tulemuste kirjalik talletamine. Väitlus, väitluse reeglid. Veebisuhtluse eesmärgid, võimalused ja ohud.</p> <p>Teksti vastuvõtt</p> <p>Peamised tekstiliigid (tarbe-, teabe- ja meediažanrid), nende eesmärgid ning keelekasutus. Eri liiki tekstide lugemine ja võrdlemine.</p> <p>Teabetekstide (õpikutekst, populaarteaduslik tekst) eesmärk, tunnused ja ülesehitus. Uurimuse eesmärk ning ülesehitus. Pilttekstide ja teabegraafika lugemine ja tõlgendamine.</p> <p>Kõne kuulamine ning märkmete tegemine. Kõnest olulise teabe ja probleemide leidmine ning kokkuvõtte tegemine. Konspekterimine. Kõne põhjal küsimuste esitamine.</p> <p>Reklaamtekst, reklaamtekstide eesmärk ja tunnused. Avalik ja varjatud mõjutamine. Meediaeetika kesksed põhimõtted. Sõnavabaduse põhimõtte ning selle piirangud.</p> <p>Tekstiloomed</p> <p>Teabe leidmine, reprodutseerimine ning seostamine konkreetse teema või isikliku kogemuse piires. Alustekstide (meedia- ja teabetekstid) põhjal kirjutamine: refereerimine, arutlemine. Teabeallikatele ja alustekstidele viitamise võimalused.</p> <p>Kõneks valmistumine, kõne koostamine ja esitamine. Kõne näitlikustamine. Ettekande koostamine ja esitamine.</p>	

Kirjandi kirjutamise eeltöö: mõtete kogumine, kava koostamine, mustandi kirjutamine. Kirjandi teema ja peamõte. Kirjandi ülesehitus. Teksti liigendamine. Jutustava, kirjeldava ja arutleva kirjandi kirjutamine.

Keeleteadlikkus

Eesti kirjakeele kujunemine.

Vormiõpetus ja õigekiri.

Käändsõnad. Käänetevahelised seosed. Veaohtlikud käändevormid. Käändsõna astmevaheldus: veaohtlikud käändsõnad ja sõnavormid. Õige käändevormi leidmine ÕS-ist, vormimoodustus tüüpsõna eeskujul. Omadussõna võrdlusastmed: veaohtlikud sõnad. Käändsõna kokku- ja lahkukirjutamine.

Algustäheõigekiri

Nimi, nimetus ja pealkiri. Isikud ja olendid; kohad ja ehitised; asutused, ettevõtted ja organisatsioonid; riigid ja osariigid; perioodikaväljaanded; teosed, dokumendid ja sarjad; ajaloosündmused; üritused; kaubad.

Lauseõpetus ja õigekiri

Lause. Lause suhtluseesmärgid.

Lauseliikmed: öeldis, alus, sihtis, määrus ja öeldistäide. Täiend. Korduvate eri- ja samaliigiliste lauseliikmete ning täiendite kirjavahemärgistamine koondlauses. Lisandi ja ütte kirjavahemärgistamine ning kasutamine lauses.

Liht- ja liitlause. Lihtlause õigekiri. Rindlause. Rindlause osalause ühendamise võimalused, rindlause kirjavahemärgistamine. Põimlause. Pea- ja kõrvallause. Põimlause õigekiri.

Segaliitlause. Lauselühend. Lauselühendi õigekiri. Lauselühendi asendamine kõrvallausega. Liht- ja liitlause sõnajärg.

Otsekõne, kaudkõne ja tsitaat. Otsekõnega lause muutmine kaudkõneks.

Põhimõisted:

Liit-, liht-, põim-, rindlause, tsitaat-, oma- ja võõrsõna

Kooli väärtuste arendamine:

- KOOSTÖÖd praktiseeritakse erinevate rühma- ja paaristööde tegemisel
- LOOVUS areneb erinevaid tekste lugedes ning luues ja probleemülesandeid lahendades
- KESKKONNAHOIDu toetavaid eriliigilisi tekste käsitletakse keeletundides,
- TERVIS – ka keeletundides pöörame tähelepanu vaimse, füüsilise, sotsiaalse tervise hoidmisele ja edendamisele ning tervislike harjumuste kujunemisele.
- ETTEVÕTLIKKUSE arendamine käib erinevate loodavate tarbetekstide ja tulevikuperspektiivi seadvate loovtekstide kirjutamise kaudu,

Lõiming:

Ühiskonnaõpetus, kirjandus, võõrkeeled, ajalugu, loodusaineid, muusika, kunst, tehnoloogia- ja liikumisõpetus, matemaatika – kõigi ainetega lõimub eesti keel kui aine, kus jälgitakse eri keeletasandeid, keele arengut ajas, ruumis ja erinevatel mõjuväljadel, just keele kaudu omandatakse muudki õppeained

- ajalugu, geograafia – keele muutumine ajas ja ruumis
- Teised keeled– muutevormide võrdlus
- muusika, hiina keel – keele toonid, nende eristamine, võrdlus eesti keelega

Hindamine:

Hindamine: Jooksev hindamine toimub tunnis omandatud teadmiste rakendamise eest praktilistes ülesannetes. Õpilane saab pidevalt suulist tagasisidet oma soorituste kohta. Loovtundides toimub hindamine loovuse ja teoreetiliste teadmiste koosrakendamise eest. Iga teema eest saavad õpilased hinde kas kontrolltöö, loovteksti vms põhjal. Jooksvaid hindeid saab õpilane aktiivse töö eest tundides. Koostööoskust, kuulamis- ja

<ul style="list-style-type: none"> • kirjandus, ajalugu, loodus- ning ühiskonnaõpetus jt õppeained – illustreeritud tekstid ja nende kohasus, keele kujunemise mõjurid • matemaatika, füüsika, keemia – arvsõnade, ühikute kirjutamine 	<p>kõnelemisoskust hinnatakse rühmatööde ja ühiste loovtööde puhul.</p> <p>Hindamise aluseks on kooli hindamisjuhend. Õpilane saab suulist ja kirjalikku tagasisidet ning hindeid.</p>
--	--

Kooliastme teadmised, oskused ja hoiakud:

Õpilane

- 1) väärtustab oma rahvapärimust ja kultuuri mitmekesisust;
- 2) väärtustab eesti keelt kui kultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit.
- 3) on keeleteadlik, väljendab end eesmärgipäraselt, selgelt, asjakohaselt ja keeleliselt korrektselt suuliselt ning kirjalikult;
- 4) loeb tekste vilunult, eesmärgistatult ja kriitiliselt eri keskkondades ja allikatest;
- 5) kirjutab eesmärgistatult ja keeleliselt korrektselt eri liiki tekste eri keskkondades ja allikate toel;
- 6) analüüsib ja hindab kriitiliselt eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste, arvestab intellektuaalomandiga;
- 7) mõistab eri tüüpi ja liiki tekstide ülesehitust, sisu, keelelist eripära ning funktsiooni;
- 8) kujundab lugemise kaudu väärtushoiakuid ja tõekspidamisi;
- 9) väljendab end sobivat ja rikkalikku sõnavara kasutades;
- 10) omandab lugemisharjumuse ja väärtustab lugemist.

Illuka Kooli ainekava	Ainevaldkond: keel ja kirjandus	Õppeaine: eesti keel
III kooliaste	9. klass	Tundide arv: 2 tundi nädalas
Õppeaine kirjeldus		
<p>Eesti keele oskus on nii aineõpetuse eesmärk kui ka õppekavas sätestatu omandamise alus. Eesti keele oskus kõnes ja kirjas on inimese identiteedi, tema mõtlemis- ja tundevoime kujunemise alus, jätkusuutliku ja ennastjuhtiva õppimise eeldus. Kui õpilane mõistab eesti keele tähtsust sotsiaalse suhtluse vahendina ja rahvusliku kultuuri kandjana, kujuneb ta täisväärtuslikuks ühiskonnaliikmeks, kes suudab ennast erinevates suhtlusolukordades selgelt ja ladusalt väljendada, mõistab erinevaid tekste, on võimeline argumenteerima ja mõtestatud teksti looma.</p> <p>Keeletundides pannakse alus õpilaste sotsiaalsele kirjaoskusele, st oskusele kasutada keelt teadlikult ja kriitiliselt isiklikus ja avalikus elus, õppe- ja tööolukorras. Õpilastes kujundatakse teadmisi ja oskusi, mis hõlmavad keelt, selle variante, eri tüüpi ja liiki tekste ning mis lubavad toime tulla suulise</p>		

ja kirjaliku suhtlusega, tekstide vastuvõtu ja loomisega. Keeleõpetuse kõrgeim siht on aidata õpilasel kujuneda iseseisvaks teksti vastuvõtjaks ja loojaks, kes on omandanud tänapäeva eesti kirjakeele.

Teksti vastuvõtu õpetusega kujundatakse oskust tekste leida ja valida, eesmärgipäraselt lugeda ja kuulata, samuti rakendatakse erinevaid lugemis- ja kuulamisvõtteid ning süvendatakse oskust teksti mõista ja sellele reageerida. Arendatakse kriitilise lugemise oskust ning analüüsitakse erinevaid tarbetekste. Elulähedaste ja tähenduslike aine- ja muude tekstide käsitus lõimitakse tekstide ülesehitusliku eripära, sõnavara, grammatika ja õigekeelsuse õpetamisega, et kujundada õpilases loomulik keeleteadlikkus.

Tekstiloomes õpetusega kujundatakse mitmekülgset ja eesmärgistatud eneseväljendusoskust, mille puhul õpilane tajub situatsiooni ja adressaati ning suudab oma mõtteid selgelt ja täpselt, tekstiliigile omasel viisil väljendada. Jutustavate, kirjeldavate ja arutluselementidega tekstide kõrval hõlmab kirjutamine avarat tekstivälja alates tarbetekstidest kuni ilukirjanduseni. Tekstiloomes on põhiorhk kirjutamise protsessil, õpilane järgib kirjutamise etappe alates eeltööst kuni lõpptulemuse vormistamise ja viimistlemiseni.

Keeleteadlikkuse õpetusega avardatakse keeleteadmisi, omandatakse õigekeelsuspõhimõtted, kujundatakse eesti keelt väärtustavat hoiakut. Arendatakse oskust tänapäeva eesti kirjakeelt teadlikult kasutada, kujundatakse arusaamist keele arengust ja muutumisest ning murrete eripärast. Keeleteadlikkust, mis peab tagama korrektse ja mitmekülgse kirjakeele omandamise, õpetatakse muude tekstitoimingute osana.

Keeletundides omandatakse konkreetseid keeleteadmisi ja praktilisi oskusi, analüüsitakse loetut ja kuuldut, kujundatakse keelega seotud hoiakuid ja antakse hinnanguid ning kirjutatakse eri liiki tekste. Arendatakse oskust sobivatest allikatest ja keskkondadest infot hankida, seda lugeda ja kriitiliselt hinnata. Keeleallikate kasutamine lõimitakse tekstiloomesse, st, et õpilane oskab teabe põhjal langetada teadlikke keelevelikuid, mis arvestavad suhtlusolukorra sobivust. Tekstitöös on oluline ka digitaalse sisu loomine, muutmine ja taasesitamine.

• Õpitulemused:	Metoodilised soovitused, sh õpistrateegiate rakendamine, diferentseerimise võimalused
<ul style="list-style-type: none"> • Õpilane • märkab tekstides ja suhtluses tehtavaid keelevelikuid • järgib eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid • põhjendab ja avaldab viisakalt ning asjakohaselt oma arvamust ja seisukohta sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suuliselt kui ka kirjalikult • loeb ja kuulab sihipäraselt, kriitiliselt ning arusaamisega nii oma huvivaldkondade kui ka õpi- ja elutarbelisi tekste • kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid teksti vastuvõtmisel, 	<ul style="list-style-type: none"> • Uute teemade seostamine õpituga; • Enesetestimine erinevates veebiharjutustes; • Teemast kokkuvõtte koostamine; • Teemakohaste harjutuste koostamine, ka veebis • Ettekannete tegemine • Reeglite tuletamine praktika põhjal • Tehisintellekti ja oma tekstide võrdlus • Tehisintellekti kasutamine • Reeglite tuletamine praktika põhjal; • Enesehindamine ja -analüüs • Mnemoonikute kasutamine meeldejätmisel. • Materjalide mitmekordne läbilugemine. • Loetust oluliste mõtete markeerimine või allajoonimine lugemise ajal. • Lugemisvalik igale õpilasele vastavalt tema huvidele ja võimetele

<p>analüüsimisel ja tõlgendamisel ning seoste loomisel</p> <ul style="list-style-type: none"> • kasutab tekstide koostamisel tavakohast vormistust ja ülesehitust • suudab asjalikult sekkuda avalikku diskussiooni meediakanalites, üritustel ja mujal; kommenteerib veebis asjakohaselt; • loeb ja kuulab avaliku eluga kursisoleku ja õppimise või töö eesmärkidel ning isiklikust huvist; rakendab lugemise ja kuulamise eri viise ja võimalusi; • loeb ja kuulab sihipäraselt, kriitiliselt ja arusaamisega nii oma huvivaldkondade kui ka õpi- ja elutarbelisi tekste; • valib teadlikult oma lugemisvara; • suudab teha järeldusi kasutatud keelevahenditest, märkab kujundlikkust; • oskab eesmärgipäraselt kirjutada kirjandit; elulugu, avaldusi, seletuskirju ja taotlusi; asjalikke kommentaare ja arvamusalvusi; • seostab oma kirjutise ja esinemise sündmuse või toiminguga eesmärgiga ja teiste tekstidega; vahendab kuuldud ja loetud tekste eetiliselt, sobiva pikkuse ja täpsusega; • väärtustab eesti keelt ühena Euroopa ja maailma keeltest; suhestab keeli teadlikult, tajub nende erinevusi; edastab võõrkeeles kuuldud ja loetud infot korrektses eesti keeles ja arvestades eesti keele kasutuse väljakujunenud tavasid; • leiab oma sõnavara rikastamiseks keeleallikatest sõnade kontekstitähendusi, kasutusviise ja mõistesuhteid; • tunneb keelendite stiiliväärtust; oskab keelendeid tekstis mõista ja kasutada; • • tuleb eesti kirjakeelega toime isiklikus ja avalikus elus	
<ul style="list-style-type: none"> • Õppesisu:	
Suuline ja kirjalik suhtlus	

- Veebisuhtluse eesmärgid, võimalused ja ohud. Veebipõhised suhtluskanalid: jututoad, blogid, kommentaarid. Veebis kommenteerimine. Keeleviisakus ja -väärikus. Anonüümsuse mõju keelekasutusele
- Aktuaalse meediateksti kommenteerimine vestlusingis. Loetu kirjalik ja suuline vahendamine. Suhtlemine ajakirjanikuga
- Veebilehed: eesmärgid ja ülesehitus. Veebist teabe otsimine, teabeallikate ja info kriitiline hindamine digipädevus: netikett, veebisuhtlus, kriitiline meediatarbimine Teksti vastuvõtt
- Tarbetekstide eesmärk, tarbetekstide tunnused ja ülesehitus. Tarbe- ja teabetekstidest olulise info leidmine, süstematiseerimine ja selle põhjal järelduste tegemine
- Tarbetekstide koostamine ja vormistamine: elulookirjeldus, seletuskiri, avaldus, taotlus.
- Funktsionaalstiilid: tarbe-, teabe-, meedia- ja reklaamitekstide keelekasutus
- Meediatekstide käsitlemine ja kriitiline teksti vastuvõtte

Arutluse kirjutamine

- Teksti sidusus. Jutustava, kirjeldava ja arutleva tekstiosa sidumine tervikuks
- Arutlusteema leidmine ja sõnastamine isikliku kogemuse või alustekstide põhjal
- Arutluse põhiskeem: väide, põhjendus, järeldus
- Teksti pealkirjastamine. Tekstilõik, tekstilõigu ülesehitus. Lõikude järjestamise põhimõtted ja võimalused
- Teksti sidusus. Jutustava, kirjeldava ja arutleva tekstiosa sidumine tervikuks
- Sobivate keelendite valimine kõnelemisel ja kirjutamisel vastavalt suhtluseesmärkidele
- Kirjaliku ja suulise keelekasutuse eripära.
- Teksti keeleline toimetamine: sõnastus- ja lausestusvigade parandamine. Keelekujundite kasutamine tekstiloomel: konteksti sobivad ja sobimatud kujundid.

Õigekeelsus ja keelehoole

- Keeleuendus. Kirjakeele areng minevikus ja tänapäeval: olevikuvõimalused ja tulevikuohud
- Keelesugulus, soomeugri ja indoeuroopa keeled
- Eesti keele eripära, võrdlus teiste keeltega. Digipädevus: andmebaaside kasutamine

Häälikuõpetus ja õigekiri

- Õigekirja tervikreeglistik
- Õigekirja tervikreeglistik vastavalt põhikooli lõpetaja õpitulemuste loetelule
- Tsitaatsõnade märkimine kirjas. Võõrnimede õigekiri ja vormimoodustus
- Lühendamise põhimõtted ja õigekiri, lühendite käänamine

<ul style="list-style-type: none"> • Poolitamine, sh võõrsõnade ja nimede • Arvuti keelekorrektori kasutamine, veebisõnastikud, eesti keele käsiraamat, keelenõu 	
<p>Sõnavaraõpetus</p> <ul style="list-style-type: none"> • Keelendite stiilivärving, seda mõjutavad tegurid. Fraseologismid, nende stiilivärving • Sõnavara täiendamise võimalused: sõnade tuletamine, liitmine ja tehissõnad. Sagedamini esinevad tuletusliited ja nende tähendus • Eesti keele olulisemad sõna- ja käsiraamatud, keelealased veebiallikad. Sõnaraamatute kasutamine sõnade tähenduse ja stiilivärvingu leidmiseks • Sobivate keelendite valimine kõnelemisel ja kirjutamisel vastavalt suhtlusolukorrale 	
<p>Põhimõisted</p> <p>keelkond, algkeel, fraseologism, metafoor, epiteet, süno-, anto-, homonüüm, polüseem, tegusõna valents, stiilivärving, modaalsus, multimodaalne tekst, suhtlusmoodus, vorm, funktsioon, fakti ja arvamuse eristamine, meedia olemus ja eesmärgid tänapäeval, meediaetika kesksed põhimõtted, uudis, reportaaž, meediatekstide põhiliigid ja tunnused: uudislugu, arvamislugu, mõjutamisvõtted, kriitiline lugemine</p>	
<p>Kooli väärtuste arendamine:</p> <ul style="list-style-type: none"> • KOOSTÖÖd praktiseeritakse erinevate rühma- ja paaristööde tegemisel • LOOVUS areneb erinevaid tekste lugedes ning luues ja probleemülesandeid lahendades • KESKKONNAHOIDU toetavaid eriliigilisi tekste käsitletakse keeletundides, • TERVIS – ka keeletundides pöörame tähelepanu vaimse, füüsilise, sotsiaalse tervise hoidmisele ja edendamisele ning tervislike harjumuste kujunemisele. • ETTEVÕTLIKKUSE arendamine käib erinevate loodavate tarbetekstide ja tulevikuperspektiivi seadvate loovtekstide kirjutamise kaudu, 	
<p>Lõiming:</p> <p>Ühiskonnaõpetus, kirjandus, võõrkeeled, ajalugu, loodusaineid, muusika, kunst, tehnoloogia- ja liikumisõpetus, matemaatika – kõigi ainetega lõimub eesti keel kui aine, kus jälgitakse eri keeletasandeid, keele arengut ajas, ruumis ja erinevatel mõjuväljadel, just keele kaudu omandatakse muudki õppeained</p> <ul style="list-style-type: none"> • ajalugu, geograafia – keele muutumine ajas ja ruumis • Teised keeled– muutevormide võrdlus • muusika, hiina keel – keele toonid, nende eristamine, võrdlus eesti keelega • kirjandus, ajalugu, loodus- ning ühiskonnaõpetus jt õppeained – illustreeritud tekstid ja nende kohasus, keele kujunemise mõjurid 	<p>Hindamine:</p> <p>Hindamine: Jooksev hindamine toimub tunnis omandatud teadmiste rakendamise eest praktilistes ülesannetes. Õpilane saab pidevalt suulist tagasisidet oma soorituste kohta. Loovtundides toimub hindamine loovuse ja teoreetiliste teadmiste koosrakendamise eest:</p> <p>Iga teema eest saavad õpilased hinde kas kontrolltöö, loovteksti vms põhjal. Jooksvaid hindeid saab õpilane aktiivse töö eest tundides. Koostööoskust, kuulamis- ja kõnelemisoskust hinnatakse rühmatööde ja ühiste loovtööde puhul.</p> <p>Hindamise aluseks on kooli hindamisjuhend. Õpilane saab suulist ja kirjalikku tagasisidet ning hindeid.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • matemaatika, füüsika, keemia – arvsõnade, ühikute kirjutamine 	
---	--

Kooliastme teadmised, oskused ja hoiakud:

Õpilane

- 1) väärtustab oma rahvapärimust ja kultuuri mitmekesisust;
- 2) väärtustab eesti keelt kui kultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit.
- 3) on keeleteadlik, väljendab end eesmärgipäraselt, selgelt, asjakohaselt ja keeleliselt korrektselt suuliselt ning kirjalikult;
- 4) loeb tekste vilunult, eesmärgistatult ja kriitiliselt eri keskkondades ja allikatest;
- 5) kirjutab eesmärgistatult ja keeleliselt korrektselt eri liiki tekste eri keskkondades ja allikate toel;
- 6) analüüsib ja hindab kriitiliselt eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste, arvestab intellektuaalomandiga;
- 7) mõistab eri tüüpi ja liiki tekstide ülesehitust, sisu, keelelist eripära ning funktsiooni;
- 8) kujundab lugemise kaudu väärtushoiakuid ja tõekspidamisi;
- 9) väljendab end sobivat ja rikkalikku sõnavara kasutades;
- 10) omandab lugemisharjumuse ja väärtustab lugemist.

Illuka Kooli ainekava	Ainevaldkond: keel ja kirjandus	Õppeaine: kirjandus
II kooliaste	5.klass	Tundide arv: 2
Õppeaine kirjeldus		
<p>Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete õpetamise eesmärk põhikoolis on kujundada õpilastes eakohane keele- ja kirjanduspädevus, mis tähendab suutlikkust tajuda keelt ja kirjandust kui rahvusliku, riikliku ja iseenda identiteedi alust. 1.–4. klassis on eesti keel kirjandusega lõimitud õppeaine, milles taotletakse nii keele- kui ka kirjandusõpetuse eesmäärke.</p> <p>II kooliastmes kujundatakse õpilaste teadmisi ja oskusi neljas õppevaldkonnas: suuline ja kirjalik suhtlus, teksti vastuvõtt, tekstiloome ning keeleteadlikkus. Siingi on eesti keele õpetamise keskmes (tervik)tekstid ja katkendid või tekstikorpused ning nendega seotud tekstitoimingud. Keelepädevuse tagab võimalikult eripalgeline, kuid autentne ja adekvaatne tekstivalik, mis võimaldab omandada keeleteadmisi ja kujundada hoiakuid.</p> <p>Suhtlemisõpetusega kujundatakse oskust kasutada multimodaalses suhtluses eri kanaleid ja keskkondi (sh netikeskkonda), oskust arvestada suhtlemisel eesmärki, partnerit ja olukorda, oskust vahendada teavet, väljendada oma arvamusi ja hinnanguid. Tähelepanu pööratakse ka netiturvalisusele.</p>		

Suhtlusoskuse arendamisel tehakse informatiivseid esitlusi (nt raamatututvustusi) nii individuaalselt kui ka koostöös.

Teksti vastuvõtu õpetusega kujundatakse oskust tekste leida ja valida, eesmärgipäraselt lugeda ja kuulata, samuti rakendatakse erinevaid lugemis- ja kuulamisvõtteid ning süvendatakse oskust teksti mõista ja sellele reageerida. Arendatakse kriitilise lugemise oskust ning analüüsitakse erinevaid tarbetekste. Elulähedaste ja tähenduslike aine- ja muude tekstide käsitus lõimitakse tekstide ülesehitusliku eripära, sõnavara, grammatika ja õigekeelsuse õpetamisega, et kujundada õpilases loomulik keeleteadlikkus.

Tekstiloomet õpetusega kujundatakse mitmekülgset ja eesmärgistatud eneseväljendusoskust, mille puhul õpilane tajub situatsiooni ja adressaati ning suudab oma mõtteid selgelt ja täpselt, tekstiliigile omasel viisil väljendada. Jutustavate, kirjeldavate ja arutluselementidega tekstide kõrval hõlmab kirjutamine avarat tekstivälja alates tarbetekstidest kuni ilukirjanduseni. Tekstiloomes on põhirõhk kirjutamise protsessil, õpilane järgib kirjutamise etappe alates eeltööst kuni lõpptulemuse vormistamise ja viimistlemiseni.

Keeleteadlikkuse õpetusega avardatakse keeleteadmisi, omandatakse õigekeelsuspõhimõtted, kujundatakse eesti keelt väärtustavat hoiakut. Arendatakse oskust tänapäeva eesti kirjakeelt teadlikult kasutada, kujundatakse arusaamist keele arengust ja muutumisest ning murrete eripärast. Keeleteadlikkust, mis peab tagama korrektse ja mitmekülgse kirjakeele omandamise, õpetatakse muude tekstitoimingute osana.

Et õpilane osaleks aktiivselt ja vahetult õppeprotsessis, peavad keeleõppe tegevused olema mitmekülgsed ja funktsionaalsed. Keeletundides omandatakse konkreetseid keeleteadmisi ja praktilisi oskusi, analüüsitakse loetut ja kuuldut, kujundatakse keelega seotud hoiakuid ja antakse hinnanguid ning kirjutatakse eri liiki tekste. Arendatakse oskust sobivatest allikatest ja keskkondadest infot hankida, seda lugeda ja kriitiliselt hinnata. Keeleallikate kasutamine lõimitakse tekstiloomesse, st, et õpilane oskab teabe põhjal langetada teadlikke keelevelikuid, mis arvestavad suhtlusolukorra sobivust. Tekstitöös on oluline ka digitaalse sisu loomine, muutmine ja taasesitamine.

Õpitulemused:	Metoodilised soovitused, sh õpistrateegiate rakendamine, diferentseerimise võimalused
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) loeb laste- ja noortekirjandusteoseid nii eesti kui ka maailmakirjandusest, sealhulgas vähemalt neli tervikteost; 2) loeb ladusalt ja mõtestatult eri žanris luulet, proosa- ja draamatekste, kasutab õpetaja juhendamisel põhilisi lugemisvõtteid ja -viise, jälgib ja hindab oma lugemist;	<p>Põhikooli kõikides kooliastmetes on äärmiselt oluline kujundada õpilaste lugemishuvi ja arendada lugemisoskust – esimene on aluseks teisele ja ka vastupidi. Lugemine on suhtlus kirjasõnaga (tekstidega), kus peamine on avastada teose sisemisi seaduspärasusi, teha see enda kogemuse pinnalt tähenduslikuks, mõista loetu tema terviklikkuses. Lugemisoskust tuleb arendada pidevalt kõikides klassides ja kõikides õppeainetes, sest see on õpi- ja mõtetegevuse arengu alus. Lugemine on (kooli)elu loomulik osa, mis peaks pakkuma õpilasele rõõmu, olema samas huvitav ja põnev.</p>

<p>3) tutvustab loetud raamatut ja selle autorit ning jagab oma lugemiskogemust;</p> <p>4) loeb kirjandusvaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste, kasutab teabe hankimiseks sobivaid allikaid ja keskkondi;</p> <p>5) kasutab otstarbekalt eri allikatest ja keskkondadest hangitud teavet, eristab oma ja laenatud teksti, nimetab ja märgib kasutatud allikad;</p> <p>6) väärtustab nii paikkondlikku kui ka kogu Eestit ühendavat eripärast paljutahulist kultuuri;</p> <p>7) õpib tundma kultuuri eri ilminguid, sealhulgas teatri- ja filmikunsti, pärimus- ja muuseumikultuuri;</p> <p>8) eristab ilukirjanduse ja rahvaluule põhiliike ning olulisemaid žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid;</p> <p>9) nimetab luuletuse teema ja kirjeldab selle meeoleolu, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust;</p> <p>10) koostab proosa- või draamateksti kohta kava küsimuste, väidete või märksõnadena, kirjutab kokkuvõtte;</p> <p>11) nimetab teose teema, arutleb tegelastega seotud probleemide ja väärtushoiakute üle, sõnastab teose peamõtte;</p> <p>12) iseloomustab ja võrdleb tegelasi, kirjelda b nendevahelisi suhteid ja hindab tegelaste käitumist;</p> <p>13) järjestab loo sündmused ning põhjendab toimumisaja ja -koha valikut;</p> <p>14) rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite kohta;</p>	<p>Mõned soovitusel õpetajale õpilastes lugemishuvi tekitamiseks:</p> <ul style="list-style-type: none"> • näidata ja tutvustada eakohaseid raamatuid, lugeda ette katkendeid, jagada lugemiseks soovitusi või ülesandeid, vahendada oma lugemiskogemusi; • rõhutada loetu väärtust teadmiste ja kogemuste rikastajana, veenda, et kirjandus pakub võimalusi avastada iseennast ja oma maailma, kogeda emotsioone; • teha eri ainete õpetajatega koostööd (nt iga uue semestri esimesi tunde alustavad aineõpetajad vestlusega sellest, mida neile meeldib lugeda, või tutvustavad raamatuid, mis on neid mõjutanud või mida nad hiljuti on lugenud); • kutsuda kooli kirjanikud või teised kirjandusvaldkonna inimesed (nt tõlkijad, kirjastajad, kriitikud), viia õpilased kirjandusüritustele ja kirjandusasutustesse, kaasata nad lugemisüritustesse; • korraldada koolis lugemishuvi ja -oskusi kujundavaid üritusi (nt mälumänge, luulehommikuid), luua klassis oma kirjandustraditsioone (nt valida nädala luuletus, teha raamatute edetabel, koostada raamatute reklaamvaatmikke, asutada koolidevaheline kirjandusfoorum või raamatublogi); • pakkuda õpilastele lugemisel valikuvõimalusi, võimaldada lugeda seda, mida noor inimene ise soovib, kaasata noored raamatuvaliku aruteludesse, viia nad raamatukogusse; • hinnata iga õpilase iseseisvust lugemisvara valikul ja loetu üle arutlemisel, väärtustada iga õpilase isikupära lugejana; • mitmekesistada kirjandustekstidega töötamise meetodeid, kasutada teoste käsitlemisel draamaõpetuse võtteid, muusikat, mängu ja meediat, ka digitehnoloogilisi võimalusi; • kuulata audioraamatuid, kus kirjanikud ise oma loomingut loevad või näitlejad seda esitavad, uurida e-raamatute valikuid veebis; • vahendada kirjandusteoseid paralleelselt kas filmide või lavastustena, võrrelda omavahel kirjandusteost ja selle põhjal valminud ekraniseeringut; • koostada rühmatööna vabalt valitud raamatu reklaam (nt kaanetekst, vaatmik, trailer); • käsitleda rohkem uuemat laste- ja noortekirjandust, tuua õpilane lähemale tänapäeva kirjandusele;
--	--

<p>15) kirjutab eri žanris omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid ja jutustavaid tekste;</p> <p>16) osaleb arutelus, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valib kirjandusteosest rääkides tekstist sobivaid näiteid, teeb koostööd;</p> <p>17) esitab (peast) luuletuse, lühikese proosa- või rolliteksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja t ekstitäpsust;</p> <p>18) mõtestab lahti esitatud teksti tähendused, annab tagasisidet enda ja teiste esitusele;</p> <p>19) jutustab mõttelt sidusa tervikliku ülesehitusega selgelt sõnastatud loo, tugineb kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale;</p> <p>20) jutustab tekstilähedaselt või kokkuvõtvalt kavapunktide järgi, märksõnade abil või piltteksti põhjal;</p> <p>21) kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid</p>	<ul style="list-style-type: none"> • esitleda loetud raamatute põhjal valminud loovtöid (nt arvustus, lugemispäevik, koomiks), aga ka muud ilukirjanduslikku omaloomingut kooli almanahhis, kodulehel või blogis; • anda õpilastele võimalus kirjutada kirjanduslikku omaloomingut eri stiilis ja žanris (nt haiku, piltluuletus, regi- ja räppluule, reisikiri, päevik, miniatuur, dramatiseering); • lasta vanema klassi õpilastel kirjutada ja kujundada algklassi õpilastele jutu- või luuleraamat; • viia läbi ülekoollisi lugemistunde, korraldada koolis lugemisklubi või lugemisöö; • teha koostööd teiste aineõpetajate ja lastevanematega noorte lugemis- ja kirjutamisoskuse arendamisel. <p>Metoodilisi võtteid kirjandusteosega tegelemiseks</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pimekohting raamatuga. Õpetaja paneb raamatud lauale, kaaned alaspidi. Iga õpilane valib raamatu selle autorit, pealkirja ja sisu teadmata, loeb seda 20 minutit iseseisvalt, seejärel tutvustab ühe minuti jooksul teistele ja otsustab, kas loeb raamatu lõpuni või valib uue teose. Õpilane põhjendab oma otsust. • Fotoromaan. Õpilased koostavad loetud teose põhjal paaris- või rühmatööna piltidest slaidiseeria ehk fotoromaani. Selleks valitakse teosest sobivad katkendid, leitakse või tehakse nende põhjal ise sobivad fotod, kirjutatakse tekst või kasutatakse teose tsitaate, lisatakse muusika. • Lugemispäevik. Õpilane täidab raamatu lugemise ajal ja järel õpetaja juhiste järgi lugemispäevikut (kas paberil või veebis), leiab veebist materjali teose ja autori kohta, lisab sellele allikaviite, tutvustab teose sündmustikku, tegelasi ja olustikku, nimetab teoses käsitletud teemasid ja probleeme, paneb kirja tsitaate teosest, vahendab oma lugemismuljeid ja -elamusi, kujundab oma lugemispäeviku (nt joonistab). • Ettekanne. Õpilane tutvustab loetud raamatut klassikaaslastele, vahendab oma lugemiskogemust ja -muljeid, koostab slaidiesitluse. • Lugemistund. Õpilane võtab tundi kaasa pooleli oleva raamatu ja loeb seda tunnis. Võimalusel võib loetut tutvustada ka kaaslastele. • Intonatsiooni ja ilmekuse harjutamine. Selleks sobib näidendi või proosakatkendi lugemine rollide kaupa. Samamoodi, eri hääletämbreid ja tundetoone kasutades võib harjutada ka luuletuste lugemist.
---	---

- **Kuulamisülesanded.** Selleks sobivad näiteks lünktekstid või valikvastustega ülesanded. Õpilane kuulab etteloetavat teksti ja täidab töölehe
- **Infootsing.** Õpetaja juhendab õpilasi veebiinfo otsimisel, nt raamatu autori ja tema loomingu kohta, ning teeb selle põhjal mõistekaardi, mille keskel on autori nimi ja/või pilt. Edastab oma töö e-formaadis.
- **Autorit tutvustav tund.** Õpetaja tutvustab autori elu ja loomingu. Rühmatööna koostavad õpilased ülevaate kirjaniku elu ja loomingu kohta. Kinnistava ülesandena täidetakse tööleht tunnis õpitu kohta.
- **Loovkirjutamine.** Õpilased kirjutavad teose tegelasele kirja, teosele jätku, arendavad edasi mõnda stseeni, lisavad uue tegelase või teisendavad teost muul loominguks moel.
- **Raamatu ja filmi võrdlus.** Õpetaja koostab tööülesanded ja juhivad arutelu, et välja tuua raamatu ja filmi erinevused ja sarnasused (nt A.Perviku „Arabella, mereröövli tütar“ ja P.Simmi samanimeline film).
- **Mängulised ülesanded.** Õpilane osaleb rühmatöös, koostab koos teistega teose ainetel ristsõna, viktoriini, laua- või kaardimängu.
- **Teemapark.** Õpilased töötavad rühmas ja koostavad loetud teose põhjal teemapargi või kalendri kavandi ja tutvustavad seda klassile.
- **Ajatelg.** Õpilane koostab loetud teose põhjal tegevuse arengut kujutava ajatelje kas süžee või faabulana.
- **Koomiks.** Õpilane joonistab teose sündmuste põhjal koomiksi, illustreerib teose katkendi. Samuti võivad õpilased joonistada teose episoodide rullpaberile, millest moodustub pildiseeria (nt E.Raua „Kalevipoeg“).
- **Lavastamine.** Õpilased töötavad rühmas, dramatiseerivad teose või selle katkendi, kavandavad tegelaste kostüümid, visandavad lavakujunduse, esitlevad oma tööd klassikaaslastele.

II kooliastmes on õpilastele jõukohane kirjutada muinasjutt, muistend või päevikusissekanne, kuid selleks on vaja teada nende žanrite tunnuseid. Omaloomingulisi ülesandeid võib olla kahte liiki: nii **žanrireeglite** või **ülesehituslike** piirangutega kui ka **vormiliste** piiranguteta tekstiloomingu ülesanded. Piiranguks võib olla näiteks pealkiri, mis samaaegselt ka inspireeriks (nt „Kollase maja saladus“), tegelaste arv, kõikide sõnade algamine sama tähega, ette antud algus-

või lõpulause, omadussõna kohustuslikkus iga konkreetse nimisõna ees, kõikide võõrsõnade asendamine omasõnadega, kolme värsireaga luuletus (nt haiku) või etteantud tekstistrateegia (nt kirjeldus või jutustus). Piiranguid ei tasu karta, sest sageli hõlbustavad just etteantud raamid mõttelendu ja paljud õpilased jäävad liiga suure loomingulise vabadusega hätta. Piirangute puhul on toetus ja suunamine vajalik, selleks et tegu oleks pedagoogilise protsessiga.

Tegevusi jutustamisoskuse arendamiseks:

tekstilähedane jutustamine, aheljutustamine, kava põhjal jutustamine, ümbersõnastamine, vaatepunkti muutmine, loo täiendamine, oma lugude jutustamine, visuaalse materjali põhjal jutustamine.

Jutustamisoskuse arendamisel on abiks ka nii **jutukuubikud, piltide komplektid** kui ka erinevad **lauamängud**.

Draamameetodid on teatri väljendusvahendeid kasutavad tehnikad, mida võib rakendada mis tahes ainetunnis, aga eriti asjakohased on need kirjandustunnis. Draamameetoditel on palju ühist mänguga, sest tegevus toimub kujuteldavas keskkonnas **kokkulepitud mängureeglite** järgi. Nende rakendamisel arendab õpilane oma sotsiaalseid oskusi, väärtustab loomingulist koostööd, ideede paljusust, esinemisjulgust, loovust ning arusaamist inimsuhetest, samuti hakkab ta mõistma teatri kui kunstiliigi toimimise põhimõtteid. Õppimine ja tähenduste loomine toimub eesmärgistatud ühistegevuse käigus: koos luuakse kui tahes lühike või pikk draamastseen, üksteist märgatakse, tegevust analüüsitakse ja tehakse järeldusi. Draamategevus, mis ei ole mõeldud publikule esitamiseks, annab osalejatele spetsiifilise kogemuse, millest õpitakse nii iseenda kui ka kaaslaste, aga ka esitatava teksti sisu ja vormi kohta.

Kujutava ja helikunstiga seotud draamategevused
(vt Hein 2014):

- Lavakujunduse loomine
- Kostüümide kujundamine
- Helikujunduse loomine
- Kollektiivne tegelaste, sündmuskohtade, oluliste detailide vms joonistamine suurele paberile (nt tapeedile)

	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Happening</i> <p>Reflekteerivad ja analüüsivad tegevused (vt Hein 2014):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Suuline või kirjalik eneserefleksioon • Suuline tagasiside kaasõpilase esitlusele • Teatrietenduse suuline analüüs • Teatriarvustuse kirjutamine <p>Ideed pärimusega tegelemiseks:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Võib jutustada ettevalmistatud kavapunktide alusel oma perekonna tavadest, seejärel koostada perepajatuste albumi, kuhu lisatakse pereliikmete lugusid, pere tähtpäevade kirjeldusi, pilte koos legendiga ja muid materjale. Albumitest võib klassis koostada väljapaneku. • Võib tutvuda eri põlvkondade mängudega, kirjeldada neid võimalikult täpselt ja detailiselt, seostada neid pereliikmete lapsepõlvega, eristada eri tüüpi mängu (nt keele- ja liisumängud, laulumängud, lauamängud, kadrimängud, liikumismängud), samuti poiste- ja tüdrukutemänge. • Võib kirjeldada oma kooliteed, pöörata tähelepanu paikadele ja objektidele, nt mõni hoone või rajatis, mille kohta keegi on midagi rääkinud, või inimese, kes seal elab, või mõni linnalegend (nt kummitav maja) või tõsielujuhtum (nt kellegi sünni- või surmakoht) või mõni grafiti või plangukrikseldus. Ühtlasi võib küsida (vana)vanematelt nende kunagise koolitee kohta. • Võib kirjeldada mõne avaliku või perekondliku sündmusega (nt spordivõistlus, pidulik aktus, jaanipäev, talgud, laat) seotud tavasid. Ka iseenda või lähedaste harjumuste kirjeldamine annab ettekujutuse argipäeva traditsioonidest. • Võib jutustada, seletada ja koguda unenägusid, mis kuuluvad samuti pärimusliku jutukultuuri hulka. Samuti võib tuua näiteid kirjanduslikest unenägudest, mida teose tegelased on kogenud. • Võib otsida pärimuse elemente turismi- ja reklaamivaldkonnast, leida rahvapärimestest tuttavaid motiive ja süžeesid nii sõnas kui ka pildis, leida tekstidest käibetõdesid ja rahvatarkusi, sh kõnekäände ja vanasõnu, aga ka muinasjutule omaseid elemente.
--	---

	<ul style="list-style-type: none"> • Võib külastada ühiselt kooli lähistel muuseumit ja vahendada seal nähtut suuliselt ja kirjalikult külastuse ajal ja järel. Loodusmaastikuga seotud pärimusega tutvumisel võib uurida kodupaiga lähistel paiknevaid tähenduslikke kohti ja objekte. <p>Ülesanded rahvaluule käsitlemiseks:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Võib seletada kõnekäändude ja vanasõnade tähendust ja kasutuskonteksti, seostada neid nüüdisaegsete elunähtuste ja väärtustega. Samuti võib otsida eesti vanasõnu, mis kõige paremini peegeldavad eestlast ja rahvuslikke kultuuriväärtusi. Lühivormide põhjal võib kirjutada temaatilise jutu või luuletuse. • Võib esitada ja lahendada mõistatusi või keerdküsimusi neid klassikaaslastelt küsides, see tekitab eheda suhtlusolukorra, pealegi võimaldab tänapäevaste mõistatuste loomine moodsat elukeskkonda kujundlikult kirjeldada. • Võib kirjutada anekdoote ja naljandeid ümber nii, et kaoks koomiliste olukordade ja tegelastega seotud huumor, taanduksid liialdused ja pöörded. Aga ka vastupidi, olles teadlik koomika võtetest (situatsiooni-, tegelas- ja sõnakoomikast), võib luua tavalisest elulisest juhtumist või olukorrast naljandi või anekdoodi. • Võib tutvuda muinasjutu tunnuste ja tüüptegelastega, leida loetud või kuulatud tekstist muinasjutužanrile omaseid jooni, seostada kõnekäände ja vanasõnu muinasjuttude peamõtetega, kinnistades nii teadmisi rahvaluule žanritest, ning kirjutada ise kunstmuinasjutt (vt nt Sten Roosi muinasjutuvõistlust). • Võib ise kirjutada rahvalaulu poetikat (algrimi ja mõttekordust) matkides tekste, näiteks moodsat regivärssi, mis on lähedane tänapäeva räppluulele ja -muusikale ning on sellisena oluline esinemismaterjal nüüdisaegses popkultuuris. • Võib otsida ja pildistada välis- või siseruumidest tänapäeva visuaalset pärimust (nt kritseldused, grafiti, luuletekstid, killud, karikatuurid, koomiksid), kirjeldada neid kohti, kus pärimust võib kohata, ning analüüsida neis peituvat huumorit. • Võib otsida ühismeediast tänapäeva rahvaluule (poploori) avaldumisvorme (nt meem, reebus, grafiti, tviteratuur) ja koguda esitluse tarbeks näiteid,
--	--

	analüüsida nende verbaalseid ja audiovisuaalseid väljendusvahendeid.
Õppesisu:	
Kirjandustekstide valik ja lugemine	
<p>Loeb vähemalt kaheksa laste- ja noortekirjanduse tervikteost nii eesti kui ka maailmakirjandusest ning tekstikatkendeid. Lugemine toetab õppekava läbivate teemade käsitlemist ning üld- ja valdkonnapädevuste kujundamist.</p> <p>Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu autori, sisu ja tegelaste tutvustamine ning lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste iseseisev lugemine tunnis ja tunniväliselt.</p> <p>Lugemise mõistmine. Aktiivne ja tõhus (üle)lugemine. Lugemise eesmärgistamine. Süvenenud ja ülelibisev lugemine. Lugemistehnika arendamine: häälega ja hääleta lugemine, pauside ja intonatsiooni jälgimine. Lugemiskiiruse valimine vastavalt võimetele ja tekstile. Oma lugemise jälgimine ja lugemisoskuse hindamine. Tundmatute sõnade ja väljendite tähenduse väljaselgitamine.</p> <p>Raamatukogu külastamine ja selle võimalustega tutvumine. Raamatukogude infosüsteemide e-raamatukogu kasutamine. Autoriõiguse mõistmine.</p>	
Kultuuri- ja kirjandusteadmised	
<p>Eesti kirjanike muuseumidega tutvumine ja külastamine. Eesti Lastekirjanduse Keskuse tegevustega tutvumine.</p> <p>Pärimuskultuur. Kooli- ja kodukandipärimus. Rahvaluule ja selle lühivormid. Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduse seletamine. Mõistatuste lahendamine ja loomine. Muinasjuttu tunnused ja tüüptegelased. Eri liiki muistendid.</p> <p>Kirjandusteose dramatiseering. Lühilavastuse loomine. Dialoogi ja tegelaskuju loomine. Eesti teatritega tutvumine.</p> <p>Kirjandusteose ekraniseering. Kirjandusteose põhjal valminud filmi vaatamine ja nende võrdlemine. Tutvumine filmi loomise protsessiga. Tutvumine eakohaste filmižanritega.</p> <p>Mõisted: ajalooline jutustus, epiteet, ilukirjandus, kõnekäänd, luule, metafoor, muinasjutt, muistend, mõistatus, näidend, proosa, pärimus, seiklusjutt, valm, vanasõna, võrdlus.</p>	
Teksti analüüs ja tõlgendamine	
<p>Teksti kui terviku mõistmine. Teksti põhjal eri liiki küsimuste koostamine. Küsimustele vastamine oma sõnadega või näidetega tekstist. Teksti põhjal kokkuvõtte tegemine. Teksti kavastamine: kavapunktid küsi- ja väitlausetega ning märksõnadena.</p>	

Teose teema ja kesksete mõtete leidmine ning sõnastamine. Arutlemine mõne teoses käsitletud teema või probleemi üle, järelduste tegemine. Näidete (nt tsitaadid, detailid) leidmine teosest. Koomika leidmine teosest. Loetu seostamine oma kogemuse ja tänapäeva maailmaga.

Tegelaste iseloomustamine ja nende käitumise põhjendamine. Pea- ja kõrvaltegelaste leidmine, tegelase muutumise ja tegelastevaheliste suhete jälgimine. Tegelastevaheline konflikt, selle põhjused ja lahendused. Sündmuste toimumise aja ja koha määramine. Sündmuste järjekord, põhjuse ja tagajärje seosed. Jutustaja kui loo edastaja.

Luuleteksti väljendusvahendite ehk poeetika tundmaõppimine. Luule kujundlikkus ja mitmetähenduslikkus. Epiteedi, metafoori ja võrdluse tundmine ning kasutamine. Luuletuse teema määratlemine, aja ja koha kirjeldamine, meeleolu sõnastamine. Luuletuse vorm, riim, rütm ja kõla.

Seiklusjutu ja ajaloolise jutustuse tunnused. Päevikuvormis ilukirjandus. Valmi tunnused.

Tekstiloom

Oma kogemuste ja mõtete väljendamine. Kirjeldavad ja jutustavad omaloomingulised tööd eri žanrites (muistend, muinasjutt, seiklusjutt, päevik vm). Tegelase ja olustiku kirjeldamine. Luuleteksti loomine. Loovkirjutamine loetu põhjal. Tekstiloomne paaris- ja rühmatööna. Loetu põhjal oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine.

Teksti esitamine ja kuulamine

Luuletuse ja lühikese proosateksti esitamine. Rolliteksti esitamine. Esituse eesmärgistamine. Esitamiseks kohase tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine. Diktsiooni jälgimine. Tekstilähedane sündmustest jutustamine. Iseenda või kellegi teisega toimunud sündmusest jutustamine. Aktiivne ja tõhus kuulamine.

Autoreid ja teoseid

Kultuuri järjepidevust ja põlvkondlikku sidusust silmas pidades peab tervikteoste soovituslik valik sisaldama rohkesti eesti väärtkirjandust, mida käsitletakse ühiselt.

Tüvitekste: E. Raud, „Kalevipoeg“; E. Bornhöhe, „Tasuja“; J. Kross, „Mardileib“; F. R. Kreutzwald, „Eesti rahva ennemuistsed jutud“ vm eesti muinasjutu- või muistendikogumikud.

Luule: O. Arderi, Contra, A. Ehini, L. Koidula, Juhan Liivi, V. Luige, K. Merilaasi, H. Männi, E. Niidu, P.-E. Rummo, H. Runneli, J. Sanga, I. Trulli, L. Tungla, J. Vaiksoo, A. Valliku, H. Vilepi, Wimbergi jt luulet; valik valme.

Põhimõisted:

Ilukirjandus, teabekirjandus, rahvaluule, rahvapärismus, muinasjutt, kunstmuinasjutt, muistend, valm, luule, draama, žanr, proosa, rollitekst, arutlus, ümberjutustus, tekstilähedane jutustamine, jutustav tekst, kirjeldav tekst, arutlev tekst, teabetekst, omalooming, loovkirjutamine, analüüs.

Kooli väärtuste arendamine:

Koostöö – paaris- ja rühmatööd tundides, projektipäevad, klassi ja kooli ühisüritused.

Keskkonnahoid – temaatilised lugemispalad ja teosed, projektipäevad (Prügiprojekt), klassi ja kooli ühisüritused (rohelaat, õppekäigud).

Loovus – arendada oskust ise luua erinevaid tekste ja kunstitöid, esitada luuletust ja rolliteksti, osalemine etteastetega kooli ühisüritustel.

Ettevõtlikkus – reklaami tööpõhimõtte tundmaõppimine, reklaami koostamine, osalemine koolis toimuvatel laadapäevadel (sügis-, jõulu- ja rohelaat), nende jaoks müügiartiklite valmistamine/kasvatamine.

Tervis – temaatilised lugemispalad ja teosed, projektipäevad ja töötoad (tervisliku toidu päev), õppekäigud, kooli spordiüritused, vaimse tervise hoidmine (KiVa nädalad).

Lõiming	Hindamine:
<p>Valdkonnasisene lõiming: oskust tekste mõista ja luua arendatakse lõimitud aine- ja tekstiõpetuse kaudu, mis seotakse ortoloogia, grammatika ja leksika õpetamisega. Valdkonnaüleselt lõimub eesti keel ja kirjandus kõikide õppeainetega ja toetab pädevuste saavutamist teistes ainevaldkondades. Keeleoskus loob eeldused kõigi õppeainete edukaks omandamiseks ja toimetulekuks nii isiklikus kui ka avalikus elus.</p> <p>Õpilaste funktsionaalne ja kriitiline kirjaoskus kujuneb välja kõigi õppeainete õppimise tulemusel, mis eeldab pidevat koostööd aineõpetajate vahel. Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete kaudu kujundatakse ja arendatakse õpilastes kõiki riiklikus õppekavas kirjeldatud üldpädevusi ja läbivaid teemasid. Seejuures on väga oluline aineõpetajate süsteemne ja järjepidev koostöö kogu õpilase õppeaja vältel, kuid oluline roll on ka teistel tugivõrgustikel, sh kodusel toetusel ja lapsevanema vastutusel. Üldpädevusteni jõutakse eri allikatest teavet hankides ja seda kriitiliselt hinnates, eri liiki tekste lugedes, nende üle arutledes ja väideldes, erilaadseid tekste funktsionaalselt koostades ja kirjutades. Läbivate teemade käsitlemist toetavad projekt- ja probleemõpe, uurimis- ja loovtegevused, lugemis-, kirjutamis- ja</p>	<p>Hinnatakse nii õppeprotsessi vältel kui ka õppeteema lõpus. Selleks rakendatakse nii diagnostilist, kujundavat kui ka kokkuvõtvat hindamist, mida väljendatakse nii sõnaliste hinnangute kui ka numbriliste hinnetena.</p> <p>Õppeprotsessi käigus rakendatakse kujundavat hindamist, kus õpilane saab suulist ja kirjalikku tagasisidet oma õpitulemuste saavutamise taseme ning tugevate külgede ja arenguvõimaluste kohta. Kokkuvõttev hindamine toimub üldjuhul õppeperioodi või mahuka õppeteema lõpul, et kontrollida nii õppetöös püstitatud eesmärkide saavutamist kui ka riikliku õppekavaga sätestatud õpitulemuste saavutatust. Kokkuvõttev hinne võib kujuneda õppeperioodi jooksul toimunud hindamise tulemusena, seejuures arvestatakse, et hinnetel võib sõltuvalt töö mahust olla erinev kaal.</p> <p>Alates esimesest kooliastmest kaasatakse õpilane hindamisprotsessi nii oma töö hindamisel kui ka kaasõpilaste tagasisidestamisel. Õpilasele on õppeprotsessi alguses teada, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ning millised on hindamise kriteeriumid. Õpilast suunatakse õppeprotsessi käigus oma õppimist ja püstitatud eesmärkide saavutamist analüüsima ja reflekteerima.</p>

suhtlusülesanded ning mitmekülgne info- ja digikirjaoskus.

Ilukirjandusteoste käsitlemist on võimalik horisontaalselt lõimida teiste õppeainetega esmajoonel **teema- ja probleemipõhiselt**. Kirjandus õppeainena lõimub mitmete lähiümbruse aladega, nagu folkloor, teater, film, muusika, kujutav kunst. Eesti keele ja kirjanduse õpetamist seob näiteks tekstikeskne lähenemisviis ja keeleliste osaoskuste, nagu kuulamis-, kõnelemis-, lugemis- ja kirjutamisoskuste arendamine. Kirjandusõpetust on soovitatav lõimida teksti- ja keeleõpetusega, seda eeskätt poeetika kui kujundliku mõtte ja väljenduse käsitlemisel.

Kooliastme teadmised, oskused ja hoiakud:

II kooliaste (5.-6. klass)

Õpilane:

- 1) õpib tundma kirjandust ja pärimust rahvuskultuuri osana, tutvub eri rahvaste kirjanduse ja kultuuriga;
- 2) arendab oma loovvõimeid, jutustamis- ja esitamisoskust, kirjutab eakohasel tasemel ja keeleliselt korrektseid kirjeldavas, jutustavas ja arutlevas laadis ning eri žanrites tekste, väljendab oma arvamust nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- 3) leiab, hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet;
- 4) õpib tundma ilukirjandusteose poeetikat, iseloomustab ja võrdleb teose tegelasi, kirjeldab süžeed ja olustikku ning sõnastab peamõtte, tõlgendab kujundlikku keelt ja rikastab oma sõnavara;
- 5) loeb, analüüsib ja mõistab jõukohase keerukusega eri žanris laste- ja noortekirjandust nii eesti kui ka maailmakirjandusest, loeb luule-, proosa- ja draamatekste, arendab oma lugemisoskusi;
- 6) rikastab lugedes oma mõtte- ja tundemaailma, täiendab enda kultuuri- ja kirjandusteadmisi, kujundab esteetilisi hoiakuid ja eetilisi tõekspidamisi.

Õpitulemused

II kooliaste (5.–6. klass)

Õpilane:

- 1) loeb laste- ja noortekirjandusteoseid nii eesti kui ka maailmakirjandusest, sealhulgas vähemalt kaheksa tervikteost;

- 2) loeb ladusalt ja mõtestatult eri žanris luule-, proosa- ja draamatekste, kasutab õpetaja juhendamisel põhilisi lugemisvõtteid ja -viise, jälgib ja hindab oma lugemist;
- 3) tutvustab loetud raamatut ja selle autorit ning jagab oma lugemiskogemust;
- 4) loeb kirjandusvaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste, kasutab teabe hankimiseks sobivaid allikaid ja keskkondi;
- 5) kasutab otstarbekalt eri allikatest ja keskkondadest hangitud teavet, eristab oma ja laenatud teksti, nimetab ja märgib kasutatud allikad;
- 6) väärtustab nii paikkondlikku kui ka kogu Eestit ühendavat eripärast paljutahulist kultuuri;
- 7) õpib tundma kultuuri eri ilminguid, sealhulgas teatri- ja filmikunsti, pärimus- ja muuseumikultuuri;
- 8) eristab ilukirjanduse ja rahvaluule põhiliike ning olulisemaid žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid;
- 9) nimetab luuletuse teema ja kirjeldab selle meeleolu, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust;
- 10) koostab proosa- või draamateksti kohta kava küsimuste, väidete või märksõnadena, kirjutab kokkuvõtte;
- 11) nimetab teose teema, arutleb tegelastega seotud probleemide ja väärtushoiakute üle, sõnastab teose peamõtte;
- 12) iseloomustab ja võrdleb tegelasi, kirjeldab nendevahelisi suhteid ja hindab tegelaste käitumist;
- 13) järjestab loo sündmused ning põhjendab toimumisaja ja -koha valikut;
- 14) rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite kohta;
- 15) kirjutab eri žanris omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid ja jutustavaid tekste;
- 16) osaleb arutelus, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valib kirjandusteosest rääkides tekstist sobivaid näiteid, teeb koostööd;
- 17) esitab (peast) luuletuse, lühikese proosa- või rolliteksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust;
- 18) mõtestab lahti esitatud teksti tähendused, annab tagasisidet enda ja teiste esitusele;
- 19) jutustab mõttelt sidusa tervikliku ülesehitusega selgelt sõnastatud loo, tugineb kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale;
- 20) jutustab tekstilähedaselt või kokkuvõtvalt kavapunktide järgi, märksõnade abil või piltteksti põhjal;

21) kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid

Illuka Kooli ainekava	Ainevaldkond: keel ja kirjandus	Õppeaine: kirjandus
II kooliaste	6. klass	Tundide arv: 2 tundi nädalas
Õppeaine kirjeldus		
<p>Kirjandus on õppeaine, milles õpilane arendab oma lugejaoskusi, kujundlikku mõtlemist ja verbaalset loomevõimet. Ilukirjanduse ja rahvaluule lugemise, analüüsi ja tõlgendamise kaudu kujundab õpilane oma esteetilisi hoiakuid ja eetilisi tõekspidamisi, arendab enda mõtte- ja tundemaailma. Kirjandusõpetus toetab õpilase isiksuse kujunemist, individuaalse ja kogukondliku identiteedi määratlemist, laiemalt aga kultuuri eripära ja mitmekülgsuse teadvustamist. Lugemis- ja tekstitoimingud on kirjandusõpetuse alus, sest kirjandust saab õppida vaid lugedes. Eesmärgistatud lugemine, eri lugemisviiside ja -mudelite kasutamine, lugemisülesannete täitmine, oma lugemisoskuse hindamine ja lugemiskogemuse jagamine toetab õpilase kujunemist oskuslikuks lugejaks. Loetakse õpilastele lähedasi ja olulisi teemasid käsitlevaid ilukirjandusteoseid, mis aitavad mõista inimestevahelisi suhteid ja arendada empaatiavõimet, kujundada õpilase lugemisharjumusi ning tugevdada tema sisemist motivatsiooni lugeda. Tehnoloogiliselt laienenud lugemisvõimaluste hulgast valib õpilane endale sobivad, tundes paberraamatu kui peamise trükise kõrval ka audio- ja e-raamatute kasutamise ning sisu omandamise spetsiifikat. Järk-järgult kirjanduse väljendusvahendeid tundma õppides ja muid tekstist arusaamist toetavaid oskusi omandades jõuab õpilane teose kui terviku tähendusvälja mõistmiseni ja selle väärtustamiseni. Eri liiki ilukirjandustekste, nii tervikteoseid kui ka tekstikatkendeid lugedes saab õpilane lugemis- ja analüüsikogemusi, arendab oma interpreteerimis- ja sünteesivõimet, täiendab oma keelepädevust, sh sõnavara ja õigekeelsust, suhestab ennast aktuaalsete eluliste teemade ja probleemidega, kujundades seeläbi mina- ja maailmapilti. Tekstianalüüsi ja -tõlgendamise oskus on põhikooli kirjandusõpetuse põhieesmärk, mis on lahutamatu kirjanduse poeetika tundmisest, sealhulgas kujundlikkuse mõistmisest selle mitmetähenduslikkuses ja terviklikkuses. Ilukirjandusteose eritlemiseks peab õpilane valdama metakeelt kui tööriistakasti, mis avaks talle poeetilise teksti väljenduslikud võtted ja tähenduste paljususe. Kirjandusteoste valiku põhikriteeriumideks on kunstiväärtus, humanistlik suunitlus ning positiivne mõju õpilastele, teoses püstitatud probleemide aktuaalsus õpilaste kõlbelisel kasvatamisel ning sallivuse kujundamisel. Samuti peetakse teoste valikul silmas õpilaste eakohaseid psühholoogilisi ja intellektuaalseid võimeid ning huvisid. Lugemisvara valikul arvestatakse eesti ja maailmakirjanduse, klassikalise ja tänapäeva kirjanduse ning eri žanre esindavate luule-, proosa- ja draamateoste põhjendatud proportsioone, nais- ja meesautorite esindatust ning õpilastele kohaseid teemavaldkondi. Tervikteoste valikul arvestab õpetaja nii õpilaste eelistuste, huvide kui ka lugemisvõimega. Kohustuslik on lugeda igas klassis vähemalt neli tervikteost. Kultuuri järjepidevust ja põlvkondlikku sidusust silmas pidades sisaldab tervikteoste soovituslik valik eesti väärtkirjandust, mida käsitletakse ühiselt. Et toetada paikkondlikku identiteeti ja teadvustada rahvapärimuse rolli kultuuris, pööratakse tähelepanu regionaalsele kirjandusele ja folklooripärandile. Traditsioonilist tänapäevastatakse, et õpilane mõistaks paremini pärimuskultuuri olemust ja funktsioone, suudaks õpituga paremini suhestuda ning tajuks, et folkloor on elav ja ajas muutuv nähtus. Pärimuskultuuri tundmine õpetab õpilast väärtustama ja hoidma rahvus- ja omakultuuri. Kirjandustundides tegeleb õpilane ka aimetekstidega, mis on seotud kirjanike ja teiste kultuurilooliselt tähenduslike isikutega (nt elulugu, intervjuu autoriga), ja meediatekstidega, mis vahendavad kirjandusteoste kohta arvustavaid seisukohti (nt raamatututvustus, arvustus, blogi). Ühtlasi õpitakse tundma teose kirjanduslikku ja ajaloolist konteksti ning autorist lugejani kulgevat kirjandusprotsessi. Kirjandusteoste üle arutlemiseks ja nende sügavuti mõistmiseks peab õpilane</p>		

tundma kirjandusteaduslikku mõistestikku ja kirjanikega seotud kultuuriloolist tausta. On tähtis, et säiliks lugemishuvi ja areneksid tõlgendusoskused, kuid selleks on tarvis ka faktiteadmisi ja mõistevaramut. Õppeprotsessis pakutakse õpilasele rohkesti omaloomingulisi, sealhulgas kirjandusteostele, teistele tekstidele ja oma elamustele tuginevaid kirjutamiskogemusi, et ergutada ja väärtustada loovust ning tuua esile oma isikupära ja anne. Eneseväljendusoskuse igakülge arendamise huvides analüüsib õpilane tekste ja katsetab omaloomingut nii kirjalikult kui ka suuliselt. Suulised sooritusülesanded, sh jutustamine ja esitamine on olulised just jagamis- ja tagasisidekogemuse saamiseks. Loominguline eneseväljendus kirjanduse õppimisel hõlmab muu hulgas suhtlemist veebikeskkondades, info hankimist ja kriitilist hindamist, digitaalse sisu loomist, selle muutmist ja taasesitamist. Kirjandusõpetuse kaudu suunatakse õpilast mõistma kunstiliikide vahelisi seoseid, avastama viise, kuidas kirjanduslikud süžeed, karakterid, teemad ja motiivid leiavad kasutamist ning edasiarendamist teatris, filmis, muusikas ja kujutavas kunstis. Kirjandus lõimub eeskätt keeleõpetusega, aga ka kõikide teiste õppeainetega ning toetab õppesisu ja õpitulemuste kaudu õppekava üldpädevuste kujundamist ja läbivate teemade käsitlemist.

Õpitulemused:	Metoodilised soovitused, sh õpistrateegiate rakendamine, diferentseerimise võimalused
<ul style="list-style-type: none"> • loeb laste- ja noortekirjandusteoseid nii eesti kui ka maailmakirjandusest, sealhulgas vähemalt neli tervikteost; • loeb ladusalt ja mõtestatult eri žanris luule-, proosa- ja draamatekste, kasutab õpetaja juhendamisel põhilisi lugemisvõtteid ja -viise, jälgib ja hindab oma lugemist; • tutvustab loetud raamatut ja selle autorit ning jagab oma lugemiskogemust; • loeb kirjandusvaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste, kasutab teabe hankimiseks sobivaid allikaid ja keskkondi; • kasutab otstarbekalt eri allikatest ja keskkondadest hangitud teavet, eristab oma ja laenatud teksti, nimetab ja märgib kasutatud allikad; • väärtustab nii paikkondlikku kui ka kogu Eestit ühendavat eripärast paljutahulist kultuuri; • õpib tundma kultuuri eri ilminguid, sealhulgas teatri- ja filmikunsti, pärimus- ja muuseumikultuuri; • eristab ilukirjanduse ja rahvaluule põhiliike ning olulisemaid žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid; • nimetab luuletuse teema ja kirjeldab selle meeoleu, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust; 	<p>Aheljutustamine</p> <p>Kaasõpilastele lugude jutustamine</p> <p>Põhjus-tagajärg seoste leidmine</p> <p>Ettekannete tegemine klassile</p> <p>Enesetestimine küsimustega</p> <p>Õppimise hajutamine väiksemateks ülesanneteks pikema perioodi peale ja varasemalt õpitu kordamine koos uue materjali omandamisega.</p> <p>“Miks” küsimuste esitamine ja põhjenduste loomine faktide ja kontseptsioonide õppimisel.</p> <p>Selgitamine, kuidas on uued teadmised seotud varasemate arusaamadega.</p> <p>Läbisegi õppimine ehk erinevate, kuid omavahel seotud materjalide või probleemide õppimine samaaegselt.</p> <p>Kokkuvõtte koostamine, kirjutades loetud tekstist sõna-sõnalt ümber peamised seisukohad.</p> <p>Õpitavat tekstist vm materjalist mentaalsete kujutuspiltide loomine.</p> <p>Mnemoonikute kasutamine meeldejätmisel.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • koostab proosa- või draamateksti kohta kava küsimuste, väidete või märksõnadena, kirjutab kokkuvõtte; • nimetab teose teema, arutleb tegelastega seotud probleemide ja väärtushoiakute üle, sõnastab teose peamõtte • iseloomustab ja võrdleb tegelasi, kirjeldab nendevahelisi suhteid ja hindab tegelaste käitumist; • järjestab loo sündmused ning põhjendab toimumisaja ja -koha valikut; • rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite kohta; • kirjutab eri žanris omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid ja jutustavaid tekste; • osaleb arutelus, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valib kirjandusteosest rääkides tekstist sobivaid näiteid, teeb koostööd; • esitab (peast) luuletuse, lühikese proosa- või rolliteksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust; • mõtestab lahti esitatud teksti tähendused, annab tagasisidet enda ja teiste esitusele; • jutustab mõttelt sidusa tervikliku ülesehitusega selgelt sõnastatud loo, tugineb kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale; • jutustab tekstilähedaselt või kokkuvõtvalt kavapunktide järgi, märksõnade abil või piltteksti põhjal; • kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid	<p>Materjalide mitmekordne läbilugemine.</p> <p>Loetust oluliste mõtete markeerimine või allajoonimine lugemise ajal.</p> <p>Lugemisvalik igale õpilasele vastavalt tema võimetele ja huvidele</p>
--	--

Õppesisu:

Kirjandustekstide valik ja lugemine

Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu autori, sisu ja tegelaste tutvustamine ning lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste iseseisev lugemine tunnis ja tunniväliselt.

Lugemise mõistmine. Aktiivne ja tõhus (üle)lugemine. Lugemise eesmärgistamine. Süvenenud ja ülelibisev lugemine. Lugemistehnika arendamine: häälega ja hääleta lugemine, pauside ja intonatsiooni jälgimine. Lugemiskiiruse valimine vastavalt võimetele ja tekstile. Oma lugemise jälgimine ja lugemisoskuse hindamine. Tundmatute sõnade ja väljendite tähenduse väljaselgitamine. Raamatukogu külastamine ja selle võimalustega tutvumine. Raamatukogude infosüsteemide e-raamatukogu kasutamine. Autoriõiguse mõistmine.

Koolikirjanduse valikul arvestatakse

- 1) **kohustuslikku lugemist**, mis pakub õpilastele kirjanduskogemuse ühisosa ja tähendab nihet nn tüvitekstide käsitlemise poole;
- 2) **suunatud lugemist**, mis lähtub õpetaja antud soovitustest ja põhjendatud valikutest ning arvestab ka õpilaste võimeid ja huvisid;
- 3) **vabalugemist**, mis annab õpilasele vaba voli valida õppeprotsessi käigus eakohaseid raamatuid mõttestatult ja huvipõhiselt, selleks et rahuldada oma lugemisvajadust.

Kohustuslik on lugeda **vähemalt neli tervikteost**.

Ilukirjanduse põhiliikide ja eri žanris tekstide eristamine, nimetades nende tunnuseid ja tuues sobivad näiteid. Põhimõistetest arusaamine ja ettekujutuse loomine žanrisüsteemist, selleks et kasutada neid mõisteid edaspidi teksti- ja žanrianalüüsis.

Kultuuri- ja kirjandusteadmised

Eesti kirjanike muuseumidega tutvumine. Eesti Lastekirjanduse Keskuse tegevustega tutvumine. Pärimuskultuur. Kooli- ja kodukandipärimus. Rahvaluule ja selle lühivormid. Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduse seletamine. Mõistatuste lahendamine ja loomine. Muinasjutu tunnused ja tüüptegelased. Eri liiki muistendid.

Kirjandusteose dramatiseering. Lühilavastuse loomine. Dialoogi ja tegelaskuju loomine. Eesti teatritega tutvumine.

Kirjandusteose ekraniseering. Kirjandusteose põhjal valminud filmi vaatamine ja nende võrdlemine. Tutvumine filmi loomise protsessiga. Tutvumine eakohaste filmižanritega.

Teksti analüüs ja tõlgendamine

Teksti kui terviku mõistmine. Teksti põhjal eri liiki küsimuste koostamine. Küsimustele vastamine. Paralleelide leidmine elu ja kirjanduse vahel, kirjandusteoste põhjal üldistuste loomine, probleemide nägemine, lahenduste otsimine, vaatepunkti muutmine, subjektiivsuse ja objektiivsuse tajumine. Näidete (nt tsitaadid, detailid) leidmine teosest. Koomika leidmine teosest. Loetu seostamine oma kogemuse ja tänapäeva maailmaga.

Tegelaste iseloomustamine ja nende käitumise põhjendamine. Pea- ja kõrvaltegelaste leidmine, tegelase muutumise ja tegelastevaheliste suhete jälgimine. Tegelastevaheline konflikt, selle põhjused ja

lahendused. Sündmuste toimumise aja ja koha määramine. Sündmuste järjekord, põhjuse ja tagajärje seosed. Jutustaja kui loo edastaja.

Luuleteksti väljendusvahendite ehk poeetika tundmaõppimine. Luule kujundlikkus ja mitmetähenduslikkus. Epiteedi, metafoori ja võrdluse tundmine ning kasutamine. Luuletuse teema määratlemine, aja ja koha kirjeldamine, meeleolu sõnastamine. Luuletuse vorm, riim, rütm ja kõla. Seiklusjutu ja ajaloolise jutustuse tunnused. Päevikuvormis ilukirjandus. Valmi tunnused-

Tekstiloomine

Oma kogemuste ja mõtete väljendamine. Kirjeldavad ja jutustavad omaloomingulised tööd eri žanrites (muistend, muinasjutt, seiklusjutt, päevik vm). Tegelase ja olustiku kirjeldamine. Luuleteksti loomine. Loovkirjutamine loetu põhjal. Tekstiloomine paaris- ja rühmatööna. Loetu põhjal oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine.

Teksti esitamine ja kuulamine

Luuletuse ja lühikese proosateksti esitamine. Rolliteksti esitamine. Esituse eesmärgistamine. Esitamiseks kohase tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine. Diktsiooni jälgimine. Tekstilähedane sündmustest jutustamine. Iseenda või kellegi teisega toimunud sündmusest jutustamine. Aktiivne ja tõhus kuulamine.

Autoreid ja teoseid

Tüvitekste: E. Raud „Kalevipoeg“, O.Luts “Kevade”.

Luule: O. Arderi, Contra, A. Ehini, L. Koidula, Juhan Liivi, V. Luige, K. Merilaasi, H. Männi, E. Niidu, P.-E. Rummo, H. Runneli, J. Sanga, I. Trulli, L. Tungla, J. Vaiksoo, A. Valliku, H. Vilepi, Wimbergi jt luulet; valik valme.

Proosa:

Eesti kirjandus: A. Feldmanis, L. Ulman, „Erik Kivisüda“; K. Hinrikus, „Kui emad olid väikesed“, „Elevant“; J. Jaik, „Kaarnakivi“; H. Jõgisalu, „Nõiutud allikas“, „Suutäis soolast“; K. Kaldmaa, „Halb tüdruk on jumala hea olla“, „Lydia“; K. Kass, „Nõianei nõbinina“; M. Keränen, „Varastatud oranž jalgratas“ jt krimilood; A. Kivirähk, „Sirli, Siim ja saladused“; M. Loper, „Inglite linn“; J. Parijõgi, „Teraspoiss“; A. Pervik, „Arabella, mereröövli tütar“, P. Päär, „Õnneliku inimese särk“; „Kallis härra Q“; S. Rannamaa, „Kadri“; J. Rannap, „Koolilood“; E. Raud, „Lugu lendavate taldrikutega“, „Roostevaba mõök“; P. Raud, „Printsess Lulu ja härra Kere“, „Sanna ja salakütid“; R. Reinaus, „Kuidas mu isa endale uue naise sai“, „Nõidkapteni needus“, „Maarius, maagia ja libahunt Liisi“; R. Roht, „Mäger Urask“; A. Saar, „Kuidas meil asjad käivad“, „Kuidas minust ei saanud kirjanikku“, „Õudne lugu“; J. Smuul, „Meremees Murka“; I. Soopan, „Kõik poisid ei saa suureks“; I. Tomusk, „Volli“ sari, „Ajaränduri“ sari; T. Toomet, „Vana aja koolilood“; A. Turovski, „Minu loomad“; J. Tuulik, „Vares“ jm

Maailmakirjandus: J. M. Barrie, „Peeter Paan“; J. Barrowman, C. Barrowman, „Õõnsa Maa saladus“; L. F. Baum, „Võlur Oz“; H. Burnett, „Väike printsess“, „Väike lord Fauntleroy“; C. Cassidy, „Pöörane“; C. Dickens, „Oliver Twisti seiklused“; G. Durrell, „Minu pere ja muud loomad“; N. R. Gaiman, „Kalmisturaamat“; A. Gavalda „35 kilo lootust“; E. Ibbotson „Reis Merejõe“; L. St John, „Valge kaelkirjak“, „Delfiini laul“; S. Kolu, „Rööbelite“ sari; J. Krüss. „Timm Thaler ehk Müüdnud naer“; E. Kästner, „Veel üks Lotte“; A. Lindgren, „Kalle Blomkvist“, „Hulkur Rasmus“, „Röövlitütar Ronja“; U. K. Le Guin, „Meremaa võlur“; C. S. Lewis, „Lõvi, nõid ja riidekapp“ jm „Narnia“ sari; H. Lofting, „Doktor Dolittle“; C. Nöstlinger, „Vahetuslaps“; K. May, „Winnetou“; F. Molnár, „Pál-tánava poisid“; J.-C. Mourlevat, „Ookeani kutse“; K. Ohlsson, „Klaaslapsed“, „Hõbedapoiss“, „Kiviinglid“; S. Olsson, A. Jacobsson, „Berti päevik“; R. J. Palacio, „Ime“; M. Parr, „Vilgukivioru Tonje“; E. H. Porter, „Pollyanna“; T. Pratchett, „Kettamaailma“ sari; O. Preussler, „Krabat“; G. Rodari, „Cipollino seiklused“; J. K Rowling, „Harry Potter“ sari; A. M. G. Schmidt, „A nagu Aabel“ ja „Miisu“; V. Schwab. „Kummituste linn“ jt sarja raamatud; J. Spinelli, „Tähetüdruk“; R. L. Stevenson, „Aarete saar“; C. R. Zafon, „Uduprints“; J. Till, „Charlie“ sari; J. R. R. Tolkien, „Kääbik“; Maria Turtšchaninoff, „Maresi. Punase kloostri kroonikad“; M. Twain, „Tom Sawyeri seiklused“; J. Vilé, „Siberi haiku“; jm.

Näitekirjandus: O. Luts „Kapsapea“; M. Ulman, „Kohkumatud lapsehoidjad“ jm.

Põhimõisted:

Dramaatika, eepika, lüürika, epiteet, metafoor, võrdlus, parabool, sümbol, koomika, traagika, sisu, vorm, ülesehitus, naljand, muinasjutt, anekdoot, rahvalaul, tüvitekst, värss, riim, rütm

Kooli väärtuste arendamine:

KOOSTÖÖ – rühmatööd, ühislooming etüüdide, lugude loomisel

ETTEVÕTLIKKUS – kirjandusteostest saavad õpilased inspiratsiooni algatada, teostada, juhtida, saavutada jms

LOOVUS – narratiivide, lugude, etüüdide mõtlemine

KESKKONNAHOID – erinevate kirjandusteoste põhjal omandab õpilane veendumuse sotsiaalse ja loodusliku keskkonna hoidmise ning säästmise vajalikkusest.

TERVIS – lugedes ja analüüsides erinevaid ilukirjanduslikke tekste pöörame tähelepanu vaimse, füüsilise, sotsiaalse tervise hoidmisele ja edendamisele ning tervislike harjumuste kujunemisele.

Lõiming:

Hindamine:

<p>Filmikunst: filmivalik võib temaatiliselt haakida ajalugu, loodusaineid, muusikat või kunsti, luua seoseid tehnoloogia- või ka liikumisõpetusega. Valida võib nii esteetilise funktsiooniga materjali kui ka pragmaatilise eesmärgiga multimodaalse teksti: saate, intervjuu, juhendvideo, meediateksti. Fookuses on sisu</p> <p>Ajalugu: ajalugu on lõimitud kirjandusõpetusega muistendite, jutustuste ja romaanide kaudu Inimese- ja ühiskonnaõpetus: Ilukirjandusteoste lugemine ja analüüs aitab kujundada õpilase maailmapilti, mõista ajaloosündmusi, orienteeruda ühiskonnaelus ja inimsuhetes. Kirjandusteoste tüüginedes võib arutleda ühiskonnareeglite üle või kirjeldada mõne ajastu ühiskondlik-kultuurilist tausta.</p> <p>Eesti keel: tekste analüüsidest saab õppida suhtlusviise, jälgida keele modaalsust</p> <p>Üldpädevustest</p> <p>Õpipädevust arendab ainele omaste tekstide mitmekihiline ja sügav analüüs. Multimodaalsete tekstide analüüs eeldab digipädevust. Videote kasutamine nõuab ka tehnilisi oskusi, nt filmi katkendi lõikamine või sobivasse keskkonda linkimine, küsimuste ja ülesannete lisamine</p>	<p>Jooksev hindamine toimub aktiivsuse eest tundides. Iga tervikteose läbilugemisel saab õpilane hinde sisu tundmise, analüüsi, esitluse ja/või arutluse eest. Hinnatakse nii individuaalseid kui rühmatöid. Õpilased hindavad ka iseennast: reflekteerivad, kui hästi nad jälgitavaid kategooriaid märkavad, ja kuivõrd areneb nende analüüsisioskus. Hindamise aluseks on kooli hindamisjuhend. Õpilane saab suulist ja kirjalikku tagasisidet ning hindeid. Hindega „5“ hinnatakse õpilast, kes on saavutanud 90–100% maksimaalsest võimalikust punktide arvust, hindega „4“ 75–89%, hindega „3“ 50–74%, hindega „2“ 20–49% ning hindega „1“ 0–19%.</p>
--	--

Kooliastme teadmised, oskused ja hoiakud:

Õpilane:

- 1) õpib tundma kirjandust ja pärimust rahvuskultuuri osana, tutvub eri rahvaste kirjanduse ja kultuuriga;
- 2) arendab oma loovvõimeid, jutustamis- ja esitamisoskust, kirjutab eakohasel tasemel ja keeleliselt korrektseid kirjeldavas, jutustavas ja arutlevas laadis ning eri žanrites tekste, väljendab oma arvamust nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- 3) leiab, hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet;
- 4) õpib tundma ilukirjandusteose poeetikat, iseloomustab ja võrdleb teose tegelasi, kirjeldab süžeed ja olustikku ning sõnastab peamõtte, tõlgendab kujundlikku keelt ja rikastab oma sõnavara;
- 5) loeb, analüüsib ja mõistab jõukohase keerukusega eri žanris laste- ja noortekirjandust nii eesti kui ka maailmakirjandusest, loeb luule-, proosa- ja draamatekste, arendab oma lugemisoskusi;
- 6) rikastab lugedes oma mõtte- ja tundemaailma, täiendab enda kultuuri- ja kirjandusteadmisi, kujundab esteetilisi hoiakuid ja eetilisi tõekspidamisi.

Illuka Kooli ainekava	Ainevaldkond: keel ja kirjandus	Õppeaine: kirjandus
III kooliaste	7. klass	Tundide arv: 2 tundi nädalas
Õppeaine kirjeldus		
<p>Kirjandus on õppeaine, milles õpilane arendab oma lugejaoskusi, kujundlikku mõtlemist ja verbaalset loomevõimet. Ilukirjanduse ja rahvaluule lugemise, analüüsi ja tõlgendamise kaudu kujundab õpilane oma esteetilisi hoiakuid ja eetilisi tõekspidamisi, arendab enda mõtte- ja tundemaailma. Kirjandusõpetus toetab õpilase isiksuse kujunemist, individuaalse ja kogukondliku identiteedi määratlemist, laiemalt aga kultuuri eripära ja mitmekülgse teadvustamist. Lugemis- ja tekstitoimingud on kirjandusõpetuse alus, sest kirjandust saab õppida vaid lugedes. Eesmärgistatud lugemine, eri lugemisviiside ja -mudelite kasutamine, lugemisülesannete täitmine, oma lugemisoskuse hindamine ja lugemiskogemuse jagamine toetab õpilase kujunemist oskuslikuks lugejaks. Loetakse õpilastele lähedasi ja olulisi teemasid käsitlevaid ilukirjandusteoseid, mis aitavad mõista inimestevahelisi suhteid ja arendada empaatiavõimet, kujundada õpilase lugemisharjumusi ning tugevdada tema sisemist motivatsiooni lugeda. Tehnoloogiliselt laienenud lugemisvõimaluste hulgast valib õpilane endale sobivad, tundes paberraamatu kui peamise trükise kõrval ka audio- ja e-raamatute kasutamise ning sisu omandamise spetsiifikat. Järk-järgult kirjanduse väljendusvahendeid tundma õppides ja muid tekstist arusaamist toetavaid oskusi omandades jõuab õpilane teose kui terviku tähendusvälja mõistmiseni ja selle väärtustamiseni. Eri liiki ilukirjandustekste, nii tervikteoseid kui ka tekstikatkendeid lugedes saab õpilane lugemis- ja analüüsikogemusi, arendab oma interpreteerimis- ja sünteesivõimet, täiendab oma keelepädevust, sh sõnavara ja õigekeelsust, suhestab ennast aktuaalsete eluliste teemade ja probleemidega, kujundades seeläbi mina- ja maailmapilti. Tekstianalüüsi ja -tõlgendamise oskus on põhikooli kirjandusõpetuse põhieesmärk, mis on lahutamatu kirjanduse poeetika tundmisest, sealhulgas kujundlikkuse mõistmisest selle mitmetähenduslikkuses ja terviklikkuses. Ilukirjandusteose eritlemiseks peab õpilane valdama metakeelt kui tööriistakasti, mis avaks talle poeetilise teksti väljenduslikud võtted ja tähenduste paljususe. Kirjandusteoste valiku põhikriteeriumideks on kunstiväärtus, humanistlik suunitlus ning positiivne mõju õpilastele, teoses püstitatud probleemide aktuaalsus õpilaste kõlbelisel kasvatamisel ning sallivuse kujundamisel. Samuti peetakse teoste valikul silmas õpilaste eakohaseid psühholoogilisi ja intellektuaalseid võimeid ning huvisid. Lugemisvara valikul arvestatakse eesti ja maailmakirjanduse, klassikalise ja tänapäeva kirjanduse ning eri žanre esindavate luule-, proosa- ja draamateoste põhjendatud proportsioone, nais- ja meesautorite esindatust ning õpilastele kohaseid temavaldkondi. Tervikteoste valikul arvestab õpetaja nii õpilaste eelistuste, huvide kui ka lugemisvõimega. Kohustuslik on lugeda igas klassis vähemalt neli tervikteost. Kultuuri järjepidevust ja põlvkondlikku sidusust silmas pidades sisaldab tervikteoste soovituslik valik eesti väärtkirjandust, mida käsitletakse ühiselt. Et toetada paikkondlikku identiteeti ja teadvustada rahvapärimuse rolli kultuuris, pööratakse tähelepanu regionaalsele kirjandusele ja folklooripärandile. Traditsioonilist tänapäevastatakse, et õpilane mõistaks paremini pärimuskultuuri olemust ja funktsioone, suudaks õpituga paremini suhestuda ning tajuks, et folkloor on elav ja ajas muutuv nähtus. Pärimuskultuuri tundmine õpetab õpilast väärtustama ja hoidma rahvus- ja omakultuuri. Kirjandustundides tegeleb õpilane ka aimetekstidega, mis on seotud kirjanike ja teiste kultuurilooliselt tähenduslike isikutega (nt elulugu, intervjuu autoriga), ja meediatekstidega, mis vahendavad kirjandusteoste kohta arvustavaid seisukohti (nt raamatututvustus, arvustus, blogi). Ühtlasi õpitakse tundma teose kirjanduslikku ja ajaloolist konteksti ning autorist lugejani kulgevat kirjandusprotsessi. Kirjandusteoste üle arutlemiseks ja nende sügavuti mõistmiseks peab õpilane tundma kirjandusteaduslikku mõistestikku ja kirjanikega seotud kultuuriloolist tausta. On tähtis, et säiliks lugemishuvi ja areneksid tõlgendusoskused, kuid selleks on tarvis ka faktiteadmisi ja mõistevaramut. Õppeprotsessis pakutakse õpilasele rohkesti omaloomingulisi, sealhulgas kirjandusteoste, teiste tekstidele ja oma elamustele tuginevaid kirjutamiskogemusi, et ergutada ja</p>		

väärtustada loovust ning tuua esile oma isikupära ja anne. Eneseväljendusoskuse igakülgse arendamise huvides analüüsib õpilane tekste ja katsetab omaloomingut nii kirjalikult kui ka suuliselt. Suulised sooritusülesanded, sh jutustamine ja esitamine on olulised just jagamis- ja tagasisidekogemuse saamiseks. Loominguline eneseväljendus kirjanduse õppimisel hõlmab muu hulgas suhtlemist veebikeskkondades, info hankimist ja kriitilist hindamist, digitaalse sisu loomist, selle muutmist ja taasesitamist. Kirjandusõpetuse kaudu suunatakse õpilast mõistma kunstiliikide vahelisi seoseid, avastama viise, kuidas kirjanduslikud süžeed, karakterid, teemad ja motiivid leiavad kasutamist ning edasiarendamist teatris, filmis, muusikas ja kujutavas kunstis. Kirjandus lõimub eeskätt keeleõpetusega, aga ka kõikide teiste õppeainetega ning toetab õppesisu ja õpitulemuste kaudu õppekava üldpädevuste kujundamist ja läbivate teemade käsitlemist.

Õpitulemused:	Metoodilised soovitusel, sh õpistrateegiate rakendamine, diferentseerimise võimalused
<p>Õpilane</p> <ul style="list-style-type: none"> • On läbi lugenud ettenähtud teosed ning oskab valida endale lugemiseks teost; • loeb eakohast erižanrilist kirjanduslikku teksti ladusalt ja mõtestatult, väärtustab lugemist; • tutvustab loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleeme ja sõnumit; • jutustab kokkuvõtvalt loetud teosest, järgides teksti sisu ja kompositsiooni; • vastab teksti põhjal fakti- ja järeldamis- ja analüüsiküsimustele; • kasutab esitatud väidete tõestamiseks tekstinäiteid ja tsitaate; • kirjeldab teoses kujutatud tegevusaega ja -kohta, määratleb teose olulisemad sündmused; • kirjeldab teksti põhjal tegelase välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib tegelaste omavahelisi suhteid, võrdleb tegelasi; • arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide üle; • leiab teksti kesksed mõtted, sõnastab loetud teose teema ja peamõtte, kirjutab teksti põhjal kokkuvõtte; • otsib teavet tundmatute sõnade kohta, teeb endale selgeks nende tähenduse; • tunneb ära ja kasutab enda loodud tekstides epiteete, metafoore, isikustamist, ja võrdlusi; 	<p>Enesetestimine küsimustega</p> <p>Õppimise hajutamine väiksemateks ülesanneteks pikema perioodi peale ja varasemalt õpitu kordamine koos uue materjali omandamisega.</p> <p>“Miks” küsimuste esitamine ja põhjenduste loomine faktide ja kontseptsioonide õppimisel.</p> <p>Selgitamine, kuidas on uued teadmised seotud varasemate arusaamadega.</p> <p>Läbisegi õppimine ehk erinevate, kuid omavahel seotud materjalide või probleemide õppimine samaaegselt.</p> <p>Kokkuvõtte koostamine, kirjutades loetud tekstist sõna-sõnalt ümber peamised seisukohad.</p> <p>Õppides materjalist mentaalsete kujutluspiltide loomine.</p> <p>Mnemoonikute kasutamine meeldejätmisel.</p> <p>Materjalide mitmekordne läbilugemine.</p> <p>Loetust oluliste mõtete markeerimine või allajoonimine lugemise ajal.</p> <p>Lugemisvalik igale õpilasele vastavalt tema huvidele ja võimetele</p>

- selgitab õpitud vanasõnade, kõnekäändude ja mõistatuste kujundlikkust ja tähendust;
- mõtestab luuletuse tähenduse iseenda elamustele, kogemustele ja väärtustele tuginedes;
- eristab tekstinäidete põhjal rahvaluule lühivorme (kõnekäänd, vanasõna, mõistus), rahvalaulu (regilaul ja riimiline rahvalaul) ja rahvajutu (muinasjutt, muistend) liike, nimetab nende tunnuseid;
- seletab oma sõnadega eepose ja jutustuse, valmi ja ballaadi ning komöödia olemust;
- esitab peast luule- või proosateksti, jälgides esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust;
- kirjutab tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega kirjeldava (tegelase iseloomustus või miljöo kirjeldus) või jutustava (muinasjutu või muistendi) teksti;
- kirjutab kirjandusteose põhjal arutluselementidega kirjandi, väljendades oma seisukohti alusteksti näidete ja oma arvamuse abil ning jälgides teksti sisu arusaadavust, stiili sobivust, korrektset vormistust ja õigekirja, kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid

Õppesisu:

Kirjandustekstide valik ja lugemine

Lugemise iseseisev eesmärgistamine. Kiire ja aeglane, ülelibisev ja süvenenud lugemine. Eesmärgistatud ülelugemine.

Oma lugemise analüüs ja lugemisoskuse hindamine. Etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine.

Huvipakkuva kirjanduse leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu autori, sisu, tegelaste, probleemide tutvustamine klassikaaslastele.

Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisarutelud

Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele.

Raamatukogu. Eesti Rahvusraamatukogu. E-teavikute ja e-teenuste kasutamine (nt ESTER, MIRKO, DIGAR). Digiraamatud. Autoriõigused. Plagiaat.

Kirjandusteadmiste täiendamine eri allikaid ja keskkondi kasutades.

Terviklikult käsitletavaid teosed:

H. Nõu „Pea suu!“ või „Tõmba uttu!“ või „Kuues sõrm“ vm noortekirjanduse teos, E. Bornhöhe „Tasuja“ vm ajalookirjanduse teos, üks reisikiri, üks luulekogu, Antoine de Saint-Exupery „Väike prints“, valikraamat aineõpetaja soovituslikust nimekirjast. Kohustuslik on lugeda vähemalt kuus tervikteost.

Jutustamine

• Tekstilähedane jutustamine märksõnade toel. Loo jutustamine: jutustamine teksti kompositsioonist lähtuvalt, jutustades tsitaatide kasutamine, kokkuvõtlik jutustamine faabula ja/või süžee järgi. Teose lugemise ajal ja/või järel tekkinud kujutluspildist jutustamine.

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

Teose mõistmist toetavad tegevused

- Küsimuste koostamine: fakti-, järeldamis-, analüüsi- ja fantaasiaküsimused. Küsimustele vastamine tsitaadiga või teksti toel oma sõnadega.
- Teksti kavastamine: kavapunktid väitlausete ja märksõnadena. Teksti kesksete mõtete sõnadega.
- Teksti kavastamine: kavapunktid väitlausete ja märksõnadena. Teksti kesksete mõtete leidmine. Teose teema ja peamõtte sõnastamine. Kokkuvõtte kirjutamine.
- Arutlemine mõnel teoses käsitletud teemal. Teose sõnumi mõistmine ja sõnastamine. Oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal. Illustriativsete näidete leidmine tekstist: tsitaatide otsimine ja valimine. Loetu põhjal järelduste tegemine.
- Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine. Teose/loo kui terviku mõistmine
- Tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline ja sotsiaalne aspekt. Tegelase suhe iseendaga, teiste tegelastega, ümbritseva maailmaga. Tegelastevahelise põhikonflikti leidmine ja sõnastamine. Tegelaste tegevusmotiivide selgitamine. Erinevate teoste peategelaste võrdlemine. Tegelasrühmadevaheline konflikt ja konflikti gradatsioon. Kirjanduslik tegelane ja selle prototüüp. Kirjanduse tüüptegelasi. Fantaasiakirjanduse ja naljandite tüüptegelasi.
- Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Miljöö kirjeldamine. Tegevuse pingestumine, kulminatsioon ja lahendus. Pöördeliste sündmuste leidmine Ajaloosündmuste ja kirjandusteoses kujutatu seostamine. Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest. ajalugu: maailm keskajal Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine
- Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduste seletamine. Võrdlus ja metafoor kõnekäändudes. Mõistatuse kui sõnalise peitepildi äraarvamine ja loomine.
- Epiteedi, võrdluse, metafoori, isikustamise ja korduse tundmine ja kasutamine. Sümbolite seletamine. Allegooria mõistmine. Piltluule kui piltkujundi tõlgendamine.
- Luuleteksti tõlgendamine. Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine. Teose mõistmiseks vajaliku metakeele olemasolu
- Rahvaluule liigid ja alaliigid. Regilaul ja riimiline rahvaluule. Muinasjutu tunnused (kujund, sümbol, sõnum). Muinasjutu vormitunnused, kompositsioon ja rändmotiivid. Koha- ja ajaloolise muistendi

tunnused. Usundilise muistendi tunnused. Naljandi ja anekdoodi tunnused. Puändi olemus. Kõnekäänu ja vanasõna olemus. Mõistatuse olemus.

- Ilukirjanduse põhiliigid. Eepika, lüürika, dramaatika tunnused. Eepose ja jutustuse tunnused. Seiklusromaanide tunnused. Robinsonaadi ja utoopia tunnused. Luule vorm: värss, stroof. Piltluule. Valmi ja ballaadi tunnused. Motiivi olemus. Komöödia tunnused. Dramaatika mõisted: monoloog, dialoog, remark, repliik.

Esitamine

- Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida?) Esituse ladusus, selgus ja tekstitäpsus; esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse valimine; korrektne kehahoid, hingamine ja diktsioon.
- Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele, kasutades illustreerivaid katkendeid.
- Luuleteksti esitamine peast. Lühikese proosateksti esitamine (dialoogi või monoloogina).

Omalooming

- Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid: koha- või ajaloolise muistendi, valmi või allegoorilise loo, rahvalaulu, naljandi, mõistatusi, kõnekäändude põhjal naljaloo, seiklusjutu, piltluuletuse, kirja ühelt tegelaselt teisele, tegelasele tegevusjuhendi, tekstis toimunud sündmuste eeloo, loo muudetud vaatepunktiga, puänteeritud loo, erinevate teoste peategelaste võrdluse, vaadatud filmi põhjal ühelauselise või pikema kokkuvõtte või soovitusi või muud sellist.
- Omaloomingulised tööd (nt teemamapid) tänapäeva kultuurinähtuste ja kultuurilooliste isikute kohta.

Põhimõisted

idee (peamõte), konflikt, miljö, probleem, prototüüp, sündmustik, teema, tegelane, tegevusaeg, tegevuskoht, tsitaat, tüüptegelane allegooria, epiteet, isikustamine, metafoor, kordus, sümbol, võrdlus, anekdoot, ballaad, dialoog, draama, dramaatika, eepika, eepos, jutustus, komöödia, kõnekäänd, lüürika, monoloog, motiiv, muinasjutt, muistend, mõistatus, naljand, piltluule, regilaul, remark, repliik, riimiline rahvalaul, robinsonaad, seiklusromaan, stroof, utoopia, valm, vanasõna, värss

Kooli väärtuste arendamine:

KOOSTÖÖ – rühmatööd, ühislooming etüüdide, lugude välja mõtlemisel
 ETTEVÕTLIKKUS – kirjandusteostest saavad õpilased inspiratsiooni algatada, teostada, juhtida, saavutada jms
 LOOVUS – narratiivide, lugude, etüüdide mõtlemine
 KESKKONNAHOID – erinevate kirjandusteoste põhjal omandab õpilane veendumuse sotsiaalse ja loodusliku keskkonna hoidmise ning säästmise vajalikkusest.
 TERVIS – lugedes ja analüüsides erinevaid ilukirjanduslikke tekste pöörame tähelepanu vaimse, füüsilise, sotsiaalse tervise hoidmisele ja edendamisele ning tervislike harjumuste kujunemisele.

Lõiming

Filmikunst: filmivalik võib temaatiliselt haakida ajalugu, loodusaineid, muusikat või kunsti, luua seoseid tehnoloogia- või ka liikumisõpetusega. Valida võib nii esteetilise funktsiooniga materjali kui ka pragmaatilise eesmärgiga multimodaalse

Hindamine

Jooksev hindamine toimub aktiivsuse eest tundides. Iga tervikteose läbilugemisel saab õpilane hinde sisu tundmise, analüüsi, esitluse ja/või arutluse eest. Hinnatakse nii individuaalseid kui rühmatöid. Õpilased hindavad ka iseennast: reflekteerivad, kui hästi nad jälgitavaid kategooriaid märkavad, ja kui võrd areneb nende analüüsisiskus.

<p>teksti: saate, intervjuu, juhendvideo, meediateksti. Fookuses on sisu.</p> <p>Ajalugu on lõimitud kirjandusõpetusega muistendite, jutustuste ja romaanide kaudu Inimese- ja ühiskonnaõpetus ilukirjandusteoste lugemine ja analüüs aitab kujundada õpilase maailmapilti, mõista ajaloosündmusi, orienteeruda ühiskonnaelus ja inimsuhetes. Kirjandusteoste tuginedes võib arutleda ühiskonnareeglite üle või kirjeldada mõne ajastu ühiskondlik-kultuurilist tausta.</p> <p>Eesti keel: tekste analüüsides saab õppida suhtlusviise, jälgida keele modaalsust</p> <p>Üldpädevustest</p> <p>Õpipädevust arendab ainele omaste tekstide mitmekihiline ja sügav analüüs. Multimodaalsete tekstide analüüs eeldab digipädevust. Videote kasutamine nõuab ka tehnilisi oskusi, nt filmi katkendi lõikamine või sobivasse keskkonda linkimine, küsimuste ja ülesannete lisamine. Digipädevus: rahvaluule andmebaaside kasutamine.</p>	<p>Hindamise aluseks on kooli hindamisjuhend. Õpilane saab suulist ja kirjalikku tagasisidet ning hindeid.</p>
Kooliastme teadmised, oskused ja hoiakud:	
<p>Õpilane</p> <ul style="list-style-type: none"> • loeb lodusalt ja mõtestatult, kasutab iseseisvalt lugemise eesmärgist ja teksti liigist lähtuvaid lugemisviise ja -mudeleid, hindab oma lugemisoskust ning juhib oma lugemisprotsessi; • leiab endale sobivat lugemisvara, põhjendab oma valikut, tutvustab loetud raamatut ja selle autorit, jagab oma lugemiskogemusi • tunneb eesti kultuuri erijooni ning vahendab oma kultuurikogemust, väärtustab nii oma- kui ka maailmakultuuri ja selle mitmekesisust. • toob esile luuletuse temaatilisi ja lüürilisi erijooni, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust ja avab selle tähendusi; • kirjeldab kirjandusteosele omast keelekasutusviisi, tunneb ära peamised kõne- ja lausekujundid, sh epiteet, isikustamine, võrdlus, metafoor, kordus ja siire, tõlgendab kujundite tähendust ja rolli tekstis ning kasutab neid tekstiloomes; • selgitab pärimuse olemust, toob näiteid mineviku ja tänapäeva pärimuskultuurist ning oma kodukohast; • kasutab rahvaluule elemente suulises ja kirjalikus tekstiloomes.	

Illuka Kooli ainekava	Ainevaldkond: keel ja kirjandus	Õppeaine: kirjandus
III kooliaste	8. klass	Tundide arv: 2 tundi nädalas
Õppeaine kirjeldus		
<p>Kirjandus on õppeaine, milles õpilane arendab oma lugejaoskusi, kujundlikku mõtlemist ja verbaalset loomevõimet. Ilukirjanduse ja rahvaluule lugemise, analüüsi ja tõlgendamise kaudu kujundab õpilane oma esteetilisi hoiakuid ja eetilisi tõekspidamisi, arendab enda mõtte- ja tundemaailma. Kirjandusõpetus toetab õpilase isiksuse kujunemist, individuaalse ja kogukondliku identiteedi määratlemist, laiemalt aga kultuuri eripära ja mitmekülgsuse teadvustamist. Lugemis- ja tekstitoimingud on kirjandusõpetuse alus, sest kirjandust saab õppida vaid lugedes. Eesmärgistatud lugemine, eri lugemisviiside ja -mudelite kasutamine, lugemisülesannete täitmine, oma lugemisoskuse hindamine ja lugemiskogemuse jagamine toetab õpilase kujunemist oskuslikuks lugejaks. Loetakse õpilastele lähedasi ja olulisi teemasid käsitlevaid ilukirjandusteoseid, mis aitavad mõista inimestevahelisi suhteid ja arendada empaatiavõimet, kujundada õpilase lugemisharjumusi ning tugevdada tema sisemist motivatsiooni lugeda. Tehnoloogiliselt laienenud lugemisvõimaluste hulgast valib õpilane endale sobivad, tundes paberraamatu kui peamise trükise kõrval ka audio- ja e-raamatute kasutamise ning sisu omandamise spetsiifikat. Järk-järgult kirjanduse väljendusvahendeid tundma õppides ja muid tekstist arusaamist toetavaid oskusi omandades jõuab õpilane teose kui terviku tähendusvälja mõistmiseni ja selle väärtustamiseni. Eri liiki ilukirjandustekste, nii tervikteoseid kui ka tekstikatkendeid lugedes saab õpilane lugemis- ja analüüsikogemusi, arendab oma interpreteerimis- ja sünteesivõimet, täiendab oma keelepädevust, sh sõnavara ja õigekeelsust, suhestab ennast aktuaalsete eluliste teemade ja probleemidega, kujundades seeläbi mina- ja maailmapilti. Tekstianalüüsi ja -tõlgendamise oskus on põhikooli kirjandusõpetuse põhieesmärk, mis on lahutamatu kirjanduse poetika tundmisest, sealhulgas kujundlikkuse mõistmisest selle mitmetähenduslikkuses ja terviklikkuses. Ilukirjandusteose eritlemiseks peab õpilane valdama metakeelt kui tööriistakasti, mis avaks talle poetilise teksti väljenduslikud võtted ja tähenduste paljususe. Kirjandusteoste valiku põhikriteeriumideks on kunstiväärtus, humanistlik suunitlus ning positiivne mõju õpilastele, teoses püstitatud probleemide aktuaalsus õpilaste kõlbelisel kasvatamisel ning sallivuse kujundamisel. Samuti peetakse teoste valikul silmas õpilaste eakohaseid psühholoogilisi ja intellektuaalseid võimeid ning huvisid. Lugemisvara valikul arvestatakse eesti ja maailmakirjanduse, klassikalise ja tänapäeva kirjanduse ning eri žanre esindavate luule-, proosa- ja draamateoste põhjendatud proportsioone, nais- ja meesautorite esindatust ning õpilastele kohaseid teemavaldkondi. Tervikteoste valikul arvestab õpetaja nii õpilaste eelistuste, huvide kui ka lugemisvõimega. Kohustuslik on lugeda igas klassis vähemalt neli tervikteost. Kultuuri järjepidevust ja põlvkondlikku sidusust silmas pidades sisaldab tervikteoste soovituslik valik eesti väärtkirjandust, mida käsitletakse ühiselt. Et toetada paikkondlikku identiteeti ja teadvustada rahvapärimuse rolli kultuuris, pööratakse tähelepanu regionaalsele kirjandusele ja folklooripärandile. Traditsioonilist tänapäevastatakse, et õpilane mõistaks paremini pärimuskultuuri olemust ja funktsioone, suudaks õpituga paremini suhestuda ning tajuks, et folkloor on elav ja ajas muutuv nähtus. Pärimuskultuuri tundmine õpetab õpilast väärtustama ja hoidma rahvus- ja omakultuuri. Kirjandustundides tegeleb õpilane ka aimetekstidega, mis on seotud kirjanike ja teiste kultuurilooliselt tähenduslike isikutega (nt elulugu, intervjuu autoriga), ja meediatekstidega, mis vahendavad kirjandusteoste kohta arvustavaid seisukohti (nt raamatututvustus, arvustus, blogi). Ühtlasi õpitakse tundma teose kirjanduslikku ja ajaloolist konteksti ning autorist lugejani kulgevat kirjandusprotsessi. Kirjandusteoste üle arutlemiseks ja nende sügavuti mõistmiseks peab õpilane tundma kirjandusteaduslikku mõistestikku ja kirjanikega seotud kultuuriloolist tausta. On tähtis, et säiliks lugemishuvi ja areneksid tõlgendusoskused, kuid selleks on tarvis ka faktiteadmisi ja</p>		

<p>mõistevaramut. Õppeprotsessis pakutakse õpilasele rohkesti omaloomingulisi, sealhulgas kirjandusteostele, teistele tekstidele ja oma elamustele tuginevaid kirjutamiskogemusi, et ergutada ja väärtustada loovust ning tuua esile oma isikupära ja anne. Eneseväljendusoskuse igakülgse arendamise huvides analüüsib õpilane tekste ja katsetab omaloomingut nii kirjalikult kui ka suuliselt. Suulised sooritusülesanded, sh jutustamine ja esitamine on olulised just jagamis- ja tagasisidekogemuse saamiseks. Loominguline eneseväljendus kirjanduse õppimisel hõlmab muu hulgas suhtlemist veebikeskkondades, info hankimist ja kriitilist hindamist, digitaalse sisu loomist, selle muutmist ja taasesitamist. Kirjandusõpetuse kaudu suunatakse õpilast mõistma kunstiliikide vahelisi seoseid, avastama viise, kuidas kirjanduslikud süžeed, karakterid, teemad ja motiivid leiavad kasutamist ning edasiarendamist teatris, filmis, muusikas ja kujutavas kunstis. Kirjandus lõimub eeskätt keeleõpetusega, aga ka kõikide teiste õppeainetega ning toetab õppesisu ja õpitulemuste kaudu õppekava üldpädevuste kujundamist ja läbivate teemade käsitlemist.</p>	
Õpitulemused:	Metoodilised soovitusel, sh õpistrateegiate rakendamine, diferentseerimise võimalused
<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● on läbi lugenud vähemalt neli eakohast ja erižanrilist väärtkirjanduse hulka kuuluvat tervikteost; ● loeb eakohast erižanrilist kirjanduslikku teksti ladusalt ja mõtestatult, väärtustab lugemist; ● tutvustab loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleeme ja sõnumit; ● jutustab kokkuvõtvalt loetud teosest, järgides teksti sisu ja kompositsiooni; ● vastab teksti põhjal fakti- ja järeldamis- ja analüüsiküsimustele; ● kasutab esitatud väidete tõestamiseks tekstinäiteid ja tsitaate; ● kirjeldab teoses kujutatud tegevusaega ja -kohta, määratleb teose olulisemad sündmused; ● kirjeldab teksti põhjal tegelase välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib tegelaste omavahelisi suhteid, võrdleb tegelasi; 	<p>Enesetestimine küsimustega</p> <p>Õppimise hajutamine väiksemateks ülesanneteks pikema perioodi peale ja varasemalt õpitu kordamine koos uue materjali omandamisega.</p> <p>“Miks” küsimuste esitamine ja põhjenduste loomine faktide ja kontseptsioonide õppimisel.</p> <p>Selgitamine, kuidas on uued teadmised seotud varasemate arusaamadega.</p> <p>Läbisegi õppimine ehk erinevate, kuid omavahel seotud materjalide või probleemide õppimine samaaegselt.</p> <p>Kokkuvõtte koostamine, kirjutades loetud tekstist sõna-sõnalt ümber peamised seisukohad.</p> <p>Õppides materjalist mentaalsete kujutluspiltide loomine.</p> <p>Mnemoonikute kasutamine meeldejätmisel.</p> <p>Materjalide mitmekordne läbilugemine.</p> <p>Loetust oluliste mõtete markeerimine või allajoonimine lugemise ajal.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide üle; • sõnastab loetud teose teema ja peamõtte • tunneb ära ja kasutab enda loodud tekstides epiteete, metafoore, isikustamist, ja võrdlusi; mõtestab luuletuse tähenduse iseenda elamustele, kogemustele ja väärtustele tuginedes; • selgitab pärimuse olemust, toob näiteid mineviku ja tänapäeva pärimuskultuurist ning oma kodukohast; • eristab rahvajuttude liike, nimetab nende tunnuseid; • esitab peast luule- või proosateksti, jälgides esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust; • koostab ja esitab loetud teose, mõne kultuurinähtuse või oma kultuurikogemuse põhjal ettekande, kasutab selleks esitlustarkvara	<p>Lugemisvalik igale õpilasele vastavalt tema võimetele ja huvidele.</p>
<p>Õppesisu:</p> <p>Kirjandustekstide valik ja lugemine Erinevate lugemistehnikate valdamine. Oma lugemise analüüs ja lugemisoskuse hindamine. Etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine. Huvipakkuva kirjanduse leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu autori, sisu, tegelaste, probleemide ja sõnumi tutvustamine klassikaaslastele, teose võrdlemine mõne teise teosega. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine. Käsitleva teemaga seotud teabetekstide eesmärgistatud lugemine. Terviklikult käsitletavaid teosed: A. Vallik „Kuidas elad, Ann?“ või „Mis teha, Ann?“ või „Mis sinuga juhtus, Ann?“ või Salingeri „Kuristik rukkis“ vm noorteprobleeme käsitlev teos, üks ulmeromaan, H.Lee „Tappa laulurästast“, üks kriminaalromaan, L. Koidula „Säärane mulk ehk sada vakka tangusoola“ või W. Shakespeare „Romeo ja Julia“, üks luulekogu õpilase valikul; valikraamat värskest ilmunud teoste hulgast</p> <p>Kultuuri- ja kirjandusteadmised Võrdlus ja metafoor kõnekäändudes. Mõttekorduste leidmine regilaulust. Rahvalaulu elementide leidmine autoriluulest. Kõne- ja lausekujundite (epiteedi, võrdluse, metafoori, isikustamise, korduse, retoorilise küsimuse ja hüüatuse) leidmine ja kasutamine/loomine. Sümbolite seletamine. Sõna-, karakteri- ja situatsioonikoomika leidmine. Luuleteksti tõlgendamine. Teose stiililise eripära kirjeldamine. Muinasjutu olemus</p>	

Muinasjutu vormitunnused, kompositsioon ja rändmotiivid. Koha-, ajaloolise ja usundilise muistendi tunnused. Müüdi tunnused. Linnalegendid. Naljandid ja anekdoodid. Puändi olemus. Teksti kompositsiooni-elementid: sissejuhatus, sõlmitus, teema arendus, kulminatsioon, lõpplahendus.

Muutuv ja muutumatu tegelane

Ilukirjanduse põhiliigid. Eepika, lüürika, dramaatika tunnused. Romaani (erinevad liigid) ja novelli tunnused. Ulme- ja detektiivromaanide tunnused. Utopia olemus. Intriigi olemus.

Luule vorm: erinevad riimiskeemid. Oodi, haiku ja vabavärsilise luule tunnused. Motiivi olemus. Komöödia, tragöödia ja draama tunnused.

Teksti analüüs ja tõlgendamine

Küsimuste koostamine: fakti-, järeldamis- ja fantaasiaküsimused.

Küsimustele vastamine tsitaadiga, teksti toel oma sõnadega või peast.

Teksti kesksete mõtete leidmine. Teose teema ja peamõtte sõnastamine.

Kokkuvõtte kirjutamine.

Arutlemine mõnel teoses käsitletud teemal.

Autori hoiaku ja teose sõnumi mõistmine ja sõnastamine. Oma arvamuse sõnastamine, põhjendamine ja kaitsmine.

Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal.

Illustratiivsete näidete leidmine tekstist: tsitaatide otsimine ja valimine, tähenduse kommenteerimine ja valiku põhjendamine.

Probleemi olemuse-põhjuse-tagajärje-lahenduse seoste üle arutlemine. Loetu põhjal järelduste tegemine.

Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine.

Tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline ja sotsiaalne aspekt. Muutuv ja muutumatu tegelane. Teose käigus tegelasega toimunud muutuste leidmine. Tegelase suhe iseendaga, teiste tegelastega, ümbritseva maailmaga. Tegelase sisekonflikti äratundmine. Tegelastevahelise põhikonflikti leidmine ja sõnastamine, suhete analüüs. Tegelaste tegevusmotiivide selgitamine, käitumise põhjuste analüüsimine.

Tegelasrühmadevaheline konflikt ja konflikti gradatsioon. Erinevate teoste peategelaste võrdlemine.

Kirjanduse tüüptegelasi. Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine.

Miljöö kirjeldamine. Tegevuse pingestumine, kulminatsioon ja lahendus. Pöördeliste sündmuste leidmine. Sündmuste põhjus-tagajärg-seoste leidmine.

Ajaloosündmuste ja kirjandusteoses kujutatu seostamine. Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest. Tekstist filmilike episoodide leidmine. Filmi ja kirjandusteose võrdlemine.

Loo kokkuvõtlik jutustamine faabula ja/või süžee järgi.

Loo jutustamine eri vaatepunktist. Loo jutustamine uute tegelaste ja sündmuste ja/või erinevat liiki lõppude lisamisega.

Teose põhikonflikti tekkepõhjustest jutustamine, konfliktile lahenduse otsimine. Sõna-, karakteri- ja situatsioonikoomika leidmine.

Teksti esitamine ja kuulamine Esitamise eesmärgistamine: miks, kellele ja mida esitatakse. Esituse ladusus, selgus ja tekstitäpsus; esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse valimine; korrektne kehahoid, hingamine ja diktsioon. Silmside hoidmine kuulaja-vaatajaga. Miimika ja žestikulatsiooni jälgimine.

Teost tutvustava ettekande koostamine ja esitamine. Luuleteksti või lühikese proosateksti esitamine peast. Draamateksti esitamine ositi. Instseneeringu esitamine. Aktiivne kuulamine.

Omalooming

Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid: nt seiklus-, ulme- või detektiivjutu, vabavärsilise luuletuse, näidendi, proosa- või luuleteksti dramatiseeringu, tegelase monoloogi, tegelase eluloo, tegelase seletuskirja, muudetud žanris teksti (nt luuletuse põhjal kuulutuse, uudisest jutustuse), loo ühest ja samast sündmusest traagilises ja koomilises võtmes, kirja teose autorile, tsitaadi (moto) alusel kirjandi või muud sellist.

Põhimõisted:

idee, teema, kompositsioon, konflikt, miljöö, probleem, sündmustik, tegelane, tegevusaeg, tegevuskoht, tsitaat, tüüptegelane, epiteet, isikustamine, koomika, metafoor, kordus, piltluule, retooriline hüüatus, retooriline küsimus, stiil, sümbol, võrdlus, detektiivromaan, dialoog, dramaatika, dramatiseering, eepika, eepos, ekraniseering, haiku, intriig, jutustus, kompositsioon, kulminatsioon, lavastus, lüürika, monoloog, motiiv, müüt, novell, poploor, puänt, reisikiri, remark, repliik, robinsonaad, romaan, utopia, sonett, stroof, stseen, tragöödia, ulmeromaan, vabavärss.

Kooli väärtuste arendamine:

KOOSTÖÖ – rühmatööd, ühislooming etüüdide, lugude välja mõtlemisel

ETTEVÕTLIKKUS – kirjandusteostest saavad õpilased inspiratsiooni algatada, teostada, juhtida, saavutada jms

LOOVUS – narratiivide, lugude, etüüdide mõtlemine

KESKKONNAHOID – erinevate kirjandusteoste põhjal omandab õpilane veendumuse sotsiaalse ja loodusliku keskkonna hoidmise ning säästmise vajalikkusest.

TERVIS – lugedes ja analüüsides erinevaid ilukirjanduslikke tekste pöörame tähelepanu vaimse, füüsilise, sotsiaalse tervise hoidmisele ja edendamisele ning tervislike harjumuste kujunemisele.

Lõiming:

Hindamine:

<p>Filmikunst: filmivalik võib temaatiliselt haakida ajalugu, loodusaineid, muusikat või kunsti, luua seoseid tehnoloogia- või ka liikumisõpetusega. Valida võib nii esteetilise funktsiooniga materjali kui ka pragmaatilise eesmärgiga multimodaalse teksti: saate, intervjuu, juhendvideo, meediateksti. Fookuses on sisu</p> <p>Ajalugu on lõimitud kirjandusõpetusega muistendite, jutustuste ja romaanide kaudu Inimese- ja ühiskonnaõpetus ilukirjandusteoste lugemine ja analüüs aitab kujundada õpilase maailmapilti, mõista ajaloosündmusi, orienteeruda ühiskonnaelus ja inimsuhetes. Kirjandusteoste tüginedes võib arutleda ühiskonnareeglite üle või kirjeldada mõne ajastu ühiskondlik-kultuurilist tausta.</p> <p>Eesti keel: tekste analüüsides saab õppida suhtlusviise, jälgida keele modaalsust</p> <p>Üldpädevustest</p> <p>Õpipädevust arendab ainele omaste tekstide mitmekihiline ja sügav analüüs.</p> <p>Multimodaalsete tekstide analüüs eeldab digipädevust. Videote kasutamine nõuab ka tehnilisi oskusi, nt filmi katkendi lõikamine või sobivasse keskkonda linkimine, küsimuste ja ülesannete lisamine</p>	<p>Jooksev hindamine toimub aktiivsuse eest tundides.</p> <p>Iga tervikteose läbilugemisel saab õpilane hinde sisu tundmise, analüüsi, esitluse ja/või arutluse eest.</p> <p>Hinnatakse nii individuaalseid kui rühmatöid.</p> <p>Õpilased hindavad ka iseennast: reflekteerivad, kui hästi nad jälgitavaid kategooriaid märkavad, ja kuivõrd areneb nende analüüsioskus.</p> <p>Hindamise aluseks on kooli hindamisjuhend. Õpilane saab suulist ja kirjalikku tagasisidet ning hindeid.</p> <p>Hindega „5” hinnatakse õpilast, kes on saavutanud 90–100% maksimaalsest võimalikust punktide arvust, hindega „4” 75–89%, hindega „3” 50–74%, hindega „2” 20–49% ning hindega „1” 0–19%.</p>
Kooliastme teadmised, oskused ja hoiakud:	
<p>Õpilane</p> <ul style="list-style-type: none"> • loeb lususalt ja mõtestatult, kasutab iseseisvalt lugemise eesmärgist ja teksti liigist lähtuvaid lugemisviise ja -mudeleid, hindab oma lugemisoskust ning juhib oma lugemisprotsessi; • leiab endale sobivat lugemisvara, põhjendab oma valikut, tutvustab loetud raamatut ja selle autorit, jagab oma lugemiskogemusi • tunneb eesti kultuuri erijooni ning vahendab oma kultuurikogemust, väärtustab nii oma- kui ka maailmakultuuri ja selle mitmekesisust. • toob esile luuletuse temaatilisi ja lüürilisi erijooni, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust ja avab selle tähendusi; • kirjeldab kirjandusteosele omast keelekasutusviisi, tunneb ära peamised kõne- ja lausekujundid, sh epiteet, isikustamine, võrdlus, metafoor, kordus ja siire, tõlgendab kujundite tähendust ja rolli tekstis ning kasutab neid tekstiloomes; • selgitab pärimuse olemust, toob näiteid mineviku ja tänapäeva pärimuskultuurist ning oma kodukohast; • kasutab rahvaluule elemente suulises ja kirjalikus tekstiloomes.	

Illuka Kooli ainekava	Ainevaldkond: keel ja kirjandus	Õppeaine: kirjandus
III kooliaste	9. klass	Tundide arv: 2 tundi nädalas
Õppeaine kirjeldus		
<p>Kirjandus on õppeaine, milles õpilane arendab oma lugejaoskusi, kujundlikku mõtlemist ja verbaalset loomevõimet. Ilukirjanduse ja rahvaluule lugemise, analüüsi ja tõlgendamise kaudu kujundab õpilane oma esteetilisi hoiakuid ja eetilisi tõekspidamisi, arendab enda mõtte- ja tundemaailma. Kirjandusõpetus toetab õpilase isiksuse kujunemist, individuaalse ja kogukondliku identiteedi määratlemist, laiemalt aga kultuuri eripära ja mitmekülgse teadvustamist. Lugemis- ja tekstitoimingud on kirjandusõpetuse alus, sest kirjandust saab õppida vaid lugedes. Eesmärgistatud lugemine, eri lugemisviiside ja -mudelite kasutamine, lugemisülesannete täitmine, oma lugemisoskuse hindamine ja lugemiskogemuse jagamine toetab õpilase kujunemist oskuslikuks lugejaks. Loetakse õpilastele lähedasi ja olulisi teemasid käsitlevaid ilukirjandusteoseid, mis aitavad mõista inimestevahelisi suhteid ja arendada empaatiavõimet, kujundada õpilase lugemisharjumusi ning tugevdada tema sisemist motivatsiooni lugeda. Tehnoloogiliselt laienenud lugemisvõimaluste hulgast valib õpilane endale sobivad, tundes paberraamatu kui peamise trükise kõrval ka audio- ja e-raamatute kasutamise ning sisu omandamise spetsiifikat. Järk-järgult kirjanduse väljendusvahendeid tundma õppides ja muid tekstist arusaamist toetavaid oskusi omandades jõuab õpilane teose kui terviku tähendusvälja mõistmiseni ja selle väärtustamiseni. Eri liiki ilukirjandustekste, nii tervikteoseid kui ka tekstikatkendeid lugedes saab õpilane lugemis- ja analüüsikogemusi, arendab oma interpreteerimis- ja sünteesivõimet, täiendab oma keelepädevust, sh sõnavara ja õigekeelsust, suhestab ennast aktuaalsete eluliste teemade ja probleemidega, kujundades seeläbi mina- ja maailmapilti. Tekstianalüüsi ja -tõlgendamise oskus on põhikooli kirjandusõpetuse põhieesmärk, mis on lahutamatu kirjanduse poeetika tundmisest, sealhulgas kujundlikkuse mõistmisest selle mitmetähenduslikkuses ja terviklikkuses. Ilukirjandusteose eritlemiseks peab õpilane valdama metakeelt kui tööriistakasti, mis avaks talle poeetilise teksti väljenduslikud võtted ja tähenduste paljususe. Kirjandusteoste valiku põhikriteeriumideks on kunstiväärtus, humanistlik suunitlus ning positiivne mõju õpilastele, teoses püstitatud probleemide aktuaalsus õpilaste kõlbelisel kasvatamisel ning sallivuse kujundamisel. Samuti peetakse teoste valikul silmas õpilaste eakohaseid psühholoogilisi ja intellektuaalseid võimeid ning huvisid. Lugemisvara valikul arvestatakse eesti ja maailmakirjanduse, klassikalise ja tänapäeva kirjanduse ning eri žanre esindavate luule-, proosa- ja draamateoste põhjendatud proportsioone, nais- ja meesautorite esindatust ning õpilastele kohaseid temavaldkondi. Tervikteoste valikul arvestab õpetaja nii õpilaste eelistuste, huvide kui ka lugemisvõimega. Kohustuslik on lugeda igas klassis vähemalt neli tervikteost. Kultuuri järjepidevust ja põlvkondlikku sidusust silmas pidades sisaldab tervikteoste soovituslik valik eesti väärtkirjandust, mida käsitletakse ühiselt. Et toetada paikkondlikku identiteeti ja teadvustada rahvapärimuse rolli kultuuris, pööratakse tähelepanu regionaalsele kirjandusele ja folklooripärandile. Traditsioonilist tänapäevastatakse, et õpilane mõistaks paremini pärimuskultuuri olemust ja funktsioone, suudaks õpituga paremini suhestuda ning tajuks, et folkloor on elav ja ajas muutuv nähtus. Pärimuskultuuri tundmine õpetab õpilast väärtustama ja hoidma rahvus- ja omakultuuri. Kirjandustundides tegeleb õpilane ka aimetekstidega, mis on seotud kirjanike ja teiste kultuurilooliselt tähenduslike isikutega (nt elulugu, intervjuu autoriga), ja meediatekstidega,</p>		

mis vahendavad kirjandusteoste kohta arvustavaid seisukohti (nt raamatututvustus, arvustus, blogi). Ühtlasi õpitakse tundma teose kirjanduslikku ja ajaloolist konteksti ning autorist lugejani kulgevat kirjandusprotsessi. Kirjandusteoste üle arutlemiseks ja nende sügavuti mõistmiseks peab õpilane tundma kirjandusteaduslikku mõistestikku ja kirjanikega seotud kultuuriloolist tausta. On tähtis, et säiliks lugemishuvi ja areneksid tõlgendusoskused, kuid selleks on tarvis ka faktiteadmisi ja mõistevaramut. Õppeprotsessis pakutakse õpilasele rohkesti omaloomingulisi, sealhulgas kirjandusteoste, teiste tekstidele ja oma elamustele tuginevaid kirjutamiskogemusi, et ergutada ja väärtustada loovust ning tuua esile oma isikupära ja anne. Eneseväljendusoskuse igakülgse arendamise huvides analüüsib õpilane tekste ja katsetab omaloomingut nii kirjalikult kui ka suuliselt. Suulised sooritusülesanded, sh jutustamine ja esitamine on olulised just jagamis- ja tagasisidekogemuse saamiseks. Loominguline eneseväljendus kirjanduse õppimisel hõlmab muu hulgas suhtlemist veebikeskkondades, info hankimist ja kriitilist hindamist, digitaalse sisu loomist, selle muutmist ja taasesitamist. Kirjandusõpetuse kaudu suunatakse õpilast mõistma kunstiliikide vahelisi seoseid, avastama viise, kuidas kirjanduslikud süžeed, karakterid, teemad ja motiivid leiavad kasutamist ning edasiarendamist teatris, filmis, muusikas ja kujutavas kunstis. Kirjandus lõimub eeskätt keeleõpetusega, aga ka kõikide teiste õppeainetega ning toetab õppesisu ja õpitulemuste kaudu õppekava üldpädevuste kujundamist ja läbivate teemade käsitlemist.

Õpitulemused:	Metoodilised soovitused, sh õpistrateegiate rakendamine, diferentseerimise võimalused
<p>Õpilane</p> <ul style="list-style-type: none"> • loeb eri liiki ja žanris kirjandusteoseid (sh tüvitekste) või nende katkendeid nii eesti kui ka maailmakirjandusest, analüüsib ja tõlgendab vähemalt nelja loetud tervikteost; • eristab ilukirjanduse põhiliike ja peamisi žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid; • loeb kultuurivaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste, leiab, hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, arvestab teabe kasutamise ja avaldamise head tava ning õiguslikke sätteid; • kasutab rahvaluule elemente suulises ja kirjalikus tekstiloomes; • toob esile luuletuse temaatilisi ja lüürilisi erijooni, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust ja avab selle tähendusi; • analüüsib kirjandusteose vormivõtteid ja kompositsiooni, seostab neid teose sisuga; • kirjeldab kirjandusteosele omast keelekasutusviisi, tunneb ära peamised kõne- ja lausekujundid, sh epiteet, 	<p>Enesetestimine küsimustega</p> <p>Õppimise hajutamine väiksemateks ülesanneteks pikema perioodi peale ja varasemalt õpitu kordamine koos uue materjali omandamisega.</p> <p>“Miks” küsimuste esitamine ja põhjenduste loomine faktide ja kontseptsioonide õppimisel.</p> <p>Selgitamine, kuidas on uued teadmised seotud varasemate arusaamadega.</p> <p>Läbisegi õppimine ehk erinevate, kuid omavahel seotud materjalide või probleemide õppimine samaaegselt.</p> <p>Kokkuvõtte koostamine, kirjutades loetud tekstist sõna-sõnalt ümber peamised seisukohad.</p> <p>Õppides materjalist mentaalsete kujutluspiltide loomine.</p> <p>Mnemoonikute kasutamine meeldejätmisel.</p> <p>Materjalide mitmekordne läbilugemine.</p> <p>Loetust oluliste mõtete markeerimine või allajoonimine lugemise ajal.</p>

<p>isikustamine, võrdlus, metafoor, kordus ja siire, tõlgendab kujundite tähendust ja rolli tekstis ning kasutab neid tekstiloomes;</p> <ul style="list-style-type: none"> • kirjutab erinevaid omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid, jutustavaid ja arutlevaid tekste; • esitab peast luule-, proosa- või draamateksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust; • kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid	<p>Lugemisvalik igale õpilasele vastavalt tema võimetele ja huvidele</p>
<p>Õppesisu:</p> <p>Kirjandustekstide valik ja lugemine Erinevate lugemistehnikate valdamine. Oma lugemise analüüs ja lugemisoskuse hindamine. Huvipakkuva kirjanduse leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu autori, sisu, tegelaste, probleemide ja sõnumi tutvustamine klassikaaslastele, teose võrdlemine mõne teise teosega. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine. Kultuuri järjepidevust ja põlvkondlikku sidusust silmas pidades peab tervikteoste soovituslik osa sisaldama rohkesti eesti väärtkirjandust, mida käsitletakse ühiselt.</p> <p>Terviklikult käsitletavaid teoseid: A. Kitzbergi „Libahunt“ või E. Vilde „Pisuhänd“, üks dokumentaalkirjanduse teos A. Kivirähk „Rehepapp“ vm, üks eesti nüüdisproosa teos (nt M. Karu „Nullpunkt“, Henno „Mina olin siin“, D. Leesalu „2 grammi hämaruseni“ vms. Kohustuslik on läbi lugeda vähemalt kuus tervikteost.</p> <p>Kultuuri- ja kirjandusteadmised Pärimuskultuur. Looduspärimus. Rahvaluule liigid ja alaliigid. Regilaulu ja riimilise rahvalaulu tunnused. Rahvalaul tänapäeval. Ilukirjanduse põhiliigid. Eepika, lüürika, draamaatika tunnused. Eepose, romaani (erinevad liigid), jutustuse, novelli tunnused. Oodi, ballaadi, soneti tunnused. Romantilise ja realistliku teose tunnused. Arvustuse olemus. Epiteedi, võrdluse, metafoori, isikustamise, korduse, retoorilise küsimuse ja hüüatuse, ellipsi ja inversiooni tundmine ja kasutamine. Sümbolite seletamine. Allegooria ja allteksti mõistmine.</p> <p>Teksti analüüs ja tõlgendamine Küsimuste koostamine: fakti-, analüüsi- ja hindamisküsimused. Küsimustele vastamine tsitaadiga, teksti toel oma sõnadega või oma arvamusega, toetumata tekstile. Konspekti koostamine. Teksti kesksete mõtete või võtmesõnade leidmine.</p>	

Teksti teema ja peamõtte sõnastamine.
Arutlemine mõnel teoses käsitletud teemal.
Autori hoiaku ja teose sõnumi mõistmine ja sõnastamine.
Oma arvamuse sõnastamine, põhjendamine ja kaitsmine.
Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal.
Illustratiivsete näidete leidmine tekstist: tsitaatide otsimine ja valimine, tähenduse kommenteerimine ja valiku põhjendamine.
Probleemi olemuse-põhjuse-tagajärje-lahenduse seoste üle arutlemine. Loetu põhjal järelduste tegemine.
Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest
Tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline, sotsiaalne, kujundlik aspekt.
Lihtne ja keeruline tegelane.
Tegelase suhe iseendaga, teiste tegelastega, ümbritseva maailmaga.
Tegelase sisekonflikti äratundmine. Teose käigus tegelasega toimunud muutuste leidmine.
Kirjanduslik tegelane ja selle prototüüp.
Erinevate teoste peategelaste võrdlemine.
Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine.
Miljöö kirjeldamine. Tegevuse pingestumine, kulminatsioon ja lahendus.
Pöördeliste sündmuste leidmine. Sündmuste põhjus-tagajärg-seoste leidmine. Luuleteksti tõlgendamine.
Autori keelekasutuse omapära leidmine.
Teose stiililise eripära kirjeldamine.
Ajaloosündmuste ja kirjandusteoses kujutatute seostamine. Ajastuomase ainese leidmine teosest. Eesti aja- ja kultuuriloo seostamine.
Teksti aja- või kultuuriloolise tähenduse uurimine.

Teksti esitamine ja kuulamine

Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida?).
Esituse ladusus, selgus ja tekstitäpsus; esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse valimine; korrektne kehahoid, hingamine ja diktsioon. Silmside hoidmine kuulaja-vaatajaga. Miimika ja žestikulatsiooni jälgimine.
Luule-, proosa- või draamateksti esitamine peast.
Teost tutvustava ettekande koostamine ja esitamine. Aktiivne ja tõhus kuulamine.

Omalooming

Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid eri žanrites töid: nt regilaulu, kujundirikka luuletuse, romantilise või realistliku jutu, tegelase iseloomustuse või eluloo, teise ajastusse paigutatud tegevustikuga loo, kirjandusteose probleemidest lähtuva arutluse, alustekstile sisulise vastandteksti, teatrietenduse, filmi või kirjandusteose arvustuse vms.

Sissevaated kultuurilukku: K. J. Peterson, A. H. Tammsaare, M. Under (Noor-Eesti, Siuru, Tarapita, Arbujad)

Põhimõisted:

idee, kompositsioon, konflikt, miljöö, probleem, sündmustik, teema, tegelane, tegevusaeg, tegevuskoht, tsitaat, tüüptegelane, allegooria, alltekst, ellips, epiteet, inversioon, isikustamine, koomika, metafoor, kordus, retooriline hüüatus, retooriline küsimus, stiil, sümbol, võrdlus, arvustus,

draama, draamatika, eepika, eepos, haiku, jutustus, lüürika, novell, riimiskeem, romaan, sonett, stroof, tragöödia, vabavärss, arutlev tekst

Kooli väärtuste arendamine:

KOOSTÖÖ – rühmatööd, ühislooming etüüdide, lugude välja mõtlemisel

ETTEVÕTLIKKUS – kirjandusteostest saavad õpilased inspiratsiooni algatada, teostada, juhtida, saavutada jms

LOOVUS – narratiivide, lugude, etüüdide mõtlemine

KESKKONNAHOID – erinevate kirjandusteoste põhjal omandab õpilane veendumuse sotsiaalse ja loodusliku keskkonna hoidmise ning säästmise vajalikkusest.

TERVIS – lugedes ja analüüsides erinevaid ilukirjanduslikke tekste pöörame tähelepanu vaimse, füüsilise, sotsiaalse tervise hoidmisele ja edendamisele ning tervislike harjumuste kujunemisele.

Lõiming:

Filmikunst: filmivalik võib temaatiliselt haakida ajalugu, loodusaineid, muusikat või kunsti, luua seoseid tehnoloogia- või ka liikumisõpetusega. Valida võib nii esteetilise funktsiooniga materjali kui ka pragmaatilise eesmärgiga multimodaalse teksti: saate, intervjuu, juhendvideo, meediateksti. Fookuses on sisu.

Ajalugu on lõimitud kirjandusõpetusega muistendite, jutustuste ja romaanide kaudu
Inimese- ja ühiskonnaõpetus
ilukirjandusteoste lugemine ja analüüs aitab kujundada õpilase maailmapilti, mõista ajaloosündmusi, orienteeruda ühiskonnaelus ja inimsuhetes. Kirjandusteoste tuginedes võib arutleda ühiskonnareeglite üle või kirjeldada mõne ajastu ühiskondlik-kultuurilist tausta.

Eesti keel: tekste analüüsides saab õppida suhtlusviise, jälgida keele modaalsust

Üldpädevustest

Õpipädevust arendab ainele omaste tekstide mitmekihiline ja sügav analüüs.

Multimodaalsete tekstide analüüs eeldab **digipädevust**. Videote kasutamine nõuab ka tehnilisi oskusi, nt filmi katkendi lõikamine või sobivasse keskkonda linkimine, küsimuste ja ülesannete lisamine

Hindamine:

Jooksev hindamine toimub aktiivsuse eest tundides. Iga tervikteose läbilugemisel saab õpilane hinde sisu tundmise, analüüsi, esitluse ja/või arutluse eest. Hinnatakse nii individuaalseid kui rühmatöid. Õpilased hindavad ka iseennast: reflekteerivad, kui hästi nad jälgitavaid kategooriaid märkavad, ja kuivõrd areneb nende analüüsi oskus. Hindamise aluseks on kooli hindamisjuhend. Õpilane saab suulist ja kirjalikku tagasisidet ning hindeid.

Kooliastme teadmised, oskused ja hoiakud:

Õpilane

- loeb ladusalt ja mõtestatult, kasutab iseseisvalt lugemise eesmärgist ja teksti liigist lähtuvaid lugemisviise ja -mudeleid, hindab oma lugemisoskust ning juhib oma lugemisprotsessi;
- leiab endale sobivat lugemisvara, põhjendab oma valikut, tutvustab loetud raamatut ja selle autorit, jagab oma lugemiskogemusi
- tunneb eesti kultuuri erijooni ning vahendab oma kultuurikogemust, väärtustab nii oma- kui ka maailmakultuuri ja selle mitmekesisust.
- toob esile luuletuse temaatilisi ja lüürilisi erijooni, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust ja avab selle tähendusi;
- kirjeldab kirjandusteosele omast keelekasutusviisi, tunneb ära peamised kõne- ja lausekujudid, sh epiteet, isikustamine, võrdlus, metafoor, kordus ja siire, tõlgendab kujundite tähendust ja rolli tekstis ning kasutab neid tekstiloomes;
- selgitab pärimuse olemust, toob näiteid mineviku ja tänapäeva pärimuskultuurist ning oma kodukohast;
- kasutab rahvaluule elemente suulises ja kirjalikus tekstiloomes.